Liviu-Petru Zăpârţan

Mecanisme şi politici de integrare europeană

Curs: prof. univ. dr. Liviu-Petru Zăpârţan
e-mail: zliviu law. ubbcluj.ro

Mecanisme şi politici de integrare europeană
Curs IDD anul IV

Cuprins

Prezentarea cursului
MODULUL I: *Rădăcinile culturale şi politice ale Uniunii Europene*… p 7
Obiective
Ghid de studiu
Unitatea 1. Identitatea Europei: …p 7
a) Valorile comune… p 8
b) Reţelele transeuropene în Evul Mediu… p 9
c) Cultura europeană: …p 9
1. Tranziţia la modernitate aduce noi fracturi dar şi elemente de unitate în spaţiul european… p 9
2. Liberalismul… p 11
Unitatea 2. Modelul european de democraţie… p 15
Bibliografie
MODULUL II. *Cronologia construcţiei europene*… *p 18*
Obiective
Ghid de studiu
Unitatea 1: Dezbateri filosofice în prima jumătate a sec. al XX-lea privind perenitatea spiritului european şi primele iniţiative de unire europeană
…p 18
1.1. Secolul al XX-lea… p 18
1.2. Perioada interbelică… p 19
a) O Europă unită… p 19
b) Uniunea economică… p 20
c) Proiectul hitlerist… p 20
d) Rezistenţa faţă de fascism… p 20

1.3. După al doilea război mondial… p 21
1.4. Demarajul construcţiei instituţionale europene… p 23
1.5. Tratatele de la Roma şi consolidarea Construcţiei europene… p 26
Unitatea 2: Construcţia Uniunii Europene… p 29
Bibliografie
MODULUL III. *Organizarea şi funcţionarea instituţională… p 30*
Obiective
Ghid de studiu
Unitatea 1: Sistemul instituţiilor şi atribuţiile lor… p 31
Bibliografie
MODULUL IV. *Politicile comune ale UE… p 42*
Obiective
Ghid de studiu
Unitatea 1: Determinarea şi conţinutul politicilor comune; principalele politici… p 42
1.1. Piaţa internă… p 48
1.2. Uniunea Economică şi Monetară (UEM) …p 52
1.3. Politica Agricolă a Uniunii (PAC) …p 56
1.4. Politica regională… p 59
1.5. Justiţia şi Afacerile Interioare (JAI) …p 63
1.6. Politica externă şi de securitate (PESC) …p 65
Unitatea 2: Consolidarea şi lărgirea UE… p 72
2.1 Criteriile de la Copenhaga… p 76
2.2. „Agenda 2000"… p 78
2.3. România şi UE… p 79
Bibliografie

Scopurile generale ale cursului

Cursul îşi propune să:

— *Să introducă studenţii în problematica Uniunii*;

— *Să prezinte rădăcinile culturale şi politice ale Uniunii*;

— *Să reliefeze originalitatea acestei construcţii, finalităţile ei*;

— *Să sublinieze rolul Uniunii în crearea pe continent a unui spaţiu al libertăţii, securităţii, prosperităţii pentru cetăţenii ei*;

— *Să inducă ideea posibilităţii şi responsabilităţii apartenenţei la acest spaţiu*.

Obiectivele cursului:

— *Formarea unei imagini despre profunzimea procesului istoric al acestei construcţii*;

— *Înţelegerea modului de funcţionare a U.E*.

— *Încurajarea construirii unei imagini responsabile* despre *apartenenţa la U.E*.

— *Orientarea studenţilor spre aprofundarea problematicii construcţiei europene*.

Prezentarea generală

Cursuri şi dezbateri pe marginea lor, în dependenţă de posibilităţile studenţilor şi de planificarea activităţii.

Bibliografie orientativă

1. G. Bossuat, Les fondateurs de l'Europe, Ed. Belin, Paris, 1994

2. P. Gerbet, La construction de l'Europe, Ed. Imprimerie Naţionale, Paris, 1994

3. F. Guizot, Istoria civilizaţiei în Europa, Ed. Humanitas, 2000

4. D. Hamon, I.S. Keller, Fondements et etapes de la construction européenne, P.U.F., Paris, 1997

5. F. Hayes-Renshaw, H. Wallace, The Council of Ministers, Ed. MacMillan, 1997

6.H. Mendras, L'Europe des Européens, Ed. Gallimard, Paris, 1997

7.N. Nugent, The european Commission, Ed. Palgrave, N.Y., 2001

8. Bino Olivi, L'Europe dificile, Ed. Gallimard, Paris, 1998

9.A. Profiroiu, M. Profiroiu, Introducere în realităţile europene, Ed. Economică, 1999

10. Em. Todd, L'invention de l'Europe, Ed. Du Seuil, Paris, 1996

11. Union européenne, Recueil des Traites, Tome I, Vol. I, Eur. op, 1999

12.V. Verse, A. Ivan, Tratatul de la Nisa, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001

13.W. Weidenfeld, W. Wessels, L'Europe de A a Z, Eur. op, 1997

14.L.-P. Zăpârţan, Construcţia europeană, Ed. Imprimeriei de Vest, Oradea, 2000

Modalităţi de evaluare:

Examen semestrial scris.

Bibliografie pentru studenţi:

A. Profiroiu, M. Profiroiu, Introducere în realităţile europene, Ed. Economică, 1999

V. Verse, A. Ivan, Tratatul de la Nisa, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001

L.-P. Zăpârţan, Construcţia europeană, Ed. Imprimeriei de Vest, Oradea, 2000

Descrierea cursului

MODULUL 1: Rădăcinile culturale şi politice ale Uniunii Europene

Obiective

Ghid de studiu

Unitatea 1. Identitatea Europei: Consideraţii generale asupra unităţii a) Valorile comune (cultura antică greacă, romană şi creştinismul)

b) Reţelele transeuropene în Evul Mediu (ordinele religioase, cavalereşti, reţele de pelerinaj, comercianţi, bancheri, intelectuali)

c) Cultura europeană:

1). Tranziţia la modernitate (factori şi elemente de unitate în filosofie, politică, religie, morală)

2). Liberalismul (componentele de bază: individualismul evanghelic şi roman, naţiunea, capital, piaţa liberă, industrie, alegeri, societate civilă)

Unitatea 3. Modelul european de democraţie (cetăţean, stat de drept, alegeri reprezentative). Discutarea modelului

Bibliografie

MODULUL II. *Cronologia construcţiei europene*

Obiective

Ghid de studiu

Unitatea 1: Dezbateri filosofice în prima jumătate a sec. al XX-lea privind perenitatea spiritului european şi primele iniţiative de unire europeană

1.1. Secolul al XX-lea) declinul Europei şi ideea europeană

1.2. Proiecte de unire a europenilor în perioada interbelică

(proiecte paneuropene, economice şi politice)

1.3. Iniţiative de unire europeană după al doilea război mondial (legi, mişcări federale, Consiliul Europei)

1.4. Demarajul construcţiei instituţionale europene (9 mai 1950, Tratatul de la

Paris din 18 aprilie 1951, CECO, UEO, Tratatele de la Roma, AUE din 1987)

1.6. Tratatele de la Roma şi consolidarea construcţiei europene

Unitatea 2: Constituirea Uniunii Europene (Tratatul de la Maastricht asupra UE.

Tratatul Amsterdam 1997, Nisa 2000)

Bibliografie

MODULUL III. *Organizarea şi funcţionarea instituţională*

Obiective

Ghid de studiu

Unitatea 1: Sistemul instituţiilor şi atribuţiile lor (prezentare generală, Consiliul Europei.

Consiliul, Comisia Europeană, Parlamentul European, Curtea de Justiţie.

Curtea europeană de conturi, Comitetul economic şi social, Comitetul

Regiunilor, BEI)

Bibliografie

MODULUL IV. *Politicile comune*

Obiective

Ghid de studiu

Unitatea 1: Determinarea şi conţinutul politicilor comune (sensurile noţiunii; rostul lor;

obiective de bază), modalităţi şi mijloace de realizare; politicile comune =

O bază a construcţiei europene alături de drept şi sistemul instituţional

1.1. Piaţa internă (realizarea celor patru libertăţi)

1.2. Uniunea Economică şi Monetară (criterii de convergenţă, introducerea euro şi consecinţele ei)

1.3. Politica agricolă (P.A.C.), (politica pieţei, politica de

structură, obiectivele şi instrumentele, reformele PAC)

1.4. Politica regională (semnificaţii, guvernanţă, coeziune economică şi socială, obiective şi direcţii de acţiune)

1.5. Justiţie şi afaceri interioare (J.A.I.), (S.E.L.S.J., specificul interguvnametal al acestei politici, domenii, instituţii)

1.6. Politica Externă şi de Securitate (P.E.S.C.), (al doilea pilier al Construcţiei europene), obiective, planul Balladur, instrumente politice militare, securitatea colectivă, misiunile de tip Petersberg, relaţia UE – NATO – UEO

— OSCE.

Bibliografie

Unitatea 2: Consolidarea şi lărgirea Uniunii Europene

Obiective

Ghid de studiu

2.1. Criteriile de la Copenhaga în realizarea politicii de extindere a U.E. (acquis comunitar, procedura de lărgire şi criteriile: – economice; – politice; – juridice)

2.2. Agenda 2000 (întărirea politicilor Uniunii, lărgirea UE şi finanţarea ei)

2.3. România şi UE (1993 Acordul European de Asociere, Carta Albă din 1995.

Consiliul european Luxemburg 1997, negocierile de aderare, Constituţia europeană)

Bibliografie

MODULUI I. Rădăcinile culturale şi politice ale Uniunii Europene

Obiectivele modulului: cunoaşterea profunzimii fundamentelor culturale şi politice ale U.E. a sistemului unitar de valori şi convingeri care, prin diversitatea popoarelor europene, prin conflictele şi traumele războaielor, au permis lansarea proiectelor de construcţie europeană

Ghid de studiu: Veţi urmări discuţiile din istoria filosofiei şi culturii privind specificul Europei, identitatea realizată prin diversitatea popoarelor care o alcătuiesc.

Popoarele europene de astăzi: *se simt legate* prin elementele unei spiritualităţi comune, ale unei aceleiaşi civilizaţii, în numele căreia *cultivă un ansamblu de valori* comune, pe baza cărora *doresc să*

trăiască laolaltă.

Denis de Rougemont: a căuta Europa înseamnă a o face.

Paul Valéry: particularitatea Europei: a combina cea mai intensă facultate de emisie cu cea mai intensă facultate de absorbţie.

D. Hamon, I.S. Keller: o cultură prin esenţă universalistă, întemeiată pe încrederea în om.

Unitatea 1. Identitatea Europei

Obiective: prezentarea sintetică a unor importante momente ale filosofiei şi culturii care, dincolo de unitatea geografică, dau un profil distinct omului şi societăţii europene.

Concepte cheie: identificare, valoare, Ev Mediu, modernitate, liberalism.

Identitatea Europei este dată valori comune ce stau la baza unei pluralităţi de culturi, exprimate în: utilizarea a peste 43 de limbi grupate în familii (romane, germanice, slave, fino-ugrice, celtice, la care se adaugă greaca):

— Folosirea a trei alfabete (grec, latin, chirilic);

— O mare diversitate de legi şi obiceiuri, de mentalităţi;

— Variate structuri sociale şi politice.

Consideraţii generale asupra unităţii: Identitatea culturală a Europei a preocupat gândirea filosofică şi culturologică în măsura în care, din Antichitate până astăzi, continentul a dezvoltat un spectacol al identităţilor particulare foarte bogat, cu numeroase confruntări politice, sociale, militare. Un proiect de construcţie europeană, capabilă să depăşească mizeria materială, conflictele politice şi militare, nu putea să nu caute un fundament axiologic pentru a contura liniile unei posibile reuniri a eforturilor pe continent, prin care acesta să facă faţă sfidărilor evoluţiei istorice. Evidenţierea valorilor comune europenilor face posibilă înţelegerea faptului că actuala construcţie europeană nu este materializarea unui proiect utopic ci consecinţa unei logici integratoare a istoriei, care îi poate integra pe toţi cei care le împărtăşesc.

a) *Valorile comune* îşi au întemeierea în o serie de rădăcini.

1) cultura antică greacă:

antropocentrismul (Sofocle = minuni mai mari ca omul nu-s), cultivarea fiinţei umane individuale (fizice şi intelectuale), construirea

inter-individuală a societăţii prin dialog (valorizarea democraţiei); binele colectiv este rezultat al participării cetăţenilor la propria organizare şi conducere colectivă (zoon politikon).

2) cultura romană antică:

socialitatea omului, exprimată în supremaţia legii şi dreptului; armonia trăsăturilor fiinţei umane (mens sana in corpore sano), construirea vieţii sociale prin respectul proprietăţii şi contractului (drept civil, drept public).

3) iudeo-creştinismul:

omul întreg este iubitorul semenului, credinţa în Dumnezeu dă un sens vieţii pământeneşti, o morală a oamenilor egali în faţa lui Dumnezeu, puşi în faţa alegerii libere a drumului în viaţă, care se salvează prin căutarea Binelui comun, prin generozitate.

Sinteza acestor rădăcini este baza culturii europene. Ea se va perpetua în secole chiar dacă sciziuni, frământări şi conflicte, manifestări „anti-culturale" o vor ameninţa. Chiar această capacitate a europenilor de a stăpâni contradicţiile, de a se salva din situaţiile de criză în numele valorilor autentice poate fi considerată o trăsătură esenţială a spiritului european.

În jurul anului 1.000 (H Focillon) sunt vizibile trăsăturile Europei sub două aspecte: – al construirii societăţii feudale.

— Al germenilor unui nou tip de societate europeană.

Unele evenimente marchează aceste evoluţii:

— Creştinismul devine religie oficială a Imperiului Roman (Theodosie, 380), din acest moment popoarele barbare vor fi creştinate (fie în spiritul Romei fie al Bizanţului dar aducând un prim clivaj al Europei).

— Victoria lui Ch. Martel la Poitiers opreşte expansiunea arabo-musulmană în

732.

— În anul 800 se consfinţeşte Imperiul lui Carol cel Mare (numit părintele

Europei) care impune pe spaţiul său un singur sistem de drept, stimulează căutarea rădăcinilor culturale în Antichitate şi deci şi o tensiune între sacru şi profan.

— Din 1054 ruptura dintre catolici şi ortodocşi.

— Se dezvoltă contradicţia dintre creştinătatea latină cu vocaţia unificatoare şi divizarea politică tipică feudalităţii, în care sunt eficiente numai solidarităţile locale.

— 1122 concordatul de la Worms separă puterea spirituală de cea temporală.

— Apare distincţia dintre burg (care are aceleaşi trăsături pe un spaţiu european foarte întins) şi village (sat).

Sec. al XII-lea şi al XIII-lea: este conturat un spaţiu al „Respublica Christiana" în cadrul căreia se manifestă o unitate de credinţă, de instituţii bisericeşti, de viaţă social-economică şi culturală, prin folosirea limbii şi scrierii latine de către preoţi şi cărturari. Episcopatul grupează în jurul Catedralei şcoli şi biblioteci, o viaţă socială şi o anume organizare a acesteia [episcopul = patres, episcopia = patria].

— Apar primele Universităţi: Bologna 1119, Paris 1150, Oxford 1163, Praga 1348, Heidellberg 1368.

Două tendinţe universaliste de control al Europei:

— 962 Sfântul Imperiu Roman de naţiune germanică (abolit de Napoleon abia în 1806), visând la pace, ordine, abundenţă universală printr-o organizare federativă care să respecte regionalismele.

— 1077 Canossa: Papalitatea dorind un control universal pe spaţiul său.

b) *Reţele transeuropene*

1) ordinele religioase (călugăreşti) răspândesc în toată Europa arta gotică, amenajarea agricolă, construcţia.

2) ordinele cavalereşti şi cruciadele (de Malta, al Templierilor 1119, Teutonic 1198).

3) reţelele de pelerinaj (la Roma, S.J. de Compostella) de reconciliere şi pace.

4) reţele de comercianţi şi bancheri (companii comerciale, hanse) care pun bazele „republicii banului".

5) reţelele universitare (stimulează pelerinajul academic, schimburile intelectuale iar apoi circulaţia cărţilor, a elitelor ce vorbeau limba latină; se dezvoltă o „republică a literelor".

Figura emblematică Erasmus „prinţ al umanismului", care va cunoaşte apogeul în iluminism.

c) Cultura europeană

1) *Tranziţia la modernitate aduce noi fracturi dar şi elemente de unitate în spaţiul european*.

— Între catolici şi protestanţi (reforma lui Luther 1517 şi Calvin), are drept consecinţă întărirea puterii laice (cujus regio, ejus religio); promovarea Edictului de la Nantes 1598 de către regele Franţei Henri IV ca un document al toleranţei dar şi al consolidării puterii Suveranului; protestantismul aduce (M. Weber) o nouă etică a muncii, a iniţiativei, a dorinţei de libertate şi a responsabilităţii. Leagă biserica de problemele reale ale oamenilor, ale poporului faţă de vechea morală catolică (asceză, acceptarea umilinţelor şi constrângerilor, virtute obţinută împotriva pornirilor naturale); un nou spirit se construieşte. El nu se naşte pe un teren gol pentru că este pregătit de o serie de gânditori:

W. Occam: – separă ştiinţa de credinţă.

— Distinge puterea laică de cea religioasă.

D. Scot: – afirmă caracterul individual al spiritualităţii umane.

R. Bacon: – individul este ultima formă a întregii realităţi.

N. Cusanus: – existând un adevăr al credinţei şi unul al ştiinţei apare necesitatea concordanţei dintre oameni, filosofia se emancipează de religie devenind laică şi „raţională".

L. Montaigne: – excelenţa naturii umane.

— Dreptul omului la libertate.

— Idealul moral legat de starea reală a vieţii naturale.

— Libera cugetare în interpretarea textelor Antichităţii, înţelepciunea izvorâtă din cunoaştere.

— „c'est moy que je peinds"-pe mine mă zugrăvesc, sentimentul relativităţii, al instabilităţii opiniilor, să se prefere „une tête bien faite à une tête bien pleine", natura este ţinta şi fundamentul virtuţii.

— Personalitatea se edifică prin identificare cu natura; pentru aceasta este necesară cunoaşterea de sine, fără artificii şi constrângeri.

— „cultul naturii, al raţiunii şi personalităţii umane", în sensul stoicismului, în expresia deplină a autonomiei morale, practica îndoielii.

J. Locke (1632 – 1704):

— Esenţa vieţii politice este dată de STAT, creaţie umană artificială, realizată ca un contract între oameni.

— Statul se creează prin libera înţelegere dintre oameni pentru a promova binele comun.

— Rolul lui este de a oglindi acest bine în legi. Aici rezidă puterea statului. Drepturile naturale (libertatea, proprietatea, egalitatea) ale omului se cer exprimate în plan politic.

— Statul trebuie să apere libertatea şi proprietatea cetăţenilor săi, atât de dezordini interne cât şi externe. De aceea el trebuie să fie suveran.

— În orice stat trebuie să existe o constituţie.

— Eficacitatea puterii constituţionale.

— Separaţia puterii unice pentru a nu deveni absolută:

a) – legislativă-supremă-încredinţată parlamentului, b) – executivă.

— Sursa puterii este voinţa cetăţenilor statului, a poporului.

Starea naturală la Locke are alt sens decât la Hobbes. Ea este:

— Expresia unei vieţi pe care oamenii o trăiesc potrivit propriei lor raţiuni.

— Manifestarea unei libertăţi totale a omului de a dispune de sine în limitele legii naturale. Este o egalitate şi o independenţă a fiecăruia faţă de ceilalţi. Contractul social trebuie să păstreze aspiraţiile individului dar să le canalizeze spre societal. În timp îndelungat, interesele individuale şi cele colective sunt convergente, în timp scurt pot fi divergente. Deci politica va urmării armonizarea interesului privat cu cel public.

Voltaire (1694 – 1774) şi iluminismul francez.

Statul care exprimă cel mai bine caracterul natural şi raţional al organizării sociale este republica, expresia voinţei tuturor, a egalităţii lor ca cetăţeni, fără discriminări de origine, capabili să se simtă legaţi de patrie. Omul este o parte a naturii, care făureşte o viaţă socială guvernată de legi naturale (fireşti, obiective). „Natura umană" constantele antropologicese manifestă într-o organizare socială care trebuie să fie raţională. Pentru aceasta oamenii trebuie educaţi şi instruiţi (luminaţi). Numai prin creşterea gradului de intervenţie a raţiunii în viaţa lor reală oamenii pot realiza progresul în istorie (Condorcet).

J.J. Rousseau 1712 – 1778

Oamenii sunt liberi şi egali de la natură. Omul natural este corupt de societate şi de organizarea ei politică, puternic stratificată datorită proprietăţii. Societatea civilă alcătuită din indivizi trebuie să stabilească un contract, prin care să se afirme voinţa lor colectivă de a trăi laolaltă. Stabilitatea intereselor comune, a voinţei generale, trebuie să fie rezultatul manifestării libere a fiecărui individ. Numai prin vot se poate stabili cine să conducă o societate şi pe ce căi.

2) *Liberalismul*

Construieşte pe rădăcinile spiritului european (H. Mendras).

2.l. *Individualismul evanghelic şi roman*.

Golgotha: disperarea individului în faţa sorţii („Elie, Elie lama sabachthami")

Decalogul: iubeşte-l pe aproapele tău; societatea este absentă.

— Două mii de ani el s-a generalizat deşi a fost dominat de principii colective, castă, clasă, religie

— La romani legea celor 12 Table, întemeiază dreptul roman „un lucru nu poate avea decât un singur stăpân".

— Dreptul canonic: întemeierea familiei: „bărbatul şi femeia vor părăsi tata şi mama şi amândoi vor fi una".

— Societatea trebuie să fie bună pentru oameni.

— Iluminismul şi Revoluţia franceză „libertate, egalitate, fraternitate".

— Instituţia (Stat): mecanisme de control, gestiune, reglare socială.

— Corp social (grup de apartenenţă, naţiune fără identitatea cetăţeanului).

— Individ (întemeiază voinţa grupului mic sau mare).

2.2). *Naţiune*

(în opoziţie cu imperiul)

I I

cetăţeni – comunităţi l l individ

2.3). *Capitalism*, *industrie*, *ştiinţă şi tehnologie*

Supremaţia principiilor de autoritate:

— Economică (proprietatea privată, libertatea iniţiativei, piaţa liberă)

— Politică (libertatea de opinii)

— Religioasă (pluralitatea credinţelor)
(cu introducerea principiului separaţiei valorilor)
Rolul oraşelor şi al civilizaţiei citadine („frica în Occident" vezi J. Delumeau)

2.4). *Legea majorităţii*: întemeiată pe egalitatea tuturor în faţa nevoii guvernării; aceasta este voinţa jumătăţii plus unu, cu respect pentru jumătate minus unu.

Acest model se supune unei scheme ideologice:

— Ideea individualistă a omului.

— Distincţia dintre legitimitatea religioasă, politică şi economică.

— Rolul hotărâtor al capitalului (de natură socială, politică, morală, economică).

— Conjugarea eforturilor ştiinţei şi tehnicii în rezolvarea problemelor de viaţă.

— Forţa contractului şi a încrederii pe care o presupune.

— Puterea majorităţii şi necesitatea statului de drept.

— Respectul dreptului la proprietate în sensul dat de romani.

Din această perspectivă teoretică, modernitatea apare ca un stadiu distinct al evoluţiei europene dar şi ca o continuare, pe un alt plan, a valorilor dintotdeauna ale spiritului european. Ea va dezvolta o gândire social-politică propulsoare a unei noi organizări şi conduceri generale a societăţii.

Noi considerăm că structurarea sistemelor politice moderne a fost mai întâi rezultatul unui efort intelectual de precizare a ideilor şi doctrinelor care să dea contururile noii spiritualităţi şi apoi al proceselor practice (revoluţionare) care să le materializeze (ilustrativă fiind Revoluţia franceză de la 1789).

Aspectele doctrinare privesc:

— Determinarea naturii vieţii sociale.

— Legile care o guvernează.

— Posibilităţile omului, ca fiinţă socială, de a se organiza şi conduce, în formă instituţională.

— Modalităţile de a pune în lucru mecanisme instituţionale adecvate unui anumit statut conferit omului.

Din acest mod de punere a problemei asistăm la un proces de

veritabilă restructurare a gândirii social-politice. Se construieşte o nouă filosofie în opoziţie cu modul de gândire precedent. Nu este vorba de a o avea structurată în toate articulaţiile sale. În acest sens, ea nu este opera unui singur autor, la forjarea acestei noi înţelegeri a omului şi societăţii aducându-şi aportul un mare număr de gânditori, care adeseori şi-au pus în joc viaţa în acest efort de dislocare a vechilor mentalităţi.

Există astfel, în interpretarea gândirii moderne, două tendinţe: una doreşte să evidenţieze caracterul ei eminamente revoluţionar, profund înnoitor; potrivit acestei viziuni gândirea modernă reprezintă o ruptură cu întregul mod de gândire anterior.

Cea de a doua variantă consideră că această gândire a preluat elementele pe care le-a considerat viabile din gândirea anterioară. Este însă limpede că imaginea asupra lumii nu s-a construit pe un teren de gândire viran, gol.

Prima opinie crede că gândirea umană, prin funcţiile ei, ar putea lua totul de la zero când de fapt există o acumulare de producţii spirituale pe care fiecare nouă generaţie le preia şi le duce mai departe. Dacă este adevărat că marile adevăruri sunt simple, la ele pot avea acces oamenii din diverse momente ale istoriei şi o dată descoperite ele nu mai pot fi ignorate.

Al doilea punct de vedere are consistenţă pentru că însăşi Renaşterea a afirmat nevoia de a căuta puncte de sprijin în creaţia antichităţii clasice, greceşti şi romane. Ceea ce a făcut Renaşterea a fost o „lectură" spirituală, degajată de mistică, a producţiilor Antichităţii pentru a vedea cum a fost înţeles omul şi condiţia lui de participant la viaţa cetăţii. Aşa se explică faptul că încă înainte de eruperea fenomenului renascentist se dezvoltă academii în care se studiază operele lui Aristotel şi Platon.

În aceste condiţii se afirmă ideea caracterului obiectiv, natural al legilor care guvernează viaţa omului. Fiinţă naturală fiind, omul trebuie să-şi înţeleagă şi să-şi asume această condiţie în plan social. Prin Thomas Hobbes, John Locke şi Jean-Jacques Rousseau această viziune va îmbrăca forma *filosofiei dreptului natural* şi a *contractului social*. Omul se leagă de seamănul său printr-un contract social. Această relaţie dintre om şi om întemeiată pe un contract social îşi are

sursa într-o serie de relaţii subiective, dar şi obiective, în primul rând, aspectul etnic:

OM
l
I
I Familie àETNIE – Naţiune
I
I
OM

Gândirea modernă constată că această legătură de neam nu are corespondenţă în modurile de organizare şi conducere a societăţii. Ele trebuie să structureze această legătură, să-i pună pe toţi cei din acelaşi neam în acelaşi corp politic. Noul tip de legătură propus membrilor societăţii este acela de naţiune. Este un tip de asociere a oamenilor care depăşeşte fărâmiţarea feudală. Ultimul proces amintit se opune celor de structurare politică a naţiunilor şi de aceea în planul gândirii teoretice se elaborează şi argumentează mai întâi idealul naţional, propulsator al ideii de unitate într-un corp politic.

Un rol important în cadrul acestor structuri, în elaborarea şi transpunerea lor în practică, l-a avut şi continuă să-l deţină sfera economicului. Presiunile economice vin dinspre transformările tehnice în producţie, în primul rând a acelora care vor duce la dezvoltarea industrialismului.

Industrialismul reprezintă un mod nou, distinct de raportare la natură. Faţă de tehnicile tradiţionale de producţie, care sunt expresia unei relaţii directe cu natura, industrialismul este expresia unei îndepărtări exponenţiale a omului de natură; sunt tehnici care îngăduie creşterea productivităţii de ordinul „n”. Dar producţia de tip industrial se poate dezvolta numai dacă în relaţiile dintre oameni se generalizează cele de capital, cele de piaţă, dacă există posibilitatea vânzării şi cumpărării mărfurilor, pe o piaţă liberă. Această piaţă reclamă libertatea de mişcare a oamenilor, priviţi ca indivizi, care au devenit subiecţi ai normării propriilor conduite. Este motivul pentru care gândirea modernă se va axa pe demonstrarea centralităţii individului şi pe ideea libertăţii lui.

Poziţia socială a omului se va determina prin capacitatea lui

fizică şi intelectuală, validată de către societate. De aici una dintre ideile de bază ale gândirii moderne, potrivit căreia omul real, fiinţa individuală are propria lui viaţă pe care o trăieşte în mod natural, firesc, cu semenii.

Aici, în această viaţă socială normală, omul se conduce după reguli morale, cutumiare, juridice, economice care afirmă libertatea lui de mişcare. Se naşte astfel o viaţă socială în care nu intervine nicio forţă exterioară societăţii care s-o dirijeze. Gândirea modernă va numi această viaţă socială pe care o dezvoltă oamenii fără intervenţia statului şi a politicii – societate civilă. Este, în alţi termeni, expresia vieţii laolaltă a oamenilor care-şi autoreglează comportamentele

Introducerea conceptului de societate civilă are drept consecinţă distingerea vieţii private a oamenilor de viaţa lor publică, adică de condiţia lor de participanţi la o viaţă socială mai amplă. Lucrul acesta va fi teoretizat de către Simmel, Tönnies, Weber. Ei introduc două concepte: gemeinschaft (comunitate) şi gessellschaft (societate). Comunitatea este acea unitate de viaţă socială în care oamenii îşi trăiesc propria lor viaţă dezvoltând raporturi unii faţă de alţii pe baza unor reguli la care consimt şi pe care ei înşişi le elaborează şi le trăiesc. E viaţa socială tradiţională. Rolul cel mai important în sancţionarea comportamentului îl are opinia comunităţii.

Societatea se întemeiază pe relaţii impersonale, oamenii se leagă unii de alţii prin intermediul unor simboluri, al unor valori şi norme elaborate şi instituţionalizate. O astfel de societate este naţiunea. O naţiune poate exista ca societate dacă se organizează în stat. De aceea specific gândirii moderne este ideea de stat-naţiune. Puterea de a-şi da aceste norme aparţine cetăţenilor, ei sunt suverani; se afirmă astfel principiul suveranităţii poporului sau a naţiunii. În cadrul societăţii oamenii sunt egali, ceea ce îi diferenţiază sunt calităţile naturale, fizice şi psihice. La pactul social cetăţenii participă ca parteneri egali: ca fiinţe sociale, ca termeni ai pactului social, oamenii sunt egali şi este o egalitate în libertate. Oamenii cedează o parte a libertăţilor lor societăţii, ceea ce nu fac în comunitate. Nu e o pierdere, este un câştig pentru că ei dobândesc capacitatea de a se organiza şi conduce ca societate.

Unitatea 2: Modelul european de democraţie

Obiective: Această unitate îşi propune să reliefeze conţinutul unei vieţi politice care trebuie să se construiască pe fundamentul valorilor europene moderne: umanism, libertate, drepturi şi libertăţi în viaţa social-politică, constituţie, reprezentare, putere a poporului. Este vorba de un „model", de un ideal cu mare forţă de atracţie şi răspândire, care se realizează în forme particulare, dar care, în substanţa lui este profund european.

Concepte cheie: democraţie, umanism, reprezentare, alegeri, constituţie

Ideea de bază a fondării democraţiei este aceea că oamenii se nasc liberi şi egali unii faţă de alţii încât pentru a se construi corpul politic în măsură să-i conducă, trebuie să-i cedeze o serie de atribute. Acest act de asumare a cedării şi de constituire a organizării se face de către stat. Răsturnarea de gândire este fundamentală: se naşte un raport între societatea civilă şi stat. Oamenii trebuie să se organizeze şi să se conducă politic. Nu toţi au însă posibilitatea de a participa la viaţa cetăţii, consecinţă a trecutului. În evoluţia sistemelor politice moderne vom asista la acest efort de realizare a unei egalităţi mai ample pentru toţi. Acesta este sensul perfecţionării sistemelor politice moderne – mai multă egalitate, mai multă libertate pentru toţi membrii societăţii. Greutatea social-politică a fiecăruia este egală, toţi suntem egali în faţa organizării şi conducerii societăţii.

Societatea este suverană, statul este investit cu puterea de a o organiza şi conduce. În acest stat se pune în lucru ideea de funcţie. Statul este instituţia care realizează funcţia de organizare şi conducere a societăţii. Ca orice funcţie ea trebuie îndeplinită, exercitată de către unii membri ai societăţii. Cazul ideal al regimurilor politice moderne îl reprezintă posibilitatea ca întreaga societate să deţină puterea în stat, să existe o pliere totală între societate (popor sau naţiune) şi stat (J.J. Rousseau).

Viaţa politică modernă nu poate fi în substanţa ei decât democratică. Societatea îşi alege reprezentanţii în organele de putere, îşi alege conducătorii. Orice viaţă politică modernă se bazează pe aceste două principii: principiul reprezentativităţii şi principiul eligibilităţii.

Principiul vieţii politice moderne este legarea strânsă a

sistemului politic instituţional de conţinutul vieţii reale din societate, este legătura consubstanţială dintre societatea civilă şi suprastructura de stat. Deşi există o separare a domeniului privat de cel public, între ele trebuie să existe o legătură foarte bine precizată. Elemente ale domeniului privat trec în domeniul public numai dacă ele sunt relevante. Trebuie stabilit cât din domeniul privat intră în domeniul public printr-o convenţie. În acelaşi timp trebuie precizate şi limitele condiţiei mele de cetăţean, fiindcă puterea pe care o am, eu am iniţiat-o.

Primii gânditori ai epocii moderne au susţinut ideea că statele moderne, ca şi cetăţile antice, trebuie să precizeze principiile fundamentale de organizare politică, regulile prin care să se constituie forma de stat, să se precizeze drepturile şi îndatoririle cetăţeneşti; trebuie să existe o Constituţie care să reprezinte cadrul normativ de determinare a specificului vieţii politice dintr-o ţară. Constituţia trebuie adoptată de către întreaga naţiune şi astfel suntem în posesia grundului vieţii politice moderne.

Societatea modernă grupează oamenii într-un anumit fel, în care ideea de viaţă laolaltă este una dintre caracteristicile de bază.

Dacă se respectă identitatea colectivă a fiecărei naţiuni, independenţa şi universalitatea statului său, se pot făurii relaţiile internaţionale pe baze democratice (doctrina W. Wilson).

Aceste trăsături esenţiale ale societăţii şi vieţii politice caracterizau, în cea mai mare măsură, ţările europene în perioada interbelică, atunci când se susţin o serie de proiecte consistente de construcţie europeană şi ele vor fi continuate de către Europa Occidentală, după al doilea război mondial atunci când se va trece la formule practice de materializare a ideii europene într-o structură instituţională.

Discutarea modelului european de democraţie. Aspectul de ideal al unei vieţi politice în care puterea aparţine poporului; aspectul de viaţă politică dependentă de schimbările economico-sociale (Barrington Moore: Originile sociale ale dictaturii şi democraţiei); aspectul de regim politic cu rol activ şi funcţii în societate.

J. Lacroix: nu se opune democraţia politică celei sociale.

Discuţii: *determinarea exogenă*; democraţia depinde de

societatea civilă, de modul de structurare a comportamentelor colective, de calitatea vieţii oamenilor (valori, nivel de viaţă şi cultură); democraţia reflectă dar şi structurează, orientează starea unei societăţi: Titu Maiorescu şi teoria relaţiei dintre formă şi fond, Toma de Aquíno: politica = produs divin; L. Coser: politica = sinteză a conflictului social; Rousseau şi teoria contractualismului.

Determinarea autonomă. Democraţia este un cadru al temperării duşmăniei dintre oameni; unde cetăţeanul este educat în spiritul respectului pentru legi (Democrit); este arta regilor şi înţelepţilor de a-i conduce pe oameni (Platon); modalitate de echilibrare a raporturilor dintre individ şi colectivitate (Protagoras); forma optimă de integrare a indivizilor dintr-o societate prin intermediul statului (M. Duverger)

Determinarea heteronomă. Democraţia este deopotrivă reflex al condiţiei sociale a oamenilor dar şi cadru instituţional şi normativ, cu rol activ în a asigura participarea oamenilor la organizarea şi conducerea generală a societăţii lor

Aspectul instituţional al democraţiei. Fr. Chatelet: centralitatea statului (democraţia este participarea cetăţenilor la treburile statului); în acest caz este marcată opoziţia netă dintre un stat democratic şi unul totalitar. R. Dahl: cadru al competiţiei pentru cucerirea puterii. Apare rolul partidelor politice, al grupurilor de presiune, al luptei dintre majoritate şi minoritate. Teoria poliarhiei (centre multiple de putere generează elite aflate în competiţia pentru putere).

Teoria „clasică" a democraţiei: puterea poporului, statul de drept, separaţia puterilor şi asigurarea raţionalităţii lor reciproce, drepturi şi libertăţi cetăţeneşti. G. Sartori şi teoria democraţiei sociale şi a statului social. Semnificaţiile pluralismului politic

Aspectele funcţionale ale democraţiei.

L. Lipson: participarea, autoritatea legii, responsabilitatea cetăţeanului şi a omului politic dau consistenţă unei democraţii „în lucru"; G. Sartori: funcţionarea democraţiei este inimaginabilă în afara mecanismului electoral; J. Morange: nu este democraţie dacă nu sunt respectate drepturile omului şi principiile societăţii libere; P. Claeys, Lijphardt: democraţia ia forma neocorporatismului şi a funcţionării ca cibersistem democratic.

Discuţiile actuale: democraţia este cadrul promovării identificărilor colective (S. Rokkan), care îşi asumă funcţii specifice („capacităţi") de inovare, mobilizare, supravieţuire, echilibrare de structuri (R. Nisbet), de raţionalizare a autorităţii prin menţinerea supleţii instituţiilor, de întreţinere a culturii păcii şi dialogului, prin respectarea unui set de valori (R. Aron).

Bibliografie:

Ana Bazac, Puterea societăţii civile, Ed. Cartea universitară, Bucureşti, 2003 (a se vedea mai ales cap. II)

Fr. Guizot, Istoria civilizaţiei în Europa (se vor urmări mai ales lecţiile: a opta, zecea, a unsprezecea, a paisprezecea);

L.-P. Zăpârţan, Doctrine politice, Ed. Chemarea, Iaşi, 1994 (capitolele consacrate liberalismului şi conservatorismului)

MODULUL II Cronologia construcţiei europene

Obiectivele modulului:

— Prezentarea principalelor iniţiative de ordin teoretic privind posibile formule de integrare, pe domenii sau ale societăţilor europene în întregul lor;

— Înţelegerea faptului că ideea integrării europene s-a apărat şi susţinut într-un cadru social-politic, ideologic, cultural deosebit de frământat, ca un fir roşu salvator, ca o adevărată sursă de optimism şi încredere în vocaţia constructivă a oamenilor.

Ghid de studiu: se recomandă lectura unor lucrări de sinteză, din domeniul istoriei, filosofiei, culturii, diplomaţiei, care să dea imaginea societăţii europene în secolul al XX-lea, a contextului complex în care s-au elaborat primele tentative de construcţie europeană (aş recomanda lucrarea: Fr. Chatelet, Ev. Pisier-Kouchner, Les conceptions politiques du XX-e siècle, ediţia în limba română)

Unitatea 1: Dezbateri filosofice în prima jumătate a sec. al XX-lea privind perenitatea spiritului european şi primele iniţiative de unire europeană

Obiective: prezentarea unor poziţii de gândire semnificative pentru dezbaterea de idei privind destinul Europei

Cuvinte cheie: sistem internaţional, regim politic, criza culturii

1.1) Secolul al XX-lea a însemnat pentru Europa o istorie deosebit de frământată, care a fost marcată de două războaie mondiale

şi numeroase rupturi ale structurilor sociale, politice şi culturale. Dacă în secolul precedent Europa fusese la apogeul capacităţilor sale de creaţie, un factor de impulsionare a cadenţei istorice a lumii, acum trece printr-o adevărată criză.

Albert Demangeon: „Declinul Europei" 1920:

— Scăderea spectaculoasă a economiei.

— Pierderea hegemoniei mondiale şi afirmarea rolului SUA.

— Apariţia regimului sovietic şi schimbarea sistemului mondial.

— Criza civilizaţiei care, prin degradarea spirituală, aduce noi forme de criză.

Hamon şi Keller: după primul război, păcile de la Paris aduc:

— Balcanizarea Europei, prăbuşirea imperiilor fragmentează economic şi politic continentul prin crearea a noi state, prin construirea de noi frontiere.

Triumfă principiul naţionalităţilor.

— Doctrina Wilson cere înlocuirea „echilibrului european" cu o nouă diplomaţie, a afirmării fiecărui stat într-o organizare mondială care ia forma

Societăţii Naţiunilor.

— Europa se bazează pe o pace a învingătorilor, fără principii comune, fără o solidaritate reală.

— Cresc datoriile publice ale statelor şi inflaţia care vor duce în anii 1929 la marea criză. Sursa ei era în SUA ceea ce dovedea noul rol al acestora.

Spiritul european este lovit de scepticism şi pesimism.

O. Spengler: „Declinul Occidentului" 1920.

— Civilizaţiile au acelaşi traseu: naşterea, maturizarea, declinul, moartea.

— Europa nu face excepţie: mitul progresului continuu trebuie înlocuit cu constatarea tristă că civilizaţia europeană născută în epoca modernă se află în declin.

— O serie de gânditori şi curente pun sub semnul întrebării: rolul pozitiv al ştiinţei şi tehnicii, al religiei, al instituţiilor, familiei, armatei, valorilor.

Din acest dezgust se nasc două reacţii:

— A disperării (de tip E. Cioran).

— A salvării prin dictatură, elitism, rasism, voinţă de putere.

Spiritul european (raţiune, creştinism, umanism, credinţă în progres, libertate, democraţie) este grav ameninţat.

Unele soluţii la criză sunt marcate de realism: o anumită intervenţie a statului în economie (Keynes), o atenţie pentru experienţa economică şi politică americană, o valorificare a câştigurilor europene precedente (exploatarea coloniilor, stimularea cercetării ştiinţifice, afirmarea culturii prin autori şi opere de prestigiu în arte, în literatură, muzică).

Mobilul acţiunilor menite să consolideze Europa era dat de faptul că tot mai multă lume vede slăbiciunea Europei, ameninţările din afara ei, solicitând o nouă solidaritate.

1.2) În perioada interbelică s-a afirmat şi o puternică preocupare de a construi ideea europeană ca proiect al unirii popoarelor şi naţiunilor europene în jurul unui sistem de valori specifice.

S-a impus mai întâi ideea că Europa trebuie să fie un continent al păcii; ori cât de contradictorie era privită S.D.N., oricâte limite (absenţa SUA, un timp a URSS, apoi retragerea Germaniei) ar fi avut, ea a însemnat:

— Conturarea unui interes general.

— Cooperarea în promovarea lui.

— Cunoaşterea reciprocă.

Acordul de la Locarno (1925) dintre A. Briand şi G. Stresseman aduce reconcilierea franco-germană (Germania devine membră S.d. N. în 1926).

a) Au apărut concepţii despre o Europă unită:

— Richard Condenhove – Kalergi publică lucrarea „PanEuropa" în 1923:

— Uniunea Europei este necesară pentru a contracara rolul SUA şi bolşevismului, pentru a-i păstra preeminenţa în lume (faţă de SUA, Rusia, Anglia şi Orient).

— Modelul Statelor Unite ale Europei este organizarea Elveţiei şi a ceea ce era atunci proiectul panamerican (Conferinţa de la Santiago din 1922) care dorea să dezvolte o cooperare regională panamericană cu respectul statelor naţionale şi care va reuşi numai cu

statele care se conduc după valorile democraţiei.

— Nu se vor ignora: suveranitatea şi securitatea statelor membre, specificul civilizaţiilor naţionale şi protecţia minorităţilor şi de aceea Conferinţa europeană va avea un sistem instituţional care va cuprinde:

— Un Consiliu federal (compus din delegaţii statelor).

— O Adunare a delegaţilor Parlamentelor naţionale.

— Un cancelar federal.

— O Curte de justiţie pentru a regla diferendele dintre state.

Ea se va baza pe o cetăţenie comună, o uniune vamală, o monedă europeană, o alianţă militară (cu o forţă aeriană comună), exploatarea comună a coloniilor din Africa şi un district federal (Luxemburg, Viena, Bruxelles sau Berna). Era o misiune a claselor conducătoare.

În 1923 înfiinţarea Uniunii Pan Europene, cu sediul la Viena, cu secţiuni naţionale, grupând o serie de personalităţi politice, culturale îndreptate spre o reflexie privind ideea europeană.

Aristide Briand: discursul din 5 septembrie 1929 la S.d. N. susţine că „între popoarele care sunt grupate geografic, cum sunt cele europene, trebuie să existe un fel de legătură federală, pentru a avea posibilitatea, în orice moment, de a intra în contact, de a-şi discuta interesele, de a lua hotărâri comune, de a intra între ele într-o legătură de solidaritate care să le permită să facă faţă unor circumstanţe grave; asociaţia va acţiona mai ales în domeniul economic dar relaţia federală va fi binefăcătoare în plan politic şi social, fără a aduce atingere suveranităţii naţiunilor.

b). Se cer menţionate proiectele de uniune economică:

— Planul lui L. Loucheur, 1924, de ligă economică franco-germană, ca nucleu al unor viitoare State Unite ale Europei, relevat în 1927, prevăzând crearea unor înţelegeri internaţionale în diverse domenii ale producţiei industriale;

— Emile Mayrich înfiinţează un organism privat „Înţelegerea Internaţională a

Oţelului" (2/3 din producţia europeană) prin care se organizează producţia şi exportul oţelului;

— Ch. Gide, propune o Uniune Economică şi Vamală europeană.

c). proiectul hitlerist de noua Europă va arăta ce nu poate şi nu trebuie să fie ea.

d). În timpul celui de-al doilea război mondial uniunea europenilor însemna salvarea valorilor europene, a păcii şi democraţiei. Rezistenţa faţă de fascism reuneşte mari personalităţi de formaţii foarte diferite: socialişti, personalităţi democrat-creştini, independenţi, care consideră că viitorul continentului va fi legat de o unire democratică a popoarelor.

1.3 Iniţiative de unire europeană după al doilea război mondial

După al doilea război mondial". Trezirea" europenilor a fost brutală. Bilanţul distrugerilor şi pierderilor umane este imens: producţia industrială este înjumătăţită iar cea agricolă redusă la o treime faţă de 1939, populaţia sărăcită. O traumă morală, incertitudini politice, izbucnirea războiului rece impun o regândire a Europei.

Forţele democratice: partidele democrat – creştine au întâlniri permanente; partidele socialiste (puternice, prin rolul jucat în rezistenţă) se reunesc în Mişcarea socialistă pentru Statele Unite ale Europei; partidele liberale fondează în 1946 „Liga europeană de cooperare economică"; mediile universitare organizează la Geneva în 1946 „Întâlnirile internaţionale".

Se multiplică mişcările europene, organizate de mari personalităţi. Un mare număr de întrebări se pun: cum să se reorganizeze lumea şi în cadrul ei Europa? Ce fel de solidaritate va sta la baza ei? Cu ce să înceapă construcţia, date fiind interesele atât de specifice ale statelor, fie mari fie mici? Ce instituţii să se adopte?

La toate mişcările de unificare a Europei se adaugă declanşarea războiului rece:

— 15 martie 1946 discursul lui W. Churchill la Fulton: „De la Stettin, pe

Baltica la Triest pe Adriatica o cortină de fier a căzut asupra continentului".

— URSS instalează în ţările ocupate regimuri comuniste, considerate un pericol pentru ţările Occidentale.

— Anglia după 1946 încetează de a fi o putere mondială.

— 12 martie 1947 Truman anunţă în Congresul SUA protecţia asupra democraţiilor libere (ajutor pentru Grecia şi Turcia supuse

presiunilor sovietice) şi „îndiguirea" comunismului; avansurile acestuia fiind legate de dificultăţile economice; se cere un ajutor economic pentru refacerea economiei ţărilor europene.

— 5 iulie 1947 discursul lui Marshall la Universitatea Harvard pune bazele unui plan de dezvoltare economică a Europei.

— 12 iulie 1947, 16 ţări europene se reunesc la Paris pentru a face tabloul nevoilor lor economice. Ajutorul american va însemna, între 1948 şi 1952

aproximativ 13 miliarde dolari din care 85% donaţii.

— Aprilie 1948 cele 16 ţări beneficiare se vor organiza în O.E.C.E. pentru a gospodări ajutoarele americane; organe de cooperare pentru distribuirea ajutoarelor americane, coordonarea politicilor economice naţionale, de liberalizare a schimburilor intereuropene. În 1960 devine O.C.D.E.

Cooperarea economică este însoţită de o cooperare militară:

— În 1947 Trataul de la Dunkerque anglo-francez cu caracter defensiv (faţă de

Germania).

— 1948 Tratatul de la Bruxelles creează Uniunea Occidentală (Anglia, Franţa.

Benelux) contra oricărei agresiuni.

— 4 aprilie 1949, NATO (cei cinci + SUA, Canada, Italia, Portugalia, Islanda.

Norvegia, Danemarca, apoi din 1952 Grecia şi Turcia, din 1955 Germania federală.

De cealaltă parte sovieticii vor crea;

— În 1949 Consiliul de Ajutor Economic Reciproc.

— În 1955 Pactul de la Varşovia (cu caracter militar).

Rolul forţelor antrenate într-o unire a europenilor este tot mai importantă:

— 1946 se creează Uniunea Europeană a federaliştilor prezidată de H. Brugmans;

— 1947 Condenhove-Kalergi creează Uniunea Parlamentară europeană;

— 1947 crearea Mişcării Europa Unită a lui D. Sandys.

În acelaşi timp numeroase alte asociaţii, mişcări, consilii se

pronunţă pentru ideea europeană:

— 7 – 10 mai 1948 toate aceste mişcări se reunesc în Congresul de la Haga, sub preşedinţia lui W. Churchill. 800 de personalităţi stabilesc un program al construcţiei europene bazat pe:

— Principiul comunităţii (unitate în diversitate).

— Respectul persoanei umane.

— Dreptul său la libertate.

Congresul propune crearea Mişcării europene care să reunească toate tendinţele dornice de a contribui la construcţia europeană (Bruxelles, octombrie 1948). El hotărăşte înfiinţarea Consiliului Europei (5 mai 1949 semnarea Statutului pus la punct de R. Schuman şi Paul H Spaak), dotat cu trei organe:

— Comitetul Miniştrilor (în principal de externe), cu drept de a lua hotărâri în unanimitate;

— Adunarea consultativă (sau parlamentară) desemnată de parlamentele naţionale, care adoptă recomandări adresate Comitetului;

— Un secretariat.

Consiliul Europei s-a fondat pentru a realiza o unitate mai strânsă a europenilor, prin adoptarea de acorduri şi printr-o acţiune comună, în domeniile economic, social, cultural, ştiinţific, juridic şi administrativ, recunoscând preeminenţa Dreptului, a drepturilor şi libertăţilor fundamentale. El va urmări:

— Protejarea şi întărirea democraţiei pluraliste şi a drepturilor omului;

— Conştientizarea şi punerea în valoare a identităţii culturale europene;

— Căutarea soluţiilor comune problemelor societăţii.

O convenţie europeană pentru salvgardarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale va fi semnată la Roma la 4 noiembrie 1950. Ea enunţă:

— Drepturi civile: dreptul la viaţă, interdicţia torturii, tratamentelor inumane şi degradante, interdicţia sclaviei şi a muncii forţate, respectul vieţii private şi familiale; libertatea de circulaţie în Stat, interzicerea detenţiilor arbitrare, a expulzărilor naţionale şi a celor colective;

— Drepturi politice: libertatea de gândire, de conştiinţă, de religie, de expresie, de asociere şi reuniune, de acţiune liberă;

— Drepturi personale în faţa justiţiei: prezumţia nevinovăţiei, dreptul la apărare, legalitatea delictelor şi pedepselor, judecată echilibrată şi în timp rezonabil, independenţa şi imparţialitatea tribunalului, dreptul la recurs.

Ea prevede restricţii în numele raţiunii de Stat, a securităţii naţionale, a apărării ordinii publice.

Se înfiinţează (cu sediul la Strasbourg):

— O Comisie a drepturilor omului, care să primească sesizări privind încălcarea principiilor Convenţiei;

— O curte europeană a drepturilor omului care să interpreteze şi să aplice Convenţia.

În timp, domenii de activitate prevăzute iniţial vor fi preluate de către alte organisme europene, Consiliul Europei rămânând un jalon al democraţiei şi valorilor europene.

La aceste transformări ale spiritului european îşi vor aduce contribuţia şi cei patru părinţi fondatori. J. Monnet, R. Schuman, K. Adenauer şi A de Gasperi care vor elabora un proiect de construcţie europeană ce se va dovedi operant.

1.4: Demarajul construcţiei instituţionale europene

Este impus de mai mulţi factori:

— Presiunea războiului rece.

— Necesitatea integrării Germaniei de Vest în efortul general al Occidentului.

— Reconcilierea franco-germană.

— Afirmarea unor interese economice comune.

Răspunsul: Jean Monnet elaborează un memorandum preluat de către R. Schuman, care într-o conferinţă de presă lansează faimoasa Declaraţie din 9 mai 1950.

„Pacea mondială nu va putea fi salvată fără eforturile creatoare pe măsura pericolelor care o ameninţă. Contribuţia unei Europe organizată şi vie la civilizaţie este indispensabilă pentru menţinerea relaţiilor paşnice. Europa nu s-a realizat; noi am avut războiul. Ea nu se va face dintr-odată şi nici într-o construcţie de ansamblu. Ea se va face prin realizări concrete, creând mai întâi o solidaritate de fapt. Reunirea

naţiunilor europene cere ca opoziţia seculară dintre Franţa şi Germania să fie eliminată… guvernul francez propune plasarea ansamblului producţiei franco-germane de cărbune şi oţel sub o înaltă autoritate comună, într-o organizaţie deschisă participării altor state ale Europei. Punerea în comun a producţiilor de cărbune şi oţel va asigura imediat stabilirea bazelor comune ale dezvoltării economice, prima etapă a federaţiei europene… făcând ca războiul să fie nu numai de negândit ci imposibil din punct de vedere material".

Propunerea lui Schuman este în general bine primită de Germania, ţările Beneluxului şi Italia care încep tratativele în cadrul unei conferinţe. Ca urmare la 18 aprilie 1951 se semnează Tratatul de la Paris instituind, pentru cincizeci de ani Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului cu următoarele instituţii:

— Înalta Autoritate, executiv colegial, independent de guverne, având în materie puterea de decizie supranaţională, menită să aplice Tratatele în spiritul european. La 5 august 1952 instalată la Luxemburg, compusă din 9

membri, cel dintâi preşedinte fiind Jean Monnet;

— Un Consiliu Special al Miniştrilor, reprezentând guvernele, pentru a coordona politicile înaltei Autorităţi cu cea a fiecărei ţări în domeniul economiei (nu se poate izola cărbunele şi oţelul de restul economiei);

— O Adunarea Comună desemnată de către parlamentele naţionale, pentru un control democratic al înaltei Autorităţi, dar fără puteri legislative sau bugetare;

— O Curte de Justiţie alcătuită din şapte judecători independenţi, care să vegheze la respectul Tratatului şi să se pronunţe asupra diferendelor ce pot apare.

Comunitatea avea resurse proprii de finanţare, independente de guverne, pe baza unui impozit european, de fapt prelevări directe asupra întreprinderilor din industriile cărbunelui şi oţelului.

Competenţele CECO să adopte măsuri pentru crearea unei pieţe comune, căreia să-i fie asigurată aprovizionarea, accesul la resurse, modernizarea producţiei, creşterea productivităţii, concurenţa sănătoasă, suprimarea drepturilor de vamă, a subvenţiilor şi practicilor restrictive, îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă şi de muncă

ale mâinii de lucru.

Experienţa de integrare europeană a CECO a fost deosebită, permiţând trecerea de la integrarea parţială la alte sectoare şi apoi la ansamblul economiei.

Unele proiecte nu au fost încununate de succes, altele nu s-au materializat:

— Trei proiecte de politică europeană, al transporturilor, al agriculturii şi al sănătăţii, în cadrul Consiliului Europei, vor întâmpina opoziţia guvernelor;

— Un Tratat privind o Comunitate europeană de apărare este semnat la Paris în 1952 dar nu este ratificat de către Franţa care l-a iniţiat;

— O Comunitate politică europeană menită să reproducă modelul politic american cunoaşte eşecul.

Între timp, Acordurile de la Paris din octombrie 1954 restabilesc suveranitatea Germaniei şi hotărăsc lărgirea Tratatului de la Bruxelles din 1948 cu această ţară şi cu Italia. Se naşte astfel Uniunea Europei Occidentale cu o structură instituţională, menită să organizeze „apărarea colectivă" [a se vedea pe larg L.-P. Zăpârţan, Construcţia europeană, capitolul PESC].

— 1 iunie 1955 Conferinţa de la Messina propune relansarea Construcţiei europene;

— 26 iunie 1956 Conferinţa interguvernamentală pregăteşte documentele corespunzătoare;

— 25 martie 1957 Roma Tratatul de stabilire a unei Comunităţi economice europene şi a unei Comunităţi europene a Energiei Atomice.

Cel dintâi prevedea hotărârea politică:

de a pune bazele unei uniuni mereu mai strânse între popoarele europene, printr-o acţiune comună, menită să asigure progresul economic şi social, eliminând barierele care divizează Europa, de a crea Comunitatea economică europeană care are ca misiune, prin stabilirea unei pieţe comune şi prin apropierea progresivă a politicilor economice ale ţărilor membre, de a promova o dezvoltarea armonioasă a activităţilor economice în ansamblul comunităţii, de a asigura o expansiune continuă şi echilibrată, o stabilitate sporită, o

creştere accelerată a nivelului de viţă şi relaţii mai strânse între statele pe care le reuneşte.

Piaţa Comună urmărea integrarea economică sub două aspecte:

— O uniune vamală, realizând libera circulaţie a mărfurilor, persoanelor; capitalurilor şi serviciilor şi o politică comercială comună faţă de terţi;

— Dezvoltarea unor „politici comune".

Pentru aceasta ea introduce un mecanism instituţional complex.

Adunarea Parlamentară şi Curtea de Justiţie a CECO primesc competenţe şi pentru cele două noi Comunităţi.

Înalta Autoritate a CECO îşi păstrează competenţele. În schimb apar ca organe Comisiile CEE şi Euratom ceea ce generează un nou mecanism decizional care se va dezvolta până astăzi în structura Uniunii Europene.

Deşi liderii CE nu doreau ca Anglia să rămână în afara construcţiei europene, aceasta nu dorea decât relaţii de parteneriat. Churchill a rămas cunoscut pentru cele două propoziţii „Între Europa şi largul mări noi vom alege totdeauna largul mării"; „Piaţa Comună se va dizolva ca o bucată de zahăr într-o ceaşcă de ceai englezesc".

La iniţiativa Angliei se va constitui pe baza Convenţiei de la Stockholm din 4 ianuarie 1960 Asociaţia Europeană a Liberului Schimb – AELScu o structură instituţională slabă, limitată la produsele industriale al căror regim de schimb viza doar raporturile reciproce dintre ţări.

Eşecul s-a văzut repede când la 9 august 1961 Anglia va cere pentru prima dată intrarea în Piaţa Comună.

În schimb Piaţa Comună, în ciuda dificultăţilor pe care le va cunoaşte procesul de integrare, a stagnărilor, a lacunelor din Tratate, va impune o nouă filosofie a construcţiei europene, bazată pe comunitatea de interese, pe încredere şi deschidere a fiecărui stat spre celălalt.

1.5: Tratatele de la Roma şi consolidarea Construcţiei europene

Spiritul Tratatelor de la Roma se întemeiază pe ideea liberală că piaţa are capacităţi reglatoare şi cu cât este mai amplă cu atât oferă posibilităţi sporite de creştere economică la care se adaugă convingerea că prin politicile comune se pot corecta efectele negative

ale mecanismelor de piaţă.

Tratatele de la Roma, art. 3, hotărau, pentru început, patru politici economice:

— Stabilirea unui tarif vamal comun;

— O politică comercială comună faţă de terţi;

— O politică comună în domeniile agriculturii şi transporturilor;

— O politică comună a concurenţei.

Statele intervin prin clauzele de salvgardare, exclusivitatea pieţelor publice, norme tehnice şi legislaţie naţională. În schimb sunt interzise: înţelegerile între producători pentru repartizarea pieţelor, limitarea producţiei sau accesul distribuitorilor; abuzul de poziţie dominantă (o întreprindere are această poziţie dacă deţine permanent 50% din piaţa internă); dumpingul; ajutoarele de stat care falsifică concurenţa, privilegiile fiscale, tarife reduse la transport, ajutoare pentru export. Art. 100 prevede apropierea dispoziţiilor legislative şi administrative ale statelor în numele unei solidarităţi comunitare.

La 1 iulie 1968 sunt abolite toate drepturile de vamă.

Din 1970 este efectivă libertatea de stabilire a întreprinderilor.

Între 1959 – 1968 se asigură libera circulaţie a salariaţilor, egalitatea de tratament social, fiscal, sindical.

Din 1960 se instituie un Fond Social European care este menit să ajute mobilitatea geografică şi profesională prin reciclare şi reinserţie.

În 1962 Adunarea Parlamentară devine Parlament european.

La 1 iulie 1967 intră în vigoare Tratatul de fuziune a executivelor, celor trei comunităţi semnat în 1965 dar amânat din cauza Franţei care a practicat politica „scaunului gol" nemulţumită de avansurile supranaţionale ale CC.

La sfârşitul anilor, 60 CE prezintă un bilanţ în care realizările se amestecă cu neîmplinirile.

A crescut producţia agricolă şi industrială încât Europa comunitară devine prima putere comercială a lumii. Dar în acelaşi timp ea trebuie să se adapteze noilor realităţi ale economiei mondiale şi ale relaţiilor internaţionale: criza siderurgică şi a altor ramuri constructoare de maşini, disparităţile naţionale ale CC. Invazia din Cehoslovacia din 1968, mişcările contestatare din 1968 pun problema

regândirii societăţii vest-europene.

Apar probleme monetare, ale rămânerii în urmă în domeniul ştiinţei şi tehnologiei, ale expansiunii economice şi bancare ale SUA.

Hamon şi Keller: Europa se afla în faţa a patru posibilităţi;

— Aprofundarea construcţiei europene atrage lărgirea ei; uniunea este atractivă, aşa cum arată candidaturile repetate ale Angliei, dar care este interesul construcţiei europene?

— Aprofundarea frânează lărgirea: cu timpul, acquis-ul comunitar încarcă „biletul de intrare" al noilor aderenţi. Uniunea face forţa dar trebuie să fii deja puternic pentru a participa la uniune?

— Lărgirea împiedică aprofundarea: creşterea numărului de membri complică funcţionarea unei comunităţi, deoarece unii pot pune sub semnul întrebării modalităţile şi chiar principiile ei. Toţi vor urmări acelaşi ţel?

— Lărgirea este factor de aprofundare: complexitatea crescândă a Uniunii cere noi soluţii, mai mult sau mai puţin comune, încât construcţia primeşte o geometrie variabilă.

Acestor întrebări va căuta să le răspundă Conferinţa la vârf de la Haga 1 – 2 decembrie 1969 care va afirma:

— Un mesaj politic:

— Continuarea integrării europene.

— Lărgirea cu noi membri.

— Desăvârşirea comunităţilor prin edificarea unei uniuni economice şi monetare.

— Construirea unui buget comunitar.

La 1 ianuarie 1973 intră în vigoare Tratatul de aderare a Angliei, Irlandei, Danemarcei şi Norvegiei, marcând prima lărgire a comunităţilor. Dar norvegienii îl resping. Europa cu 9 membri îşi reformează instituţiile şi la Conferinţa de la Paris 1972 afirmă un amplu program:

— Realizarea UEM până în 1980.

— Crearea fondului de dezvoltare regională.

— O politică industrială, ştiinţifică şi tehnologică.

— Apărarea mediului.

— Realizarea unei uniuni politice.

— 1973 – 1984, şocul petrolier (multiplicarea cu 4 a preţului

barilului);

— 19 martie 1973 încetarea acordurilor de la Bretton Woods şi flotarea dolarului, care cer crearea Sistemului monetar european în 1978 (crearea ECU, stabilizarea ratelor de schimb);

Economia europeană stagnează, se afirmă puterea economică a Asiei.

— 1973 Sommet la Copenhaga: Declaraţia asupra identităţii europene;

— 1974 se instituie Consiliul European şi se hotărăşte alegerea Parlamentului european prin sufragiu universal direct (primele alegeri la 7 – 10 iunie 1979);

— 1975 Tratatul de la Bruxelles hotărăşte înfiinţarea Curţii Europene de Conturi (ea funcţionează din octombrie 1977);

— 1 ianuarie 1981 intră Grecia în comunitate (al doilea val al lărgirii face Europa cu

10 membri;

Europa devine tot mai conştientă de nevoia consolidării construcţiei proprii deşi armonizează greu interesele economice ale statelor membre (războiul vinului, al puilor, al cărnii de vită, al pescuitului).

— După negocieri îndelungate aderă la Comunitate, la 1 ianuarie 1986, Spania şi

Portugalia (Europa cu 12 state) aducând procedura unei tranziţii îndelungate (7

ani până la 10 ani pentru sectoarele sensibile) şi reechilibrarea spre sud a

Comunităţilor (al treilea val al lărgirii Comunităţii).

— 14 iunie 1985 Acordul Schengen (Benelux, Germania, Franţa) intrat în vigoare în

1995 creează un spaţiu fără frontiere intracomunitare cu dreptul de sejur liber al cetăţenilor oricărui stat semnatar;

— 17 februarie 1986 semnarea *Actului Unic European* (în vigoare la 1 iulie 1987)

care cuprinde două seturi de măsuri:

a). Pentru modificarea Tratatelor: aspecte instituţionale: extinderea majorităţii calificate în Consiliu; sporirea eficienţei

Comisiei; crearea unei prime instanţe în cadrul Curţii de Justiţie, instituirea procedurii de cooperare pentru a asocia

Parlamentul la mecanismul decizional; avizul său conform pentru noile aderări;

b) Pentru fundamentele şi politica CE: desăvârşirea pieţei interioare până la 31

decembrie 1992, ca spaţiu fără frontiere, în care se asigură libertatea de circulaţie a mărfurilor, persoanelor serviciilor şi capitalurilor prin eliminarea frontierelor fizice, tehnice, fiscale, având drept corolar crearea Uniunii Economice şi Monetare redimensionarea politicii sociale, pentru a obţine o coeziune economică şi socială;

O integrare socială; dezvoltarea armonioasă a regiunilor; susţinerea cercetării ştiinţifice şi a dezvoltării tehnologice; acţiuni comunitare în domeniul culturii;

afirmarea competenţelor comunitare în domeniul mediului, prin semnarea unor importante Convenţii în materie; protecţia consumatorilor; dezvoltarea reţelelor europene de transport; politici în materie de justiţie şi afaceri interioare; formularea unei politici externe şi de securitate comună.

Sfârşitul deceniului ,80 – ,90 aduce însă schimbări radicale ale scenei internaţionale:

— 9 noi. 1989 cade zidul Berlinului, se prăbuşeşte apoi comunismul şi se dezintegrează URSS;

— 27 februarie 1991 se dizolvă Pactul de la Varşovia; izbucneşte criza iugoslavă.

Se manifestă tendinţele de apropiere şi integrare ale ţărilor foste comuniste în structurile europene.

Unitatea 2: Construcţia Uniunii Europene

Obiective: relevarea semnificaţiei istorice a trecerii construcţiei europene pe un plan superior de unitate, prin crearea U.E., a rolului Tratatului de la Maastricht.

Concepte cheie: organizaţie internaţională, piaţa comună, tratat.

Construcţia europeană intră într-o nouă fază prin semnarea Tratatului de la Maastricht asupra Uniunii Europene (intră în vigoare la 1 noiembrie 1993).

În dorinţa de a separa domeniul comunitar de cel

interguvernamental TUE propune ca Uniunea Europeană să-şi aibă structurile proprii asemănător unui *templu antic*. (Schema nr.l după: La Documentation Française, 1995, vezi în anexe)

Tratatul precizează Obiectivele UE:

1) Promovarea unui progres economic şi social echilibrat şi durabil, prin crearea unui spaţiu fără frontiere interioare, prin întărirea coeziunii economice şi sociale şi prin stabilirea unei UEM cu o monedă unică, drept obiectiv final;

2) Afirmarea identităţii europene pe scena internaţională, mai ales prin punerea în lucru a unei politici externe şi de securitate comună, y compris, în timp, o politică de apărare comună care va putea conduce, la momentul potrivit, la o apărare comună;

3) Întărirea protecţiei drepturilor şi intereselor cetăţenilor statelor membre ale comunităţii prin instaurarea unei cetăţenii a Uniunii;

4) Dezvoltarea unei strânse cooperări în domeniul justiţiei şi afacerilor interioare;

5) Menţinerea acquis-ului comunitar şi dezvoltarea lui pentru a examina în ce măsură politicile şi formele de cooperare instaurate de către Tratat ar trebui revizuite pentru a asigura eficienţa mecanismelor şi institutelor comunitare.

Pentru a dezvolta diversitatea istorică a ţărilor, regiunilor şi culturilor Uniunea afirmă principiul subsidiarităţii drept cheia de boltă a acţiunii instituţionale, a raporturilor dintre instituţii şi cetăţeni. [vezi L.-P. Zăpârţan, Construcţia europeană].

În 1995 are loc al patrulea val al lărgirii U.E. cu Austria, Finlanda, Suedia.

În art. N, paragraf 2 TUE se precizează că în 1996 va fi convocată o conferinţă interguvernamentală care să studieze noi revizuiri impuse de evoluţia rapidă a scenei europene şi internaţionale. Ca urmare la 18 iunie 1997 este semnat Tratatul de la Amsterdam.

La începutul secolului al XXI le-a Europa se află în faţa unor sfidări:

— Evoluţia rapidă a situaţiei internaţionale;

— Mondializarea economiei cu repercusiunile ei asupra muncii;

— Sporirea competitivităţii şi crearea de locuri de muncă;

— Terorismul, criminalitatea, traficul de droguri, delicte contra copiilor, xenofobia;

— Presiunile migratorii.

— Dezechilibrele ecologice;

— Ameninţările asupra sănătăţii publice;

— Locul şi rolul instituţiilor politice ale Uniunii dar şi ale statelor;

— Nevoia lărgirii spre ţările Europei centrale şi de est (PECO).

Tratatul afirmă că întreaga construcţie europeană este destinată cetăţenilor ei, care trebuie să se bucure de drepturi fundamentale, de securitate, de libertate de mişcare, pe care Uniunea trebuie să le promoveze şi să le apere.

În domeniul PESC se preconizează transformarea UEO în braţ înarmat al UE iar Domnul PESC, responsabil în materie, să fie în acelaşi timp secretar general al Consiliului şi secretar general al UEO.

Rolul Consiliului European va creşte în asigurarea coerenţei globale a acţiunilor Uniunii, în definirea strategiilor, a politicii externe, a obiectivelor, mijloacelor şi duratei lor. S-au lărgit competenţele Parlamentului, Comisiei, Curţii de Justiţie, Curţii de Conturi. În mecanismul instituţional s-a introdus ideea unei „cooperări întărite", ca semn al unei flexibilităţi cu care anumite state pot, în domenii specifice, dezvolta o cooperare mai strânsă care să impulsioneze construcţia europeană.

Pentru a răspunde noilor exigenţe legate de consolidarea şi lărgirea Uniunii a fost adoptat, la Consiliul European de la Nisa (decembrie 2000) un nou Tratat.

Tratatul de la Nisa prevede competenţe sporite pentru Consiliu care conform art.7 poate adopta măsuri faţă de un stat care se abate de la principiile Uniunii. Se instituie un Comitet Politic şi de securitate care să coordoneze misiunile umanitare şi de salvare, de menţinere a păcii, cu forţe combatante care să gestioneze crizele şi să impună pacea.

Este amplificată ideea cooperării întărite care să dea voie unor state (mai ales Germaniei) să impulsioneze construcţia europeană.

Lărgirea cu 12 state a Uniunii Europene (10 până în 2004, 12

până în 2007 aşa cum s-a hotărât la Consiliul European de la Copenhaga în decembrie 2002) este un fapt marcat în Tratat prin distribuirea locurilor în Parlamentul European şi a voturilor în Consiliu. Tratatul conţine îmbunătăţiri tehnice importante privind funcţionarea tuturor instituţiilor comunitare.

În Parlamentul European România va dispune de 33 de parlamentari din 732.

— Consiliul de miniştri – „—" – „– „de 14 voturi din 345.

— Comitetul economic şi social" – „– „de 15 membrii din 344.

— Comitetul regiunilor – „– „– „– „de 15 membrii din 344.

— Comisia Europeană – „– „– „– „1 comisar.

În Declaraţia privind viitorul Uniunii se precizează că după ratificarea Tratatului de la Nisa UE va fi terminat modificările instituţionale necesare pentru aderarea noilor state membre.

Bibliografie:

a. Horga, Construcţie europeană, (mai ales cap. lv şi V)

MODULUL III. Organizarea şi funcţionarea instituţională

Obiective: Prezentarea instituţiilor care susţin construcţia europeană, a raporturilor dintre ele în realizarea mecanismului decizional, pentru înţelegerea caracterului original al sistemului instituţional al U.E., a deosebirilor pe care le are faţă de un sistem instituţional naţional.

Ghidul de studiu: se vor urmări cu atenţie atribuţiile fiecărei instituţii, raporturile dintre ele insistându-se asupra mecanismului de codecizie.

Unitatea 1: Sistemul instituţiilor şi atribuţiile lor

Obiective: fiecare instituţie este investită de către Tratate cu o serie de atribuţii bine precizate, care se cer cunoscute riguros; la fel şi raporturile dintre ele precum şi cele pe care sistemul, în ansamblul lui, le are cu societatea, pentru ca acest sistem să se lege tot mai puternic de viaţa cetăţenilor Europei

Ghid de studiu: Sistemul instituţional al UE este bogat. După TUE se vorbeşte de un cadru instituţional unic pentru că aceleaşi instituţii sunt puse în lucru de tratate diferite. Uniunea are acum personalitate juridică internaţională. Această calitate a avut-o doar CEE devenită după AUE Comunitatea europeană. Deci UE nu este nici

federaţie nici confederaţie (TUE este Tratatul asupra UE, nu de Uniune, ceea ce înseamnă că sistemul instituţional nu se poate compara cu cel al unui stat sau al unei organizaţii internaţionale.

Deşi sunt aceleaşi instituţii, ele au puteri şi proceduri diferite, în diversele piliere ale Construcţiei europene. În plus, ele intră în relaţii complexe cu statele, cu administraţiile lor locale şi regionale, într-un angrenaj extrem de complex, susţinut de aparatul birocratic instalat în cele trei capitale europene Bruxelles, Strassbourg şi Luxembourg.

Concepte cheie: decizie, co-decizie, subsidiaritate, naţional, federaţie

Dincolo de discuţiile teoretice privind sensul noţiunii de instituţie, Uniunea Europeană şi-a construit un mecanism instituţional (în sensul larg al termenului şi în cel juridic) compus din: Consiliul European, Consiliul de Miniştri (sau Consiliu), Comisia europeană, Parlamentul European, Curtea de Justiţie a Comunităţilor Europene, la care se adaugă Comitetul Economic şi Social, Comitetul Regiunilor, Curtea Europeană de Conturi. (Schema II vezi în anexe).

I. În fruntea Sistemului instituţional se află *Consiliul European*

Baza juridică a acţiunilor sale: art.2 din Actul Unic European reluat în art. D TUE care îl plasează deasupra arbitrajelor Constituţionale „Consiliul European dă Uniunii impulsurile necesare dezvoltării ei şi defineşte orientările politice generale", dezbate şi adoptă concluzii asupra marilor orientări ale politicilor economice ale Statelor membre şi ale Comunităţii, defineşte „principiile şi orientările generale ale PESC (art J 8 TUE).

W. Wessels: în realitate evantaiul activităţilor reale este mult mai bogat:

— Funcţia de „arhitect constituţional", de motor al acţiunilor menite să ducă la construirea UE (iniţiative de consacrare a CIG pentru a pregăti AUE, UEM

(Strassbourg-1989), Uniunea Politică (Dublin 1990), însăşi UE (Maastricht 1991)

şi apoi Tratatul de la Amsterdam (1997) şi Nisa (2000).

De la Conferinaţa de la Haga până astăzi, Consiliul European a consolidat cooperarea politică a ţărilor europene, a găsit mereu căile evoluţiei viitoare;

— Funcţie de apreciere a evenimentelor internaţionale şi de judecare a nevoilor economice şi sociale ale Uniunii, în raport cu evoluţiile scenei mondiale. Mai ales în aprecierea situaţiei de criză Consiliul European a emis judecăţi consistente;

— Funcţia de organ de decizie pe care o exercită soluţionând dosarele dificile, privind problemele financiare, funcţionarea sistemului instituţional, depăşirea contradicţiilor şi divergenţele prin soluţii care sunt apoi „turnate" în forme juridice de către instituţiile abilitate, fără vreun act de constrângere pentru că poziţiile sale sunt adoptate prin consens. În acest sens Consiliul European promovează negocierea şi arta compromisului prin care să progreseze construcţia europeană, în mod direct, inclusiv asupra unor detalii tehnice; rotaţia preşedinţiei face ca fiecare şef de stat şi de guvern să se angajeze în reuşita consiliului pe care îl conduce.

În numeroase domenii Consiliul European lucrează pe baza propunerilor instituţiilor comunitare, dar în cele mai multe cazuri nu se suprapune acestora. De altfel, în practica Consiliilor Europene este instituită prezenţa preşedintelui parlamentului european şi a preşedintelui Comisiei Europene. În schimb Curtea de Justiţie nu are nicio competenţă în judecarea actelor Consiliului European (art. L din TUE), ceea ce îi probează caracterul eminamente politic, rolul de strateg al integrării europene, de garant al stabilităţii şi dinamismului uniunii.

II. *Consiliul Uniunii europene sau simplu Consiliul*, (Consiliul Miniştrilor până la TUE), este o instituţie centrală a Uniunii a cărei activitate este reglementată de art. 145 – 148, 150 – 154 din tratatul de la Roma. Este organul statelor membre cu putere legislativă şi cu competenţe executive. El reuneşte miniştrii sau reprezentanţii guvernelor, abilitaţi să le reprezinte şi să le angajeze. În fapt formaţiunile consiliului se constituie pe probleme specifice. Se detaşează ca importanţă Consiliul Miniştrilor de Externe (numit şi al Afacerilor Generale) precum şi al Miniştrilor economiei şi finanţelor (ECOFIN), dar în ultimul timp capătă rol sporit şi alte formaţiuni (agricultură, buget, piaţă internă, afaceri sociale, mediu, pescuit, educaţie, sănătate, cultură, etc.).

Consiliul reprezintă interesele statelor membre la nivelul

Uniunii; având competenţe legislative el probează că aceste interese sunt hotărâtoare faţă de cele ale Uniunii pe care le reprezintă Comisia şi Parlamentul.

În prezent Consiliul deleagă o serie de atribuţii executive Comisiei iar puterea decizională o împarte cu Parlamentul (buget, politica de asociere şi lărgire UE) dezvoltându-se procedura de cooperare şi cea de codecizie.

Când delegă atribute executive Comisiei aceasta cere avizul unor comitete de specialitate ceea ce dezvoltă procedura comitologiei (comitete consultative, de gestiune şi de reglementare – care sunt cele mai influente) [vezi Wessels – L'Europe de la A a Z].

Diferenţa între grupuri de experţi, grupuri de lucru şi comitete.

Nr.	Grupuri de experţi	Grupuri de lucru	
Faza	Pregătirea unei propuneri	Pregătirea COREPER şi a Consiliului	actel Comi
Rolul	Dă un aviz Comisiei	Degajă un consens asupra textului	măsu execu
Preşedinţia	Comisia	Preşedinţia Consiliului	
Convocarea	Comisia	Preşedinţia Consiliului	preşe Comi

După: Y. Doutriaux et Chr. Lequesne, Les institutions de l'UE, La documentation française, 1996

Comitetul hotărăşte asupra propunerilor Comisiei. În cazul PESC această sesizare poate veni şi din partea statelor membre. Reprezentanţii acestora cer guvernelor proprii instrucţiunile. Consiliul convoacă un grup de lucru în domeniu (există vreo 50) permanent sau ad-hoc pentru dosare speciale. Documentul elaborat este prezentat Comitetului Reprezentanţilor permanenţi (COREPER) alcătuit din

două grupuri distincte:

— COPERER 2 grupează ambasadorii statelor membre pe lângă UE;

— COREPER 1 grupează reprezentanţii permanenţi adjuncţi.

Fiecare este autonom dar primul pregăteşte Consiliul Afacerilor Generale şi ECOFIN iar al doilea pregăteşte problemele tehnice.

Coreper „are ca sarcină pregătirea lucrărilor Consiliului şi executarea mandatelor încredinţate de către acesta"; este filtrul dintre propunerile Comisiei şi formaţiunile Consiliului. Competenţele sale se referă şi la pilierul II (PESC), respectiv III, unde este ajutat de Comitetul K 4 (J.A.I.).

Există, de asemenea, un Comitet Politic (COPO) ce reuneşte în fiecare lună pe directorii politici din Ministerele de externe, care funcţionează în coordonare cu COREPER. El este asistat de un grup de corespondenţi europeni din fiecare capitală, care sunt funcţionari în ministerele de externe.

O reţea cifrată – COREU – leagă ministerele de externe, Comisia şi Secretariatul General al Consiliului.

Un loc distinct este deţinut de către Secretariatul General care este „memoria Consiliului" pentru că asigură continuitatea activităţilor lui în condiţiile în care fiecare Stat deţine preşedinţia lui pentru un semestru.

De menţionat este faptul că ordinea de zi a Consiliului este stabilită de către COREPER în două capitole:

A „unde există o înţelegere comună.

B. unde nu există un acord. În acest caz Consiliul le poate lua în discuţie sau le poate amâna, uneori pentru lung timp.

Deciziile se iau de către Consiliu prin vot. Există:

a) votul cu majoritate simplăfolosit mai ales pentru hotărârile de procedură;

b) votul cu majoritatea calificată, ţine seama: de ponderea pe care o are fiecare ţară în populaţia Uniunii încât, conform art.148 fin Tratatul CE, Germania, Franţa.

Italia şi Regatul Unit dispun de 10 voturi fiecare, Spania 8, Belgia, Grecia.

Olanda şi Portugalia 5 fiecare, Austria şi Suedia 4, Danemarca,

Islanda, Finlanda câte 3 iar Luxemburgul 2; necesitatea de a nu se construi o majoritate de blocaj numai de către ţările mici sau numai de către ţările mari.

În acest fel o decizie se adoptă dacă se întrunesc 62 de voturi din 87.

În domeniul PESC o hotărâre se adoptă dacă cel puţin 10 state sunt în favoarea ei.

În1994 la Joannina, un Consiliu a hotărât ca în cazul unei majorităţi foarte slabe calificate să se facă eforturi pentru a se obţine o majoritate mai puternică.

c) votul în unanimitate, este cerut de TUE în problemele de coeziune economică şi socială, culturală, fiscalitate, mediu, probleme sociale sau pentru problemele de tip constituţional: revizuirea Tratelor, resursele proprii Comunităţilor, PESC şi

JAI.

În anumite situaţii Tratatul de la Maastricht prevede ca statele să se abţină de la a împiedica unanimitatea în cazul în care este obţinută majoritatea calificată; în acele probleme abţinerile nu împiedică adoptarea unei hotărâri.

În mod excepţional, în vacanţe, se poate recurge la adoptarea unei hotărâri cu acordul tuturor statelor, votând prin intermediul reţelei COREU.

III. *Comisia Europeană* este instituţia cu cele mai complexe atribuţii aşa cum o dovedesc art. 155 – 163 din Tratatul CE, J5-J9 din TUE, K3, K4, K6, K9 din TUE care se referă la toate cele trei paliere ale construcţiei europene.

— Comisia este un gardian al Tratatelor (art. 169 Tratat CE) având datoria să urmărească modul în care fiecare stat membru îşi îndeplineşte obligaţiile asumate. Dacă un stat membru nu are o conduită conformă, Comisia poate sesiza Curtea de Justiţie a Comunităţilor. Acest lucru se referă la transpunerea directivelor comunitare în dreptul naţional; de aceea Comisia publică stadiul transpunerii acestor directive;

— Comisia este un organ de decizie, exercitată însă diferit în fiecare pilier:

În pilierul I. Comisia pregăteşte deciziile (cu excepţia

acordurilor de asociere şi a lărgirii UE). Consiliul nu poate adopta un act juridic decât pe baza unei propuneri a Comisiei. Proiectele sunt pregătite în comitetele şi grupurile de lucru (între 700 şi 1.000) care reunesc specialiştii comisiei, statelor membre, independenţi, ai grupurilor de interese. Până la adoptarea deciziei de către Consiliu, Comisia poate reveni asupra propunerilor sale.

Pentru a exprima poziţia proprie faţă de starea Uniunii şi marile ei probleme. Comisia poate da publicităţii o serie de documente (carte albă, verde, Agenda 2000) care nu au valoare legislativă dar pot fi baza unor acte normative ulterioare.

Comisia elaborează deciziile:

— În primul rând prin faptul că reprezentanţii ei sunt prezenţi în cele peste 250 de grupuri de lucru ale Consiliului, ale secretariatului general şi între cadrele COREPER, chiar dacă nu au drept de vot;

— În al doilea rând are ea însăşi puteri decizionale, legate de organizarea proprie, buget, dreptul concurenţei.

Comisia execută deciziile; ea execută bugetul Uniunii (la nivelul anului 2000, 93, 2 miliarde Euro adică 1% din PNB-ul UE). Pentru a îndeplini hotărârea Consiliului, Comisia adoptă ea însăşi deciziile sale care devin apoi obligatorii pentru statele membre:

1) Reglementările sunt cele mai importante pentru că sunt obligatorii în toate elementele lor şi aplicabile direct în acelaşi fel, în toate statele membre, înlocuind unde este cazul reglementările naţionale.

2) Directivele sunt de asemenea obligatorii pentru statele membre dar fiecare stat în atingerea obiectivului adoptă forma şi mijloacele care i se par cele mai potrivite, încât în perspectivă, apropie şi armonizează legislaţiile naţionale.

3) Deciziile sunt acte cu caracter administrativ, adresate unor situaţii particulare (guvern, întreprinderi, etc.) de asemenea obligatorii.

Un caracter neconstrângător au recomandările şi avizele, care invită la o conformare, la o referire voluntară.

Făcând parte din dreptul comunitar derivat, aceste tipuri de hotărâri îmbogăţesc acquis-ul comunitar permanent. Prin aplicarea consecventă a principiului subsidiarităţii numărul actelor Comisiei are

tendința de netă descreștere.

În Pilierul al II le-a (PESC) deși interguvernamental Comisia poate face propuneri Consiliului (art J 8 din TUE). Ea este „asociată plenar" (art J 9 din TUE) la diversele lucrări legate de PESC (reprezentarea exterioară a Uniunii, punerea în lucru a „acțiunilor comune" (conform art J 5).

Aproximativ aceleași lucruri se por spune despre rolul Comisiei în pilierul al III-lea unde Comisia poate propune Consiliului hotărâri asupra unor aspecte particulare (art K4 TUE).

De la înființarea sa, în înțelesul actual (1 iulie 1967) Comisia a cunoscut o serie de transformări cantitative (creșterea numărului de membri, a direcțiilor, comitetelor) și calitative (privind atribuțiile și realizarea lor) [vezi N. Nugent, The european Commision].

Comisia Prodi instalată în toamna lui 1999 și-a anunțat dorința unei reforme care să se refere la:

— Dezvoltarea unei culturi a datoriei bazată pe independența, responsabilitatea, eficiența, transparența și corectitudinea gestiunii (un Cod de Conduită al Comisarilor, standarde de viață publică, Cod de bună conduită administrativă):

— Prioritate alegerii, alocării și eficienței în utilizarea resurselor prin:

— Managementul resurselor la toate nivelele.

— Eficiența cheltuielilor lor.

— Metode de lucru performante

— Dezvoltarea resurselor umane:

— Reducerea personalului.

— Clarificarea mersului în carieră;

— Control, audit și management financiar pentru protejarea intereselor Uniunii;

— Punerea în lucru a unui plan de acțiune pentru o reformă susținută.

Obiectivul Comisiei Prodi: să fie un actor – cheie în procesul integrării europene și a funcționării UE:

— Prin aplicarea Tratelor.

— Prin gestiunea clauzelor de salvgardare a lor.

— Prin gestiunea fondurilor comunitare.

Alegerea Comisiei: La propunerea Consiliului European de la Berlin din luna martie 1999, Romano Prodi a asumat alcătuirea Comisiei. El a primit de la fiecare guvern propuneri şi a alcătuit astfel Colegiul din 20 de membri.

Fiecare a fost audiat de către Parlamentul European care a acordat apoi votul în luna septembrie. În prealabil Parlamentul a votat în luna iunie asumarea de către Prodi a preşedinţiei Comisiei.

Comisia este desemnată pentru cinci ani şi îşi începe mandatul la 1 ianuarie, după consumarea alegerilor europene în vara precedentă (excepţie Prodi care a preluat direct mandatul pentru 5 ani, 3 luni şi două săptămâni).

— Comisia este un organism colegial; este votată ca un întreg în P.E.

— Componenţa ei nu se schimbă individual decât în cazuri excepţionale.

— Colegiul este colectiv responsabil pentru deciziile şi acţiunile luate în numele Comisiei.

În acelaşi timp fiecare comisar are răspunderi specifice.

Fiecare Comisar are un cabinet şi coordonează una sau mai multe direcţii generale.

În martie 2000, după reorganizarea Prodi, funcţionau 23 de direcţii generale.

Sarcinile lor sunt foarte mari: pregătesc hotărârile politice, schiţează propunerile legislative, stabilesc programe de lucru, implementează legislaţia UE, urmăresc impactul legislaţiei şi politicilor UE, se informează şi redactează rapoarte.

Un loc distinct este deţinut de către Secretariatul General al Comisiei care coordonează activităţile prin aceea că: este banca de date a Comisiei (asigură continuitatea şi coordonarea orizontală) gestionează relaţiile Comisiei cu celelalte instituţii ale UE.

Relaţiile Comisiei cu Consiliul European: este implicată în pregătirea lucrărilor lui iar Preşedintele Comisiei participă la ele.

Relaţiile cu Consiliul şi cu Parlamentul European sunt supuse procedurii de codecizie pentru domeniile care nu ţin de competenţa exclusivă a Comisiei (conform articolului 189 B din TUE).

IV. *Parlamentul european* are ca bază juridică de activitate art

137 la 144, 158 şi 189 din Tratul CE. Este compus din 626 reprezentanţi aleşi, din 1979 pe baza sufragiului universal direct. În timp, competenţele acestei instituţii au crescut mereu. Iniţial delibera asupra hotărârilor Consiliului şi controla activităţile Comisei.

În prezent Parlamentul exercită un drept de decizie (pentru cheltuielile din bugetul comunitar care nu sunt obligatorii, pentru acordurile de adeziune şi de asociere a noi state).

El participă la procesul decizional (prin procedura de consultare, art 43, 100, 130 S din Tratatul CE, prin cea de cooperare conform art 189 e din Tratatul CE şi cea de codecizie). Prin votul său aprobă Comisia (art 158 Tratat CE).

Parlamentul numeşte un mediator european care primeşte plângerile oricărui cetăţean european. El are dreptul de a fi informat asupra negocierilor privind acordurile comerciale şi de asociere asupra activităţilor PESC.

Populaţia unei circumscripţii este de dimensiuni foarte diferite: un eurodeputat german reprezintă 800.000 de alegători pe când unul luxembourghez numai 60.000.

A. Parlamentul îşi structurează grupurile politice pe bază de afinităţi doctrinare şi nu pe criterii naţionale. Cele mai importante sunt: grupul partidului popular european de orientare democrat-creştină, grupul partidului socialiştilor europeni, grupul partidului european al liberalilor, democraţi şi reformatori, grupul verzilor.

Parlamentul alege un preşedinte şi un birou. Preşedintele reprezintă Parlamentul în viaţa internaţională precum şi în relaţiile cu celelalte instituţii.

Lucrările parlamentului se desfăşoară în primul rând în plen şi statuează cu majoritatea simplă a membrilor săi. În anumite situaţii, considerate de către Tratate drept majore, se solicită un quorum şi un tip de vot distinct.

Astfel, pentru a adopta o moţiune de cenzură împotriva Comisiei trebuie să fie prezentă majoritatea parlamentarilor şi să întrunească două treimi din voturi:

— Un amendament sau respingerea unei poziţii comune a Consiliului, în procedura de cooperare cere majoritatea absolută (art

189 B şi C din Tratat CE);

— Respingerea bugetului cere majoritatea membrilor şi două treimi din voturile exprimate (art. 203 Tratat CE).

1) Avis conform: pentru drepturile cetăţenilor Uniunii, acordurile internaţionale, modalităţile alegerilor europene, misiunile Băncii Centrale Europene, ale fondurilor structurale şi de coeziune, numirea membrilor Comisiei Europene.

2) Procedura de cooperare: politicile din transporturi şi mediu, protecţia muncii, cooperarea cu ţările în curs de dezvoltare, promovarea formării profesionale, punerea în lucru a fondurilor regionale şi sociale.

3) Procedura de codecizie: desăvârşirea pieţei interne, sănătate, cultură, cercetare, recunoaşterea diplomelor, cooperarea în domeniile educaţiei şi formării, reţele transeuropene, protecţia consumatorilor, protecţia mediului.

4) Procedura bugetară: de aprobare a bugetului.

5) Consultarea: în diverse probleme legate de legislaţia europeană.

B. Parlamentul îşi organizează comisiile parlamentare permanente (în număr de 20).

Funcţiunile Parlamentului (după W. Wessels).

1). Acţiunea politică (utilizează mijloacele sale pentru a influenţa politicile comunitare prin iniţiativele, participarea la procesul legislativ şi exercitarea controlului. Prin rezoluţiile sale asupra problemelor europene, asupra situaţiei drepturilor omului, asupra evoluţiilor din lume a contribuit la structurarea opiniei publice. În problemele de buget şi de politică economică şi-a exercitat controlul asupra opţiunilor politice ale Construcţiei europene. După TUE Parlamentul este asociat la definirea actelor juridice privind desăvârşirea pieţei interne.

2). Acţiunea constituţională. Parlamentul – expresia democratică a voinţei cetăţenilor Uniunii urmăreşte ca întreaga construcţie europeană să devină mai democratică, să aibă un sistem instituţional şi reglementativ cât mai aproape de cetăţeni. Actul Unic European a asociat Parlamentul la elaborarea Tratatelor ce privesc Construcţia. Procedura de codecizie îl asociază consiliului în materie

de legislaţie europeană; Parlamentul solicitând ca aceasta să devină regula. După Tratatul de la Amsterdam cele două instituţii sunt pe picior de egalitate în materie de codecizie iar parlamentul poate face propunerea asupra procedurilor de alegere a sa.

3). Expresie a voinţei şi conştiinţei politice a cetăţenilor Europei. Deşi nu este organul legislativ al Uniunii, Parlamentul este un organ ce nu poate fi ocolit de celelalte instituţii iar specificul său îi va amplifica în perspectivă funcţiile.

Procedura de codecizie, art.189B, T.U.E. (Schema III, vezi anexe)

V. Curtea de justiţie a comunităţilor. Este instituţia care asigură respectul dreptului în interpretarea şi aplicarea tratatelor; funcţionează pe baza art. 165 până la 188 din Tratatul CE şi art L din TUE.

Este alcătuită din 15 judecători şi 8 avocaţi generali, numiţi de către guvernele statelor membre pentru o perioadă de 6 ani; judecătorii aleg dintre ei, pentru un mandat de 3 ani, pe preşedintele Curţii; de asemenea are loc, tot la 3 ani, o înnoire parţială a mandatelor judecătorilor şi avocaţilor generali. Curtea îşi desfăşoară lucrările în şedinţă plenară dacă un stat membru sau o instituţie a Uniunii care este parte la instanţă o cere; ea se constituie în camere cu 3, 5 sau 7 judecători. Dezbaterile Curţii nu sunt publice iar hotărârile sunt luate cu majoritatea judecătorilor. Sediul Curţii se află la Luxemburg.

În activitatea ei Curtea se conduce în interpretarea şi aplicarea dreptului comunitar exclusiv după cunoaşterea dreptului şi simţul echităţii în realizarea interesului comunitar. O poziţie distinctă este deţinută de către avocaţii generali: pregătesc judecarea problemelor supuse curţii, prezintă în audienţă concluziile ce motivează recomandarea unei decizii; deşi sunt membri ai Curţii nu iau parte la deliberări şi nici la vot.

Misiunile şi responsabilităţile Curţii, ca organ unic de control jurisdicţional:

— Curte constituţională (clarifică drepturile şi obligaţiile reciproce ale instituţiilor europene şi ale relaţiilor juridice între ţările membre ale Uniunii);

— Instanţă de control normativ (verifică compatibilitatea dreptului derivat cu principiile generale de drept şi cu prevederile

Tratatelor);

— Tribunal administrativ (examinează cererile depuse de persoanele fizice sau morale împotriva hotărârilor luate de Uniune, precum şi recursurile introduse de către agenţii instituţiilor europene);

— Tribunal civil (determină responsabilitatea extracontractuală şi examenul acţiunilor în reparare în particular în caz de responsabilitate oficială);

— Curte de arbitraj (atunci când părţile convin, în cazuri bine precizate).

Consiliul, Comisia sau un stat membru pot primi avize ale Curţii de Justiţie asupra compatibilităţii cu tratatele ale unui acord între UE şi terţi, fiind deci însărcinată cu misiunea de a controla legalitatea actelor în materie de drept internaţional.

Printr-o hotărâre a Consiliului din 24 Octombrei 1988 s-a constituit la Curte un Tribunal de Primă Instanţă. Alcătuit din 15 membri are rolul de a exercita în primă instanţă şi sub autoritatea Curţii competenţele conferite acesteia pentru anumite tipuri de litigii (legate de regulile concurenţei, de recursurile faţă de actele juridice ale Uniunii). În felul acesta procesul jurisdicţional se accelerează iar Curţii îi rămâne mai mult timp şi spaţiu pentru a se consacra îmbogăţirii dreptului comunitar, deci pentru aprofundarea integrării europene.

VI. *Curtea Europeană de Conturi*: creată prin tratatul de la Bruxelles din 1975 şi instalată în 1 iunie 1977 la Luxembourg, cu rolul de a examina legalitatea şi regularitatea încasărilor şi cheltuielilor instituţiilor comunitare, de a asigura buna gestiune financiară a Uniunii, de a asista Consiliul şi Parlamentul în exercitarea funcţiunilor lor de control al execuţiei bugetare. Acest control se exercită asupra dosarelor sau pe loc pe lângă instituţii şi state membre. Competenţele Curţii de Conturi au fost extinse în 1984 asupra tuturor operaţiilor contabile ale Comunităţii, asupra finanţelor Uniunii, iar din 1992 (TUE) în competenţă partajată cu Parlamentul asupra bugetului, veghind la eliminarea fraudelor.

Curtea de Conturi este alcătuită dintr-un reprezentant al fiecărui stat membru numit pentru 6 ani de către Consiliu după consultarea Parlamentului. Activitatea ei este structurată în principal

pentru a controla fiecare Fond al Uniunii, domeniu şi chiar dosar. Este un organ colegial care statuează cu majoritatea membrilor.

Curtea prezintă un raport anual asupra exerciţiului financiar pe baza căruia Parlamentul avizează gestiunea financiară a Comisiei, precum şi rapoarte speciale asupra unor situaţii particulare pe care le consideră importante. Curtea de Conturi poate sesiza Curtea de Justiţie asupra abaterilor Comisiei mai ales privind creditele comunitare, politica agricolă, restituirile la export. Curtea de Conturi a fost însă criticată pentru unele iniţiative care depăşesc competenţele, de înţeles pentru că opinia publică doreşte o instituţie puternică de control a gestiunii fondurilor.

VII. *Comitetul Economic şi Social*: a fost instituit prin Tratatele de la Roma 1957 pentru a reprezenta interesele diferitelor categorii ale vieţii economice şi sociale, care să poată participa în cadrul UE la realizarea pieţei interne, a integrării în toate domeniile de interes comun. Acţionează pe baza art. 4, 193, 198 din Tratate, alcătuit din 222 de membri care aleg un preşedinte şi un birou. Avizele sale sunt consultative dar Tratatele prevăd ca în anumite situaţii Comisia şi Consiliul să le solicite în mod obligatoriu:

— Politica agricolă comună;
— Politica de transporturi;
— Politica structurală şi regională;
— Libera circulaţie a lucrătorilor (art.49);
— Libertatea de stabilire (art.54);
— Colaborare în domeniul social (art.118);
— Educaţie (art.126); sănătate publică, protecţia consumatorului, mediu, dezvoltare regională.

Potrivit TUE Comitetul poate avea iniţiative şi emite avize în orice problemă consideră.

Membrii Comitetului Economic şi Social sunt repartizaţi în trei grupuri;

— Lucrători.
— Angajatori.
— Activităţi diverse (profesiuni liberale, cooperative, camere de comerţ, asociaţii de consumatori). Sunt desemnaţi în unanimitate de către Consiliu, la propunerea guvernelor naţionale şi după consultarea

Comisiei, pentru o durată de 4 ani.

Comitetul organizează 9 Secţiuni specializate care acoperă toate domeniile în care intervine cu sprijinul celorlalte instituţii europene Comitetul contribuie la îmbunătăţirea relaţiilor dintre cetăţenii UE şi instituţiile sale.

VIII. *Comitetul Regiunilor*: instituit de TUE (art. 4, 198 A, 198 C) pentru a reprezenta interesele colectivităţilor regionale şi locale creându-le cadrul participării lor la procesele de integrare. Este alcătuit din 222 de reprezentanţi independenţi ai colectivităţilor regionale şi locale, numiţi de către Consiliu la propunerea statelor membre. Este un organ consultativ al Consiliului şi Comisiei cărora le prezintă avizele sale din proprie iniţiativă sau la cererea lor; integrează în procedura decizională a UE interesele regionale şi locale, veghează la compatibilitatea legislaţiei comunitare cu realităţile regionale şi locale şi cu practica administrativă. Este consultat în mod obligatoriu în domeniile politicii regionale „tipice", cum ar fi:

— Promovarea formării generale şi profesionale;

— A culturii;

— A sănătăţii;

— A reţelelor transeuropene;

— A politicii structurale şi regionale.

IX. *Banca Europeană de Investiţii*: creată la 1 ianuarie 1958, instalată la Luxembourg, atât ca o bancă cât şi ca instituţie autonomă a UE:

— Acordă împrumuturi şi garanţii pentru finanţarea proiectelor de investiţii care contribuie la dezvoltarea echilibrată a comunităţii, la dezvoltarea regiunilor defavorizate din punct de vedere economic;

— Susţine în primul rând obiectivele fondurilor structurale (politica regională);

— Finanţează reţelele de transporturi şi telecomunicaţii;

— Protecţia mediului şi a cadrului de viaţă;

— Reamenajarea zonelor urbane;

— Concretizarea securităţii aprovizionării în energie;

— Întărirea competitivităţii internaţionale a industriei europene;

— Promovarea întreprinderilor mici şi mijlocii.

În exteriorul Uniunii, Banca Europeană de Investiţii contribuie la politica de dezvoltare, singură sau împreună cu alte instituţii financiare. După 1990 BEI s-a angajat masiv în susţinerea proceselor de apropiere de UE a ţărilor Europei Centrale şi de Est.

Bibliografie: L.-P. Zăpârţan, Construcţia europeană, pp. 126 – 132

Modulul lv. Politicile comune ale UE

Obiectivele modulului:

— Prezentarea principalelor politici comune ale U.E.

— Înţelegerea faptului că politicile comune constituie un fundament al întregii construcţii europene, alături de dreptul european şi sistemul instituţional;

— Aprofundarea viziunii filosofice asupra continuităţii consolidării construcţiei europene.

Unitatea1: Determinarea şi conţinutul politicilor comune; principalele politici

Obiective: prezentarea politicilor comune, înţelegerea faptului că, pe măsura consolidării Uniunii, numărul lor a sporit iar funcţiile lor s-au multiplicat, permiţând Uniunii să se prezinte ca un actor de marcă al scenei internaţionale.

Cuvinte cheie: politici comune, piaţă internă, U.E.M., cele patru libertăţi, lărgirea U.E.

Nu există o determinare univocă a conceptului de politică comună. În unele opinii construirea CECO a fost o primă expresie a dorinţei de a construi o politică comună sectorială. Tratatul de la Roma din 1957, punând problema construirii unei pieţe comune, deci a creării unui spaţiu economic guvernat de legile economiei de piaţă, a solicitat punerea în lucru a unor politici comune menite să asigure libertatea de circulaţie a persoanelor, a mărfurilor, a capitalurilor şi serviciilor. Cea mai cunoscută, datorită reuşitelor sale a fost politica agricolă, dar pentru consolidarea pieţei unice s-au pus în lucru şi alte politici:

— Fie *de acompaniere* (politica transporturilor rutiere, aeriene, maritime; politica concurenţei; politici în favoarea întreprinderilor mici şi mijlocii; în domeniul energetic al reţelelor europene de transport şi telecomunicaţii);

— Fie *de solidaritate* (politica de dezvoltare regională pentru zone cu întârziere în dezvoltare, pentru zone industriale în declin şi pentru zonele rurale; politici sociale exprimate de „Charta socială a drepturilor sociale fundamentale ale lucrătorilor", stipulând dreptul de a exercita orice profesie, în oricare dintre ţările UE în aceleaşi condiţii ca şi cetăţenii ţării respective, fie dreptul la muncă şi la o remuneraţie echitabilă, la îmbunătăţirea condiţiilor de muncă şi viaţă, la protecţie socială, la asociere, la formare profesională, la egalitate de tratament între femei şi bărbaţi, la informarea, consultarea şi participarea lucrătorilor, la protecţia sănătăţii şi a securităţii, la un venit minimal pentru persoanele în vârstă, la protecţia copiilor şi adolescenţilor, la integrare şi readaptare profesională şi socială pentru persoanele cu handicap);

— De *acţiune comună*, politica agricolă, politica de cercetare şi dezvoltare, în domeniul mediului şi dezvoltării durabile, politica educaţională şi a formării continue.

Noţiunea de politici comune este încărcată cu mai multe sensuri. Ea poate desemna, exprima ideea de politici ale comunităţii (pilier I) şi poate desemna ideea de politică comună şi atunci utilizăm termenul în toate 3 pilierele. Poate desemna ideea de politică comunitară, lăsând loc idei că e o politică realizată de către toţi membrii Uniunii, sau mai poate semnifica acţiune sau intervenţie a comunităţilor într-un domeniu.

La începuturile sale Construcţia Europeană s-a referit la cărbune şi oţel, acţiunile colaterale fiind mai mult sau mai puţin explicite. În 1957 în art. 3 al Tratatului de la Roma se scria că: „acţiunea comunităţii comportă stabilirea unui tarif vamal comun şi a unei politici comerciale comune, o politică comună în domeniul agriculturii şi o politică comună în domeniul transporturilor". În acelaşi timp obiectivul politic al comunităţilor, acela de a pune bazele unei Uniuni tot mai strânse între membrii lasă deschisă posibilitatea elaborării unei noi politici.

În baza art. 235 sau pe baza unor acorduri între state reunite în Consiliu, sau elaborat noi politici în domeniul:

— Industrial.

— Social.

— Energetic.
— De cercetate.
— De pescuit.
— De mediu.
— De protecţia consumatorilor.

Sunt peste 20 de politici ale Uniunii Europene în afară de cele Europene de cele care ţin de politicile (relaţiile) externe ale Uniunii Europene.

Adăugarea de noi politici n-a fost un act artificial, ci s-a realizat în dependenţă de consolidarea Unităţii Europene, explicat prin necesităţile economice, sociale şi politice şi mai ales prin aceea că a devenit tot mai evidentă, eficienţa politicii comune faţă de comportamentele separate ale statelor. De aceea Tratatul asupra Uniunii Europene de la Maastricht consideră că politicile comune sunt un fundament al Uniunii Europene.

Un specialist în dreptul comunitar, J.

— Cl. Gautron scrie că: „politicile comune sunt o componentă a sistemului comunitar, domenii care în virtutea unui transfer de competenţe consimţit de către statele membre spre comunităţi, fac obiectul intervenţiei determinate şi directe a instituţiilor comunitare şi a intervenţiei concentrate a statelor membre". Acest transfer de competenţe este limitat de dispoziţiile tratatelor în privinţa obiectivelor acordate comunităţilor, pentru că regulile şi instituţiile menite să pună în lucru o anumită politică se substituie regulilor şi politicii naţionale anterioare.

De aceea în practica Construcţiei Europene intervin aşa numitele „politici coordonate" – ca o combinaţie între opţiunile statelor şi cerinţele comunitare.

Doctrina juridică are însă rezerve faţă de considerarea politicii coordonate, faţă de politicile comune pentru că autoritatea comunitară intervine doar pentru a armoniza eventual a coordona diferite politici naţionale, pe când politicile comune se substituie politicilor naţionale.

Din punct de vedere politic, recunoscând greutatea politicii comune faţă de cele coordonate considerăm că şi acestea au un aport la consolidarea Construcţiei Europene.

În Tratate există determinări specifice fiecărei comunităţi

pentru politicile comune. Există o distincţie între Tratatul Lege cum a fost cel de întemeiere a Comunităţii Europene a cărbunelui şi oţelului din 1951, unde sunt reglementări stricte şi precise ale acţiunii într-un domeniu.

Tratatul acesta se distinge de Tratatul Cadru cum este cel din 1957 care prevede dispoziţii mai suple, mai deschise operând în termenii finalităţilor, obiectivelor, şi mai puţin în direcţia precizării exacte ale direcţiilor de acţiune într-un anumit domeniu.

Din punct de vedere juridic politicile comune au ca bază trei tipuri de competenţă:

1) competenţele exprese.
2) competenţele implicite.
3) competenţele subsidiare.

1) Competenţele exprese sunt conferite şi determinate de către Tratatele Instituitoare, sunt în acest sens dispoziţii generale ale Tratatelor care vizează ansamblul politicilor sau dispoziţiilor speciale care vizează o politică particulară.

Observaţie de bază: Comunitatea nu exercită competenţele sale în funcţie de materia vizată, ci în funcţie de obiectivele fixate de către Tratate. În acest sens se disting două tipuri de competenţe:

a) Competenţe de acţiune în domeniile în care determinarea şi orientarea politicii sunt de resortul exclusiv al Autorităţii Comunitare (în acest sens iese în evidenţă specificul politicii comune propriu-zise). Comunitatea intervine pentru realizarea obiectivelor care au motivat crearea acelor politici şi care îi exprimă raţiunea de a fi pe baza dispoziţiilor Tratatelor.

Statele membre nu pot acţiona de manieră autonomă şi trebuie să respecte regulile comunitare. Prin urmare statele membre au rolul de a executa politica comună, aşa cum este cazul politicii agricole şi a transporturilor.

b) Competenţele de control în domeniile în care statele membre păstrează anumite competenţe în realizarea unor politici (ne ajută să înţelegem politicile coordonate), mai ales în domeniul politicii economice, Comunităţile controlează modul în care se îndeplinesc la nivel naţional, normele sau regulile comunitare. În acest sens rolul cel mai important revine Comisiei pentru că ea este „Gardianul

Tratatelor".

2) Competenţele implicite sunt competenţe care s-au născut pe măsura consolidării Construcţiei Europene, obligată să se preocupe de domenii neprevăzute în Tratatele Institutive, dar a căror realizare era impusă de practică, de viaţă.

Rolul hotărâtor în precizarea lor a revenit Curţii de Justiţie a Comunităţii care a umplut vidul juridic introducând noţiunea de competenţe interne implicite. A făcut-o printr-o interpretare extensivă şi funcţionalistă a Tratatelor în numele finalităţilor, a scopurilor Construcţiei Europene şi în numele efectului util.

Raţionamentul Curţii a fost următorul: în realizarea obiectivelor fixate de Tratate şi pentru îndeplinirea competenţelor exprese, pot fi date hotărâri ale Curţii care să extindă competenţele comunitare. Este aşa numita interpretare finalistă sau teleologică a Tratatelor care a îmbogăţit dreptul comunitar.

3) Competenţele subsidiare. Înţelegerea acestor competenţe este condiţionată de aspecte politice dar şi juridice.

Aspectele politice se referă la voinţa statelor membre exprimată cu ocazia unor Consilii Europene de a întării Construcţia Europeană.

Voletul juridic este exprimat de art. 235 din Tratatul asupra Comunităţilor (TUE) care prevede că pot fi dezvoltate politici comune noi, pentru a înfăptui obiectivele Tratatelor acordând Instituţiilor Comunitare puterile de acţiune necesare în acest scop.

Sunt politici pentru care Tratatele nu au prevăzut competenţe specifice; aşa s-a născut politica energetică, în domeniul mediului, monetară; aplicând art. 235 s-a creat de exemplu Fondul European de Cooperare Monetară care a îngăduit punerea bazelor Uniunii Economice şi Monetare a cărei finalizare a însemnat introducerea euro.

Aceste competenţe se supun principiului subsidiarităţii: „Comunitatea acţionează în limitele competenţelor care îi sunt conferite şi a obiectivelor care îi sunt trasate în prezentul Tratat. În domeniile care nu ţin de competenţa sa exclusivă, Comunitatea nu intervine, conform principiului subsidiarităţii, decât dacă şi în măsura în care obiectivele acţiunii avute în vedere nu pot fi realizate în mod satisfăcător de către statele membre şi pot fi mai bine realizate la nivel

comunitar, datorită dimensiunilor sau efectelor acţiunii avute în vedere. Acţiunea Comisiei nu excede ceea ce este necesar pentru a atinge obiectivele prezentului Tratat" (art. 3-B).

(Baza juridică a Comunităţii este formată din dreptul fundamental – Tratatele şi dreptul derivat – interpretarea Tratatelor. Orice se întâmplă în UE trebuie să aibă o bază juridică pentru că UE este o Comunitate de drept prin excelenţă).

Clasificarea politicilor comune ale Uniunii

1. Există un criteriu administrativ de clasificare a politicii pe care o utilizează Comisia atunci când elaborează raportul său asupra stării Uniunii în luna octombrie. (Această împărţire a bugetului exprimă opţiunile de bază ale UE. Ex. Fondul de garantare agricolă a scăzut la 44%. Reducându-se subvenţiile se constată că o fermă de vite devine rentabilă la 120 – 150 de capete şi cultivarea pământului la 150 de hectare).

Ţinând seama de această clasificare vom înţelege ponderea acţiunii structurale care beneficiază de:

34% din cheltuielile bugetare şi care înseamnă transformări ale structurii economice a Uniunii (ex. cibernetizare), pentru politicile interioare 7%, pentru politicile externe 6, 9%, pentru cheltuielile administrative 6%.

Recoltarea surselor bugetare şi destinaţia lor se stabilesc în unanimitate şi se ratifică de către Parlamentele ţărilor membre.

2. După un criteriu de ordin calitativ sunt:

— Politicile principale – politici mai profunde cu consecinţe adânci pentru oameni.

— Politici secundare – mai puţin profunde.

Politica agricolă este cea mai importantă, mai profundă, datorită greutăţii ei pentru construcţia internă şi pentru consecinţele în plan internaţional. UE în relaţiile sale externe este preocupată de relaţiile în care este implicată agricultura.

3. După gradul de originalitate în raport cu politicile naţionale, unele politici comune: agricolă, comercială, au cadrul elaborat normativ şi instituţional, alte politici sunt mai ataşate de comportamentele naţionale.

4. Poate fi utilizat criteriul gradului de integrare.

5. Pot fi distinse după obiective.

6. Pot fi distinse după caracterul obligatoriu sau incitativ.

7. Pot fi distinse după durată.

8. Pot fi distinse după gradul de pozitivitate – unele sunt riguroase, ex. politicile în domeniul mediului.

Punerea în lucru a politicilor comune presupune două căi:

— Instrumentele juridice şi

— Mijloacele financiare.

1. Instrumentele juridice sunt de două categorii:

a) Sunt norme comunitare cu forţă obligatorie, deci cu caracter constrângător.

Ele sunt:

— Dispoziţii specifice prezente în Tratat.

— Măsuri luate în virtutea acestor dispoziţii, reglementări, directive, decizii.

— Măsuri adoptate în baza art. 235 din Tratatul de la Roma.

— Acorduri sau protocoale complementare între statele membre reunite în consiliu.

— Acordurile cu terţii.

Acele politici asupra cărora Comunitatea conform art. 189 este deplin competentă pe fond dar şi pe forma politicii ce trebuie realizată, adoptă măsurile de excepţie necesară, pune în lucru o structură administrativă însărcinată să aplice regulile comunitare, controlează buna îndeplinire a reglementărilor şi sancţionează în caz de infracţiune.

Aceasta este în termenii comunitari procedura de administrare directă, dar Comunitatea preferă cea de-a doua metodă numită de administrare indirectă.

În acest caz Autoritatea Comunitară deleagă ţărilor membre puterea de aplicare a măsurilor de politică comună în ordinea internă a fiecăruia. În acest caz comunităţile urmăresc, investighează şi controlează îndeplinirea în bune condiţii de către state a politicii comune.

Pe fond juridic Instituţiile Comunitare se degajă de o serie de competenţe ale lor pe care le transferă statelor dar politic acest lucru este în finalitatea Tratatelor, adică Europa se construieşte în unitatea

ei respectând diversitatea statelor alcătuitoare.

Când este vorba de acele politici care se exprimă în directive, Comunităţile definesc doar obiectivele de atins şi eventual cadrul de acţiune, lăsând statelor membre competenţe discreţionare în alegerea mijloacelor de aplicare. Statele membre nu sunt legate decât printr-o obligaţie de rezultat şi nu printr-o obligaţie de mijloace aşa cum o fac de pildă reglementările.

b) A doua categorie de dispoziţii sunt cele cu caracter neconstrângător sau neobligatoriu.

Instrumentele juridice sunt recomandările sau avizele şi numeroase acte cu caracter de orientare cum sunt:

— Declaraţii comune.

— Rezoluţii.

— Publicaţii.

— Programe de lucru ale consiliilor, ale comisiilor.

— Memorandumuri.

— Studii realizate de organismele de specialitate.

2. Mijlocele financiare exprimă în fond greutatea pe care comunităţile o acordă uneia sau alteia dintre politicile sale.

Care este sursa? De unde vin banii?

Sursele sunt:

— Fondurile structurale consacrate politicii agricole regionale.

— Investiţiile financiare.

— Ajutoarele sau împrumuturile.

— Creditele pentru cercetare şi investiţii.

Uniunea colectează aceste fonduri astfel:

1, 3% din agricultură – sunt prelevări pentru bugetul comunitar.

10, 4% din dreptul de vamă aplicat la intrarea şi ieşirea din graniţele Uniunii.

14, 1% prelucrări din T.V.A.

73, 4% din reţete proprii, (aceştia sunt banii Uniunii Europene).

Este un instrument extrem de eficace pentru că prin intermediul lor se accentuează domeniile în care Uniunea are interes sporit în sensul consolidării unităţii. (Inclusiv funcţionarii, comisarii la nivelul Instituţiilor Europene depun un jurământ de credinţă în faţa Uniunii. Se numesc eurocraţi, sau puterea de la Bruxelles).

Politicile comune sunt rezultatul pe de o parte al voinţei instituţiilor comunitare, pe de altă parte al competenţelor către Comunitatea Europeană. (E o dimensiune evolutivă, prospectivă, să ne gândim ce să facem cu această Unitate Europeană, şi o viziune funcţională).

Politicile comune, conform art. A din TUE de la Maastricht, sunt al doilea fundament al Uniunii Europene după comunităţi, care se întemeiază pe un drept material şi apropie în conţinut Construcţia Europeană de cetăţeni (prin acea politică cetăţeanul vede dacă viaţa lui e mai bună).

Articol I.

Articol II.

Secţiune 2.01 1.1. Piaţa internă

Conceptul de piaţă internă desemnează un spaţiu fără frontiere interioare între ţările membre în care libera circulaţie a mărfurilor, a persoanelor, a serviciilor şi a capitalurilor este asigurată conform dispoziţiilor Tratatelor de constituire a Comunităţilor.

Crearea pieţei interioare a fost obiectivul Tratatelor de la Roma din 1957 (Tratate de constituire a pieţei comune) şi conform Actului Unic European din 1986 ea trebuia să fie conturată la 31 decembrie 1992. În acest sens art. 13 din Actul Unic European utilizează expresia de piaţă comună ca fiind echivalentă cu cea de piaţă interioară.

Curtea de Justiţie a Comunităţilor, într-o hotărâre din 1982 mai exact în motivaţia hotărârii, susţine că: „noţiunea de piaţă comună vizează eliminarea tuturor piedicilor puse schimburilor intracomunitare în vederea fuziuni pieţelor naţionale într-o piaţă unică realizând condiţiile cele mai favorabile pentru o veritabilă piaţă interioară". (Piaţa comună este o etapă istorică în care se realizează piaţa interioară).

Piaţa interioară va fi după 1992 suportul economic al realizării Uniunii economice şi monetare pe baza căreia se dezvoltă Uniunea Europeană.

În activitatea Comunităţilor a fost pus în lucru în acei ani un program detaliat de acţiuni prin care să se elimine frontierele fizice, tehnice şi fiscale între pieţele diferitelor state membre pentru a le face să fuzioneze într-o piaţă unică, dinamică şi flexibilă (acest program de

măsuri concrete a fost prezentat Consiliului european de la Milano din 30 iunie 1985 de către Comisia europeană într-o Carte Albă asupra pieţei interioare).

În acelaşi timp Comunităţile s-au preocupat de garanţiile împotriva oricăror tendinţe ale statelor membre de a distorsiona concurenţa pe această piaţă unică, interioară, de a apropia legislaţiile, de a armoniza fiscalitatea indirectă.

Actul Unic European a structurat cele 4 direcţii mari de acţiune în vederea realizării pieţei interioare.

(observaţie: aceste direcţii se referă la ceea ce Tratatul de la Maastricht a considerat a fi materia pilierului I al Uniunii Europene; prin urmare ele vor fi analizate numai în acest context

I. Prima direcţie este asigurarea liberei circulaţii a mărfurilor. Două obstacole mari au stat în faţa realizării acestui obiectiv:

primul, de natură protecţionistă exprima tendinţa fiecărui stat de a impune restricţii cantitative la importuri, iar a doua piedică era dată de faptul că fiecare stat aplica impozite indirecte diferite.

Prima prevedere introdusă în Tratate a fost aceea din art. 30 (Tratatul de la Roma, al Comunităţilor) de a interzice orice măsură directă sau echivalentă unor restricţii cantitative la importurile dintre ţările membre. Curtea de Justiţie a vegheat permanent la respectarea acestei interdicţii, deşi a acceptat unele excepţii pentru acele produse care se supun unor imperative de interes general (este vorba de incapacitatea obiectivă a unui stat de a se alinia acestei exigenţe din raţiuni pe care Comunităţile le acceptă). De aceea, până în 1986, toate aceste măsuri se adoptau de către Consiliu cu unanimitate, iar directivele aveau rolul de a armoniza legislaţiile naţionale în aşa fel încât aceste excepţii să dispară. Curtea de Justiţie aprecia, în 1974, că orice reglementare comercială a statelor membre susceptibilă de a împiedica direct sau indirect, în prezent sau în chip potenţial, comerţul intracomunitar trebuie considerată ca măsură cu efect echivalent restricţiilor cantitative.

A din Actul Unic European a introdus procedura prin care Consiliul, statuând cu majoritate calificată, în procedura Art. 100 de cooperare cu Parlamentul European hotărăşte măsurile de apropiere legislativă, reglementativă şi administrativă pentru funcţionarea pieţei

interioare. Iar art. 100 B din Actul Unic European lasă posibilitatea Consiliului ca prin directive şi reglementări să ceară oricărui stat să-şi armonizeze legislaţia cu a celorlalte state în realizarea pieţei unice.

Trecerea la votul cu majoritate calificată în adoptarea hotărârilor privind piaţa interioară semnifică:

— 1 că în interiorul Comunităţilor s-au realizat cu adevărat apropieri semnificative şi

— 2 Comunităţile sunt hotărâte să avanseze mai rapid în această direcţie.

Art. 8 C cere Comisiei ca în propunerile pe care le face pentru realizarea pieţei interioare să ţină cont de amploarea eforturilor pe care trebuie să le facă fiecare economie naţională pentru a depăşi diferenţele de dezvoltare faţă de celelalte economii naţionale. Comisia poate, în acest sens, adopta derogări temporare cu condiţia ca acestea să aducă cele mai mici perturbări funcţionării pieţei interioare.

De asemenea, conform art. 100 A, paragraful 5, măsurile de armonizare pot fi acompaniate de anumite clauze de salvgardare, care autorizează statele membre să restrângă libera circulaţie a mărfurilor în cazuri bine precizate. Atunci Comunităţile îşi asumă, printr-o procedură comunitară de control, sarcina de a urmări eficienţa clauzei, timpul în care ea va fi eliminată.

În dorinţa de a întări piaţa interioară Comunităţile au prevăzut ca, în anumite domenii, cum sunt: sănătatea, securitatea, protecţia mediului, protecţia consumatorilor, măsurile de protejare să fie luate la un nivel cât mai ridicat.

Alături de suprimarea restricţiilor cantitative, o altă direcţie de acţiune a Comunităţilor viza armonizarea sistemului de impozitare, în speţă a impozitelor indirecte, care aveau nivele foarte diferite în interiorul fiecărui stat membru ceea ce distorsiona concurenţa şi comerţul. Recunoscând posibilitatea statelor de a păstra anumite diferenţe, Comisia recomanda ca pentru TVA şi accize să se fixeze un nivel pivot în jurul căruia să se permită o variaţie de 2, 5% Art. 99 din Tratate prevede că armonizarea politicilor fiscale este un domeniu sensibil şi de aceea măsurile luate de Consiliu sunt întotdeauna în unanimitate.

II. *A doua direcţie* de acţiune vizează libera circulaţie a

persoanelor. Libera circulaţie a persoanelor e prevăzută în art. 3 în această formulare: „Obstacolele în faţa liberei circulaţii a persoanelor vor trebui abolite între statele membre în condiţiile şi după ritmurile prevăzute de Tratate”.

În legătură cu piaţa interioară Tratatul de la Roma a prevăzut doar libera circulaţie a lucrătorilor salariaţi şi a lucrătorilor independenţi.

Una dintre problemele pe care o pune această libertate se referă la armonizarea calificărilor profesionale. În acest sens Consiliul prin vot în unanimitate adoptă măsurile care armonizează regimul profesiilor.

Pe măsura consolidării construcţiei europene a apărut necesitatea extinderii libertăţii de circulaţie a persoanelor spre orice cetăţean comunitar. De asemenea s-a pus problema libertăţii de circulaţie a persoanelor care nu exercită nicio activitate economică.

Actul Unic European pe baza art. 235 a introdus precizări privind circulaţia studenţilor, excepţiile de la libertatea de şedere în spaţiul Comunitar.

În 1985 o parte dintre membrii Comunităţilor (Benelux, Franţa, Italia şi Germania) au semnat acordurile de la Schengen (a intrat în vigoare abia după 10 ani) desfiinţând între ele orice frontieră. (În 1997 odată cu Tratatul de la Amsterdam toate statele Uniuni Europene vor acţiona în baza Acordului Schengen, adică de desfiinţare a oricărei frontiere).

III. O altă direcţie de acţiune a Comunităţilor o reprezintă libera prestare a serviciilor. Conform art. 59 al Tratatului asupra Comunităţilor de la Roma faţă de resortisanţii ţărilor membre se suprimă orice restricţie în a presta liber servicii. Este prevăzută o singură excepţie când o măsură discriminatorie este justificată de exigenţele ordinii, securităţii şi sănătăţii publice.

Libertatea de a presta servicii presupune că prestatorul are aceleaşi drepturi şi obligaţii atât în ţara de proveniență cât şi în ţara în care prestează serviciile.

O armonizare legislativă în materie implică libertatea de prestare a serviciilor, de la calificarea profesională până la condiţiile de exercitare a respectivului serviciu. (Ex. vânzări de bilete). În

principiu suprimarea discriminărilor în domeniu s-a realizat prin directive adoptate de către Consiliu cu majoritate calificată. Cu toate progresele în materie, Comisia a constatat că ele sunt aici mai lente decât în alte domenii, ceea ce este regretabil în condiţiile specializării şi diversificării serviciilor care pot asigura crearea de noi locuri de muncă şi creştere economică.

IV. *A patra direcţie* de acţiune se referă la libera circulaţie a capitalurilor. Conform art. 67 se suprimă între statele membre orice restricţii privind mişcarea capitalurilor. Mişcarea liberă a capitalurilor pe o piaţă interioară unică se supune exigenţelor economiei de piaţă. (În termeni banali: Unde îşi investeşte omul banii? Acolo unde are condiţii de valorificare a capitalurilor mai bune). Fiecare ţară doreşte să creeze condiţii de creştere a capitalurilor. De ex. pentru depuneri de bani în Banca din Luxemburg nu se plăteşte impozitul la sursă, de aceea la o populaţie atât de mică Luxemburgul are 250 de bănci. Acest aport de capital aduce 20% din PIB-ul ţării. Trebuie stimulată venirea investitorilor/companiilor mari, care au strategii = un calcul dintre cost şi beneficiu amplu şi de durată. De ex. Irlanda consideră că cel mai avantajos e să atragi capitaluri mici. Prin însumarea acestor capitaluri suma devine semnificativă. Libertatea de circulaţie a capitalurilor pune problema armonizării fiscalităţii şi liberei circulaţii. (Luxemburgul a cerut o clauză de salvgardare de 10 ani pentru a introduce impozitul la sursă practicat în celelalte state membre). Deschiderea pieţelor financiare este concepută ca factor de dezvoltare economică a comunităţilor. (A armoniza politica fiscală înseamnă a liberaliza jocul pieţei financiare pentru că, de pildă, unele bănci îţi oferă 1, 5%, 2, 5% beneficiu. Dacă bancherul spune că 1 euro costă 38 mii lei înseamnă că atâta este raportul dintre două monede. Se consideră o autonomie a pieţelor financiare).

1.2. Un loc distinct în Construcţia europeană îl deţine realizarea Uniunii Economice şi Monetare (UEM), care intră în vigoare la 13 martie 1979, având la bază trei elemente: Ecu, mecanismul de schimb şi mecanismul de credit.

Conform Tratatului de la Maastricht, UEM şi crearea monedei unice reprezintă elemente complementare indispensabile funcţionării eficace a Pieţei unice. În decembrie 1991 statele membre ale UE

adoptă la Maastricht Tratatul ce conţine prevederi asupra UEM, care cuprinde trei faze:

I. *Coordonarea şi liberalizarea financiară* (libertatea totală a circulaţiei capitalurilor, creşterea resurselor pentru corectarea dezechilibrelor dintre regiuni, convergenţa economică privind supravegherea multilaterală a politicilor economice a satelor);

II. *Crearea de noi structuri* (Institutul Monetar European de la Frankfurt alcătuit din guvernatorii Băncilor Centrale ale Uniunii, independenţa Băncilor Centrale naţionale şi reglementări privind interdicţia unor deficite bugetare excesive;

III. *Transferul responsabilităţilor*, care constă în fixarea irevocabilă a ratelor de schimb şi instituirea monedei unice.

Tratatul de la Maastricht prevede crearea UEM fie la începutul anului 1997, fie la începutul lui 1999, de către statele care îndeplinesc următoarele criterii de convergenţă. Criteriile de convergenţă trecute în protocolul Tratatului sunt:

1. Stabilitatea preţurilor, statele trebuie să demonstreze că în cursul ultimului an ce precede trecerea la cea de a treia fază, rata inflaţiei n-a depăşit cu mai mult de 1, 5% media celor trei state ale Uniunii care au cea mai scăzută rată a inflaţiei;

2. Finanţele publice; statele membre trebuie să demonstreze că deficitul lor nu depăşeşte 3% din PIB, iar datoria publică nu depăşeşte 60% din PIB;

3. Stabilitatea cursurilor de schimb; statele membre trebuie să respecte marjele normale de fluctuaţie prevăzute prin mecanisme de schimb ale Sistemului Monetar European pe o perioadă de cel puţin doi ani;

4. Rata dobânzii, statele membre trebuie să aibă o rată a dobânzii nominal medie pe termen lung care să nu varieze cu mai mult de 2% faţă de media ratei celor trei state cu cele mai mici rate ale dobânzilor.

Pentru că majoritatea Statelor membre UE nu îndeplineau criteriile economice şi fiscale menţionate, a făcut ca în cadrul Consiliului European de la Madrid din decembrie 1995, conducătorii acestor state să confirme a doua opţiune menţionată în tratat, cea care prevede ca fază finală a UEM 1 ianuarie 1999, cu această dată vor

începe şi operaţiunea privind moneda unică.

Introducerea monedei unice a debutat în 1999, proces ce trebuia să se întindă pe o durată de 3 ani şi să cuprindă următoarele etape:

a) s-au fixat ratele de schimb, euro devenind monedă unică a Uniunii Monetare, fiind utilizat în principal în plăţile oficiale;

b) monedele şi bancnotele divizionare în euro vor fi puse în circulaţie la sfârşitul lui 2000 cel târziu, generalizându-se astfel folosirea monedei unice;

c) în perioada de tranziţie (1999 – 2001) vechile monede naţionale vor continua să circule ca subunităţi ale monedei unice; agenţii economici vor putea utiliza euro dacă doresc fără să fie obligaţi.

La 1 ianuarie 2002, tranzacţiile în moneda naţională vor înceta, cel târziu până la 1 iulie 2002. Întreprinderile vor trebui să realizeze lucrări de analiză şi de planificare pentru a-şi pune la punct o strategie de trecere la euro.

În urma Consiliului European de la Madrid Comisia a întreprins acţiuni în patru domenii:

— Definitivarea cadrului general al UEM;

— Consolidarea cadrului juridic al monedei unice;

— Trecerea la moneda unică în administraţia publică;

— Punerea în practică a unui program de informare.

Se creează un nou mecanism de schimb, în cadrul celei de a treia faze, în vederea stabilirii unei legături între euro şi monedele statelor membre care nu participă la UEM, mecanism care prezintă câteva caracteristici: – legături bilaterale – rată-pivot şi o marjă de fluctuaţie – supraveghere permanentă – intervenţia în domeniul stabilităţii preţurilor, prin gestiunea unei macroeconomii sănătoase.

Disciplina bugetară în cadrul celei de-a treia faze va consta în definirea procedurilor de prevenire a apariţiei unor grave dezechilibre bugetare, prin adoptarea a doua obiective: – întărirea supravegherii bugetare în scopul prevenirii apariţiei unor deficite excesive; – iar dacă statul membru înregistrează un deficit excesiv, se accelerează procedurile în vederea corectării deficitului.

Pregătirea administraţiei publice, în aproape toate statele membre; funcţionarii naţionali au fost însărcinaţi, în cadrul unui grup

de lucru de a coordona măsurile întreprinse de către diversele ministere şi serviciile acestora. Astfel s-au propus patru teme:

1. *organizarea lucrărilor ce trebuie efectuate*, de către ministerul finanţelor, administraţia publică şi organismele semipublice, de a inventaria textele legislative avute în vedere şi de a identifica sarcinile ce trebuie îndeplinite;

2. *adaptarea legislaţiei*; toate textele legislative trebuie să fie „compatibile cu euro" până la 1 ianuarie 2002; cele din domeniul monetar au fost modificate până la 1 ianuarie 1999, altele (ca cele din domeniul fiscal trebuie modificate în perioada de tranziţie);

3. *adaptarea sistemelor informatice*, pentru fiecare administraţie naţională se va face odată cu adaptarea programelor informatice;

4. *comunicarea cu viitorii utilizatori*, informarea marelui public despre eforturile administraţiei, pregătindu-l astfel pentru introducerea monedei euro. Administraţia trebuie să-şi asume două roluri: unul de asigurare că eforturile pe care le face sunt percepute clar de către public şi al doilea informarea publicului asupra modalităţilor de adaptare, asociind campaniile lor publicitare.

Programele de informarea asupra monedei unice au constat în primul rând în organizarea unei mese rotunde la Bruxelles în ianuarie 1996, unde Comisia a lansat în cooperare cu Parlamentul European o campanie de comunicare plurianuală privind moneda unică, ce a făcut parte din cele trei acţiuni de comunicare prioritare, celelalte două fiind: „Cetăţenii Europei şi „Să construim Europa împreună". Ca şi concluzie la masa rotundă s-a decis ca iniţial campania să se concentreze asupra grupurilor-cheie care trebuie să pregătească tranziţia. Printre alte acţiuni întreprinse trebuie să amintim activitatea conferenţiarilor „Grupeuro", care cuprinde experţi independenţi, specializaţi pe diverse aspecte ale UEM, care la cererea Comisiei Europene, participă la conferinţe privind moneda unică…

În condiţiile Uniunii Monetare întreprinderile trebuie să depăşească perioada de tranziţie şi să urmărească care sunt principalele repercusiuni ale monedei euro asupra diferitelor activităţi ale întreprinderilor.

1. Depăşirea perioadei de tranziţie. Încă la Madrid se propune un calendar de urmat în vederea tranziţiei, care acordă o anumită

flexibilitate. Orice întreprindere poate alege două opţiuni, fie o trecere unică şi completă la moneda unică, fie utilizarea ei numai pentru anumite operaţiuni în timpul perioadei de tranziţie.

Printre avantajele care pot influenţa decizia unei întreprinderi de trecere la utilizarea monedei euro amintim:

— Accesul la serviciile financiare în euro;

— Simplificarea schimburilor şi investiţiilor pe întreg teritoriul Uniunii Monetare;

— Simplificarea contabilităţii interne şi a întocmirii bilanţului;

— Câştiguri de competitivitate şi primele pentru iniţiativă;

— Proiecte a căror durată se întinde dincolo de anul 2000;

— Prevenirea blocajelor logistice şi a lipsei de personal.

Cu toate aceste avantaje, managerii de întreprinderi nu neglijează motivele care pledează contra utilizării euro înainte de perioada anului 2000. Dezavantajele care apar sunt:

— Operaţiuni cu particularităţi ce se vor desfăşura în continuare în moneda naţională până în 2000;

— Punerea la punct a unor sisteme capabile să funcţioneze în două monede diferite este foarte costisitoare;

— Este avantajos să se recurgă la dispozitive standard de trecere (adaptare) la moneda unică; unele dintre întreprinderi realizează o trecere completă şi imediată, altele vor amâna trecerea până în anul 2002, iar a treia categorie va recurge la utilizarea parţială a monedei unice.

2. Repercusiunile monedei euro asupra diferitelor activităţi ale întreprinderilor. Indiferent de mărimea şi de sectorul în care acţionează o întreprindere, trecerea la moneda unică va avea repercusiuni asupra principalelor funcţiuni ale ei. Dintre acestea amintim:

a) *asupra serviciilor comerciale şi serviciilor de marketing*, cu intensităţi diferite în sectorul bancar şi financiar, repercusiuni asupra sectoarelor nefinaciare din diferite motive (creşterea transparenţei preţurilor din diferite ţări, necesitatea stabilirii de tarife în euro, dubla afişare a preţurilor);

b) *asupra serviciilor financiare şi serviciilor de trezorerie*, care vor resimţi primele introducerea monedei unice; de aceea trebuie să

acorde atenţie unor aspecte: eliminarea conturilor tranzacţiilor de schimb valutar şi a riscului de schimb, adaptarea marilor pieţe financiare, a pieţei de acţiuni (de capitaluri), a fondurilor de pensii;

c) *consecinţe în domeniul contabil şi fiscal*; trebuie să trateze: conversia poziţiilor (conturilor) exprimate în devize, clarificarea funcţionării sistemelor fiscale în cursul perioadei de tranziţie şi modificarea sistemului contabil şi a programelor informatice;

d) *asupra serviciilor de personal şi de formare a personalului*, persoane specializate care trebuie să pregătească trecerea la moneda unică, adaptarea formării profesionale a personalului, informaţii privind salariile şi pensiile;

e) *impact asupra informaţiilor*, aplicaţii informatice furnizate de către terţi sau cu aplicaţii elaborate în cadrul întreprinderilor, punându-se mai multe întrebări: pot aceste programe informatice să funcţioneze cu mai multe monede? sau care este vârsta sistemului informatic?

Introducerea monedei euro va avea impact asupra tuturor funcţiunilor întreprinderii. Modalitatea cea mai adecvată este descrisă într-un document al AUME intitulat „Pregătirea trecerii la moneda unică". Acest document presupune o abordare corectă, ceea ce însemnă că responsabilii anumitor sectoare nu trebuie să pună în aplicare propriile lor planuri de adaptare, ei trebuie să se reunească într-un grup de lucru „Euro". Lucrările acestui grup s-ar putea derula în mai multe faze:

— Identificarea repercusiunilor asupra fiecărei funcţiuni şi elaborarea unei liste de opţiuni; ar fi indispensabilă crearea unor grupuri de coordonare specializate;

— Definirea unor scenarii de trecere la EURO care să cuprindă bugete şi calendare precise; întreprinderile trebuie să se debaraseze de sistemele învechite şi ineficace, dând o „dimensiune" monedei în proiectele deja existente;

— Integrarea acestei „dimensiuni euro" în programele normale de funcţionare sau de investiţii, asigurându-se ca noile echipamente să fie compatibile cu moneda euro;

— Comunicarea acţiunilor avute în vedere la toate nivelurile întreprinderii;

— Punerea în practică a acţiunilor hotărâte.

Articol III. Comisia Europeană a încercat să asigure condiţiile necesare pentru ca sectorul privat să privească cu încredere introducerea monedei unice. Deciziile Consiliului European de la Dublin au constituit un pas decisiv de viitor. Acordul de principiu asupra cadrului juridic al monedei, pactul de stabilitate şi de creştere, cât şi viitoarele relaţii de schimb dintre ţările „în „şi ţările „prein" au demonstrat foarte clar că există o voinţă politică a realizării Uniunii Economice şi Monetare.

1.3. Politica Agricolă a Uniunii (P.A.C.) se fundamentează pe 3 principii:

1.3.1. Unicitatea pieţei prin care se înţelege libera circulaţie a produselor agricole între ţările membre, reguli de concurenţă comune, controale sanitare şi veterinare armonizate. Principiul este formulat şi aplicat de jurisprudenţa Curţii de Justiţie.

1.3.2. Preferinţa comunitară care cere ca politica agricolă să favorizeze schimburile intracomunitare în favoarea produselor din ţările terţe.

1.3.3. Afirmă nevoia solidarităţi financiare ceea ce înseamnă că toate costurile politicii agricole comune trebuie suportate în comun.

Politica agricolă comună se realizează pe două direcţii:

1. Prima poartă numele de *politica pieţei* şi atacă problema preţurilor şi debuşeelor. Amândouă ţin seama de faptul că cererea de bunuri alimentare este destul de constantă pe când oferta este variabilă, depinde de condiţiile de climă, sol, boli, tehnologie, ceea ce conduce la variaţii de producţie pe diversele produse agricole. Se impune stocarea pentru o perioadă limitată (produsele agricole sunt perisabile) pentru a putea regla oferta şi a o adapta cererii.

2. A doua direcţie este *politica de structură* a agriculturi care vizează dezechilibrele datorate insuficienţei pământurilor, lipsei de pregătire profesională, lipsei de capital. Prin urmare, începând cu 1964, P.A.C. s-a orientat spre ameliorarea structurilor de producţie, de transformare şi comercializare a produselor agricole prin subvenţii şi investiţii. Cu ajutor comunitar s-au întreprins lucrări de amenajare rurală, drenaje de ape, reorganizare a proprietăţilor agricole.

Pentru diversele produse agricole comunităţile au înfiinţat

organisme comune ale pieţelor prin care Curtea de Justiţie înţelege mijloace de drept care pun sub controlul autorităţii comunitare reglarea pieţelor produselor agricole încât:

— Să crească productivitatea.

— Să fie utilizaţi factorii de producţie.

— Să se asigure un nivel de viaţă echitabilă producătorilor.

— Stabilizarea pieţelor.

— Securitatea aprovizionării şi

— Preţuri rezonabile pentru consumatori.

Art. 39 din Tratatele Comunităţilor fixează scopurile PAC şi mijloacele de a le atinge.

Primul obiectiv este creşterea productivităţi agriculturii. El poate fi realizat (în optica Tratatelor) prin:

— Introducerea progresului tehnic şi

— Prin utilizarea raţională a tuturor factorilor de producţie din agricultură, în principal mâna de lucru.

Al doilea obiectiv al P.A.C. este asigurarea unui nivel de viaţă echitabilă populaţiei agricole. (Atenţie. Este un obiectiv calitativ. PAC nu se ocupă de creşterea veniturilor individuale ale lucrătorilor din agricultură). Pentru aceasta PAC prevede susţinerea preţurilor. (Cum să împaci aceste două tendinţe? Pe de o parte de a asigura preţuri scăzute la cumpărător iar de cealaltă parte să-l ajuţi pe producător).

Preţurile produselor agricole în U.E. sunt fixate peste nivelul pieţei mondiale. Aceasta descurajează exportul ducând la creşterea cantităţii de produse agricole în interiorul Uniunii. Aceasta a fost filosofia iniţială a P.A.C. Comunităţile, prin organisme speciale, în perioadele de ofertă bogată, cumpără producţia excedentară pentru a păstra nivelul preţului. Acesta este preţul de intervenţie fixat în fiecare an de către Consiliu.

După reforma PAC din 1992 aceste organisme îşi păstrează funcţia dar achiziţionează produsele agricole pe bază de cerere şi ofertă. De asemenea, Comunităţile acordă sprijin financiar direct producătorilor.

Al treilea obiectiv al PAC este stabilizarea pieţelor. În fond este o continuare a obiectivului stabilizării preţurilor, dar de această dată se urmăreşte stimularea celor angajaţi în comercializarea produselor

agricole, a modalităţilor de stocare şi a importurilor şi exporturilor. (În anii 1960 în Europa Occidentală era o supraabundenţă de produse).

(*a*) Al *patrulea obiectiv este garantarea securităţii aprovizionării pentru a reduce* dependenţa de importuri şi a preveni riscul penuriei.

Al cincilea obiectiv este asigurarea preţurilor rezonabile pentru consumatori.

Constatăm că P.A.C. utilizează cu preponderenţă:

Instrumente juridice (reguli, coordonare, organizarea pieţelor) dar şi instrumente financiare, cel mai important instrument fiind Fondul European de Orientare şi Garanţie Agricolă – FEOGA.

FEOGA conform art.40 din Tratate este o parte a bugetului Comunităţii (cea mai importantă; la începuturile Construcţiei Europene era 70%, în prezent este

45%-50%) se supune principiilor de unitate, universalitate, anualitate, corectitudine financiară ca toate celelalte fonduri comunitare.

Este compus din două secţiuni:

secţiunea garanţie prin care sunt finanţate mecanismele menite să regularizeze pieţele agricole în interiorul Uniunii şi în relaţiile cu terţii.

secţiunea orientare, care finanţează politicile de structură, respectiv de restructurare a agriculturii europene.

Politica agricolă a cunoscut în 1993 o reformă prin care s-a urmărit o mai bună echilibrare a pieţelor şi bineînţeles un nou regim al preţurilor.

În dorinţa racordării pieţei agricole europene la cerinţele de liberalizare impuse de globalizare şi mondializare şi mai ales de către Organizaţia Mondială pentru Comerţ, într-o perioadă tranzitorie de câţiva ani preţurile la culturile arabile îndeosebi s-au apropiat de preţurile mondiale, de unde au rezultat pierderi pentru agricultorii europeni.

(Preţurile Uniunii sunt superioare Pieţei Mondiale).

Principalul element de presiune este Statele Unite pentru că ele au introdus revoluţia genetică; au început cu grâul, cu unele legume şi carne modificate genetic.

Agricultura europeană a lăsat produsele naturale, nemodificate

genetic pentru a proteja mediul. Comisia a hotărât că trebuie liberalizat comerţul cu produse agricole spre Statele Unite. Americanii au profitat de criza vacii nebune din Europa exportându-şi carnea modificată genetic. Comisia a acceptat acest import, dar carnea să fie marcată cu originea şi modificările genetice (produsele modificate genetic sunt mai ieftine).

Astfel în magazine există raioane cu produse bio, modificate genetic şi tradiţionale.

Comunităţile au hotărât să reducă subvenţiile pentru agricultură = costuri mai mari pentru agricultură şi în consecinţă trebuie crescută productivitatea muncii. O fermă rentabilă trebuie să ajungă la 120 – 150 capete de animale şi să deţină 150 ha. România a cerut pentru agricultură o perioadă de tranziţie de 20 de ani, dar s-a ajuns la 12 ani).

Secţiune 3.02

Secţiune 3.03

Secţiune 3.04

Secţiune 3.05 1.4. POLITICA REGIONALĂ

Politica regională a Uniunii are ca obiectiv dezvoltarea armonioasă a ansamblului regiunilor statelor membre ajutând din punct de vedere material pe cele mai sărace, evitând accentuarea dezechilibrelor regionale atât în interiorul unui stat cât şi la nivelul Uniunii. Tratatele insistă asupra ideii că politicile comunitare sunt realizate împreună cu statele membre şi împreună cu toţi factorii interesaţi în dezvoltarea unei regiuni. (Autorităţi locale, administrative, O.N.G.-un) într-un mecanism nou de gestiune cunoscut sub numele de guvernanţă.

(A guverna = a conduce, a gestiona printr-un mecanism instituţional de sus în jos. Cel ce guvernează poate ţine seama de cerinţele celor guvernaţi, sau într-o optică dictatorială nu ţine seama de cei guvernaţi. Guvernarea face parte din sistemul de putere al unei societăţi. Prin actul guvernării se conduce o anumită colectivitate, într-un mecanism unitar pe un anumit teritoriu).

Guvernanţa desemnează acel tip de gestiune colectivă în care accentul este pus pe agenţii săi, chemaţi să se pronunţe în legătură cu realizarea unui obiectiv. Acest mod de punere a problemei gestiunii

presupune o societate civilă puternică, democratică, consolidată, descentralizată.

Guvernanţa se adresează Comunităţilor locale; de pildă: construirea unei autostrăzi Bucureşti-Braşov-Borş care va lega Europa Centrală de Marea Neagră şi va merge mai departe prin Bulgaria angajează interese generale ale ţării, interese ale unor regiuni ale ţării dar şi ale unei multitudini de comunităţi locale şi desigur a numeroşi particulari. Obiectivul trebuie finalizat până în anul 2012 şi prin urmare toţi cei interesaţi, în această perioadă vor trebui să participe la gestiunea colectivă a acestui proiect.

Substanţa guvernanţei e negocierea tuturor partenerilor în realizarea unui proiect; pot fi avute în vedere mai multe obiective şi aici intervine conceptul de regiune.

Dacă o determinăm, pentru cine este ea relevantă? Pentru un stat, pentru un grup de state sau pentru întreaga Europă.

Cum să defineşti la scara UE o regiune semnificativă pentru Europa? De ex. putând folosi criteriul istoric, geografic, sociologic, etc. Este vorba de a crea la scara UE un spaţiu de cultură, civilizaţie, dezvoltare culturală relativ omogenă = să poţi vorbi de coeziune economică şi socială = obiectiv principal al Construcţiei Europene.

În realizarea coeziunii economice şi sociale concură de această dată toate politicile Uniunii Europene. Ai nevoie de o politică comună privind: reţele de transporturi, protecţia mediului, etc. Coeziunea economică înseamnă:

— Calificarea forţei de muncă.

— Angajarea fondurilor pentru susţinerea unei noi politici.

— Fonduri structurale care să asigure coeziune economică şi socială a Europei).

În realizarea coeziunii economice şi sociale Uniunea are ca instrumente financiare: 1. Fondurile Structurale în număr de 4 sunt:

FEOGA.

Fondul European de Dezvoltare Economică Regională – FEDER

Fondul Social European şi

Instrumentul Financiar de Orientare a Pescuitului.

2. Fondurile de coeziune.

3. Instrumente Financiare de Prea derare pentru ţările

candidate la Uniune.

Aceste Instrumente sunt:

1. *Instrumentul Structural de Prea derare ISPA* şi

2. *Instrumentul Agricol de Prea derare SAPARD*.

Uniunea mai dispune de Fondurile de Solidaritate a UE care se acordă în caz de calamităţi, de situaţii excepţionale.

În realizarea sprijinului financiar pentru politicile sale Uniunea utilizează serviciile:

Băncii Europene de Investiţii BEI cu sediul la Luxembourg, dar poate utiliza şi

alte fonduri ale altor instituţii financiare, mai poate utiliza şi

Banca Centrală Europeană (care gestionează euro). (În 1997 a fost adoptată Agenda 2000). (România are 8 regiuni de dezvoltare: nord-vest, vest, sud-vest, centru, nord-est, sud-est, sud, Bucureşti, împărţire făcută în 1998 de guvernul Ciorbea).

Instituţiile Comunitare, în special Comisia trecând peste neclarităţile acestui concept a procedat pragmatic în sensul social economic şi civil delimitând:

1. Regiuni cu o dezvoltare economicăsocială slabă, rămasă în urmă.

2. Regiuni industriale în declin.

3. Regiuni agricole.

4. Regiuni urbane cu probleme.

5. Regiuni periferice şi maritime.

6. Regiuni insulare şi frontaliere.

Pornind de la această tipologie Comisia a elaborat nomenclatorul unităţilor teritoriale statistice, simbolizat NUTS cu 3 diviziuni:

este un NUTS 1 care împarte toată Europa în 67 de regiuni.

este un NUTS 2 care decupează 174 de Unităţi Administrative de Bază (UAB) care la rândul lor sunt subdivizate:

În NUTS 3 cu 829 de subdiviziuni.

Cadrul de bază cu care operează Comisia este NUTS 2. Nivelul al III-lea este cel în care intervin atât Instituţiile Comunitare cât şi statele membre.

Uniunea a realizat un clasament al celor 174 Unităţi

Administrative de Bază, pe baza unui indice sintetic calculat în funcţie de potenţialul economic şi de situaţia pieţei muncii.

Cea mai săracă unitate UAB are 40 de puncte.

Cea mai bogată are 183 de puncte.

Media Europeană fiind indicele 100.

(Irlanda, unele regiuni din Spania au sub 100 de puncte, Hamburg are 183 de puncte).

În Tratatele iniţiale, cele din 1957, nu există niciun capitol consacrat politicii regionale, deşi primele 3 politici comune vizau omogenizarea economică a Uniunii. Abia Actul Unic European din 1986 a introdus titlul 5 – *Coeziune Economică şi socială* – De atunci politica regională a Uniunii cunoaşte aprofundarea filosofiei şi rafinarea mijloacelor de intervenţie.

În perioada de după 2000 Uniunea şi-a propus 3 obiective prioritare:

Primul obiectiv ajutor pentru regiunile rămase în urma dezvoltării economice sociale, regiunile numite ultraperiferice şi în mod special Irlanda de Nord.

Al doilea obiectiv este relansarea regiunilor în reconversie economică.

Al treilea obiectiv este susţinerea politicilor şi sistemelor de educaţie, de formare şi utilizare a forţei de muncă. În 2000 a fost publicat al III-lea raport asupra coeziunii economice şi sociale, care ţine seama de particularităţile celor 10 noi membri ai Uniunii.

În prezent filosofia UE are în vedere obiective limitate pentru a nu dispersa energiile şi fondurile; ele sunt:

1. Promovarea şi ajustarea structurală a regiunilor agricole rămase în urmă susţinând dezvoltarea industrială, artizanatul, dezvoltarea rurală;

2. Reconversia regiunilor în declin industrial dezvoltând activităţi productive, turistice, îmbunătăţirea mediului şi formarea profesională;

3. Lupta împotriva şomajului de durată;

4. Inserţia profesională a tinerilor;

5. Cu două subdirecţii:

a) Adaptarea structurilor agricole prin diversificarea

structurilor de producţie, b) Dezvoltarea rurală prin susţinerea întreprinderilor mici şi mijlocii, mai ales în turism şi activităţi recreative.

Realizarea acestor obiective se bazează pe două principii:

1. Principiul parteneriatului între Comisie, stat membru şi colectivităţile infraetatice (mecanismul guvernanţei).

2. Principiul adiţionalităţii potrivit căruia intervenţiile cu efecte structurale se amplifică permanent. Uniunea intervine în acest domeniu prin ceea ce se numesc cadrele comunitare de sprijin, care reunesc toţi partenerii în fixarea obiectivului, gestionarea lui.

Sunt apoi programele integrate şi în fine programele specifice, care se referă la realizarea celor 5 obiective. După reforma fondurilor structurale, Comisia a fost abilitată să propună acţiuni cu finalitate regională, în sectoare hotărâtoare pentru realizarea pieţei unice, numite iniţiative comunitare (13 acţiuni în valoare de patru miliarde ecu):

— Pentru regiuni industriale în declin (RECHAR, reconversia regiunilor carboniere, STRIDE, pentru ştiinţă, tehnologie şi inovaţie în dezvoltarea regională, RETEX, pentru regiunile dependente de sectorul textile, încălţăminte);

— Pentru soluţionarea problemelor comune mai multor regiuni (INTERREG, destinat cooperării între regiunile frontaliere, REGIS, pentru regiunile izolate, ultraperiferice);

— Pentru a favoriza aplicarea politicilor comunitare (ENVIREG, destinat protecţiei mediului în condiţiile dezvoltării industriale);

— Pentru dezvoltarea infrastructurilor de bază (REGEN, pentru instalarea de reţele de transport de gaz şi electricitate, TELEMATIQUE, pentru utilizarea serviciilor avansate de telecomunicaţii, PRISMA, pentru serviciile întreprinderilor);

— Pentru politica socială (EUROFORM destinat promovării de noi competenţe şi oportunităţi de folosire a forţei de muncă, NOW, pentru accesul femeilor pe piaţa muncii, HORIZON, pentru handicapaţi);

— Pentru integrarea regiunilor rurale (programul LEADER).

Politicile regionale se pot înfăptui cu succes dacă în elaborarea şi materializarea lor va fi pus în lucru un mecanism instituţional prin

care instituţiile europene, statele membre şi colectivităţile locale să „gândească global şi european şi să acţioneze local".

1.5. *Justiţia şi Afacerile Interioare*. (J.A.I.)

AI III-lea pilier al Uniunii Europene, Justiţia şi Afacerile Interioare prevede:

— Cetăţeanul european trebuie să fie beneficiarul unui spaţiu de libertate, securitate şi justiţie (S.E.L.S. J.);

— Este necesară aplicarea unei politici europene comune în materie de azil şi imigraţie, de luptă contra criminalităţii.

Este introdus termenul de *cooperare* pentru evidenţierea dialogului comun şi a muncii comune necesară între instituţiile specializate ale celor 15 state (Ministerul de Justiţie, Ministerul de Interne, Servicii de Poliţie şi de Vamă), cooperare urmărită sub două aspecte:

— În materie civilă, contracte civile;

— În materie penală, extrădare.

Este lansat programul Grotius 1996 – 2000: cooperarea dintre statele membre ale Uniunii ajută la cunoaşterea reciprocă a sistemelor juridice şi judiciare, a limbii acestora răspunzând nevoii de creare a unor bănci de date

Convenţia de la Neapole – semnată în decembrie 1997 – în domeniul vămilor introduce:

— Cooperarea transfrontalieră;

— Cooperarea împotriva traficurilor ilicite de droguri, de arme, de bunuri culturale;

— De materiale nucleare.

Se creează Oficiul European de Poliţie (Europol), pentru lupta împotriva criminalităţii.

Se dezvoltă programul „Falcone", destinat formării judecătorilor, procurorilor, serviciilor de poliţie şi de vamă, celor fiscale, într-o colaborare reciprocă.

Cooperarea JAI este considerată extrem de sensibilă pentru ţările membre, având fiecare dintre acestea competenţe restrânse. Dar cooperarea este impusă de consolidarea câştigurilor în domeniul pieţei interne a Uniunii:

— Libera circulaţie a mărfurilor, capitalurilor şi serviciilor;

— Libera circulaţie a oamenilor;

— Interesul Uniunii de a-şi întări controlul la frontierele sale exterioare, fiecare ţară membră având responsabilitatea de asigurare a securităţii tuturor celorlalte.

Acordul de la Schengen (semnat în 1985), se completează în 1990, este integrat în Tratatul de la Amsterdam: – libera circulaţie a persoanelor ridicând problema azilului şi a resortisanţilor din ţările terţe.

Nu sunt folosite instrumente juridice, Consiliile asumându-şi orientări politice. Astfel:

— Consiliul European de la Köln a elaborat o cartă a drepturilor fundamentale ale cetăţenilor Uniunii, în care se garantează drepturile omului, economice şi sociale şi libertăţile lui fundamentale (proiect prezentat Consiliului în 2000).

— Consiliul JAI adoptă poziţii şi acţiuni comune, pe bază de unanimitate, documente pregătite de COREPER şi Comitetul K4 (art K4 din Tratat);

— Secretariatul General al Consiliului se implică în probleme organizatorice;

— Direcţia Generală H se preocupă de trei mari teme: azil şi imigraţie, cooperare politico-vamală, cooperare judiciară.

Comisia Europeană în domeniul JAI, are domenii de interes comun:

— Azil.

— Imigraţie.

— Luptă contra fraudei internaţionale. Dar ea nu poate propune un text Consiliului privind cooperarea judiciară penală, de poliţie sau vamă;

— Curtea de Justiţie a C.E. nu are autoritate în domeniu, poate doar să interpreteze hotărârile ei într-un litigiu legat de aplicarea convenţiei.

Consiliul European de la Tampere din 15 – 16 octombrie 1999 şi-a propus unele orientări:

— Uniunea Europeană să se constituie într-un spaţiu deschis şi sigur în care să se garanteze drepturile şi libertăţile omului;

— Apropierea legislaţiilor naţionale, pentru ca cetăţeanul să

aibă asigurat accesul la justiţie;

— Să funcţioneze o recunoaştere mutuală a hotărârilor judecătoreşti şi o convergenţă sporită în domeniul dreptului civil.

Consiliul European stabileşte orientări şi priorităţi politice cum ar fi:

— Politica comună în materie de azil şi migraţie;

— Parteneriat cu ţările de origine;

— Regim al azilului comun european;

— Tratament echitabil pentru resortisanţii ţărilor terţe;

— Gestionarea fluxurilor migratorii;

— Accesul mai bun la spaţiul european de justiţie, prin recunoaşterea reciprocă a hotărârilor judiciare, convergenţă sporită în dreptul civil;

— Lupta contra criminalităţii la nivelul Uniunii, prin prevenirea ei, intensificarea cooperării în lupta contra criminalităţii;

— Luptă contra spălărilor de bani;

— Deci acţiuni exterioare mai puternice.

— Comisia a propus un mecanism de „tablou de bord" care să îngăduie măsurarea progreselor realizate de Uniune în domeniul acestui spaţiu de libertate, securitate şi justiţie.

Raportul general al JAI (1999) arată că prin intrarea în vigoare a Tratatului de la Amsterdam s-au întărit considerabil mijloacele de acţiune ale Uniunii, mai ales în problemele legate de: vize, migraţie, azil, cooperare judiciară în materie civilă.

Comisia a prezentat trei propuneri legislative:

— Privind competenţa, recunoaşterea şi executarea deciziilor în domeniul matrimonial şi de responsabilitate părintească pentru copii;

— Semnificarea şi notificarea în statele membre a actelor judiciare şi extrajudiciare în materie civilă sau comercială;

— Crearea sistemului EURODAC pentru compararea amprentelor digitale ale azilanţilor şi ale altor resortisanţi din ţările terţe.

Preocuparea UE pentru *accelerarea soluţionării problemele pilierului trei* este normală, datorită intereselor comune în domeniului controlului frontierelor sale externe, a luptei contra criminalităţii organizate, fraudei şi corupţiei, traficului de droguri, a terorismului, cu

colaborarea evidentă a poliţiei şi a vămilor din fiecare ţară.

1.6. Politica externă şi de securitate (PESC)

Al doilea pilier al Construcţiei europene se referă la realizarea unei politici externe şi de securitate comune iar în ultimul timp şi a unei apărări comune a statelor UE.

O politică externă şi de securitate înseamnă realizarea unei structuri politice şi a unui aparat conceptual bine structurat care să exprime voinţa tuturor membrilor UE de a formula şi urmări realizarea unor obiective comune. Întrucât aceasta înseamnă apropierea unor state suverane şi independente într-un proiect de unire politică, devine clară necesitatea definirii scopului, structurii sale, mijloacelor de a o materializa precum şi dificultatea acceptării unei „construcţii politice".

O Comunitate Politică europeană însoţită de o Comunitatea europeană a apărare se proiectau în anii 1952 – 1954, dar spiritele nu erau pregătite. În condiţiile de atunci, ale războiului rece şi nevoii de securitate nord-atlantică pe care o simţeau vest-europenii era mai important efortul de a întări structurile de securitate existente, în principal NATO, eventual ONU.

Mai ales ONU a putut promova idei novatoare privind securitatea colectivă, determinarea agresiunii, a legitimei apărări, a dreptului de intervenţie umanitară. În Agenda pentru pace din 1992 ONU a precizat măsurile de prevenire a conflictelor, de soluţionare paşnică a acestora şi de menţinere a păcii prin:

— Identificarea rapidă a zonelor potenţiale de conflict;

— Promovarea diplomaţiei preventive;

— Măsuri de întărire a încrederii;

— Culegerea de informaţii asupra surselor de tensiune;

— Susţinerea alertei rapide (în domeniul umanitar sau politic);

— Declanşarea acţiunilor militare sau nemilitare pentru reglementarea şi gestionarea conflictelor pentru impunerea păcii (bune oficii, anchete, negocieri, concilieri);

— Continuarea eforturilor de dezarmare, de promovare a unui climat de pace şi securitate, de cooperare în relaţiile internaţionale;

— Întărirea rolului ONU (principii, structuri, funcţii, modalităţi de acţiune) ca cel mai important instrument de prevenire a

conflictelor.

În concretizarea obiectivelor ONU, a prevederilor Chartei şi-a asumat mandatul NATO, care dispune de o structură proprie de informaţii pentru procesarea datelor ce intră în sfera sa de interese. Deciziile se iau în consens dar cuvântul cu cea mai mare greutate o are SUA. Acţiunile NATO vizează:

— Operaţiuni de menţinere a păcii;
— Realizare a păcii (inclusiv impunerea păcii);
— Edificarea păcii, inclusiv diplomaţia preventivă;
— De atragere a ţărilor membre NATO la operaţiunile sale;
— Ajutoare umanitare;
— Verificarea şi implementarea controlului armamentelor;
— Realizarea dezarmării.

Un parteneriat special este pus în lucru cu Rusia şi Ucraina, accentuând dimensiunea politică a prezenţei NATO în relaţiile internaţionale.

Europenii au nevoie de consolidarea identităţii paneuropene, iar lărgirea UE pune în termeni noi ecuaţia securitate-apărare; ea apare pentru toată lumea nu ca un „club economic" cum susţineau liderii Turciei la Luxembourg în 1997 ci, ca un mod necesar de unire a eforturilor statelor europene, care trebuie să evolueze spre o unitate politică ce va avea drept corolar o PESC, adică o strategie de apărare instituţionalizată a unor frontiere deosebit de largi.

Structura de securitate europeană este rezultanta activităţii unei reţele de instituţii, fiecare cu logica şi motivaţia proprie, care sunt într-o mai mare sau mai mică măsură expresia prezenţei marilor puteri sau grupuri de state, a căror interese sunt privite într-un ansamblu securitar omogen.

Obiectivele PESC, sunt stabilite în art. JI – JII ale Tratatului de la Maastricht care se adaugă actului UE, legat de realizările în domeniu şi legăturile viitoare cu Uniunea, propunând:

— Salvgardarea valorilor comune, ale intereselor fundamentale şi a independenţei Uniunii;

— Întărirea securităţii Uniunii şi a statelor sale membre sub toate formele;

— Menţinerea păcii şi întărirea securităţii internaţionale, în

conformitate cu Charta Naţiunilor Unite, precum şi cu principiile Actului final de la Helsinki şi obiectivele Chartei de la Paris;

— Promovarea cooperării internaţionale;

— Dezvoltarea şi întărirea democraţiei şi a statului de drept, respectarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale;

— Instituirea unei cooperări sistematice între statele membre care îşi conduc propria politică;

— Punerea graduală în lucru a unor acţiuni comune în acele domenii în care statele membre au interese importante şi comune;

Consiliile europene de la Lisabona (iulie 1990, Bruxelles octombrie 1993) au precizat unele domenii care ar putea face obiectul acţiunilor comune: procesul OSCE, politică de dezarmare şi control al armamentelor în Europa, problemele legate de non-proliferarea nucleară, aspecte economice ale securităţii (controlul transferului de tehnologii militare, a exportului de arme, includerea acţiunilor legate de securitatea Uniunii într-o viziune integratoare, căutarea eficienţei în luarea şi executarea deciziilor, promovarea unităţii de reprezentare politică a Uniunii în relaţiile internaţionale.

TUE schimbă filosofia PESC luând în seamă procesele de mondializare, proliferarea terorismului, nevoia unor acţiuni umanitare. PESC prevede în art. JII că UE: defineşte principiile şi orientările generale ale politicii externe şi de securitate comună, hotărăşte strategiile comune, adoptă acţiuni şi poziţii comune, întăreşte cooperarea sistematică între statele membre pentru conducerea politicii lor.

Pe măsura consolidării construcţiei europene se contura necesitatea de a regândi formula celor trei piloni ai construcţiei europene, care separă nejustificat domeniile economic, politic, securitar, fiecare cu procedurile sale. Numeroşi autori au sesizat faptul că între pilierele UE sunt interacţiuni neexplicate dar cu importante consecinţe instituţionaljuridice. De ex.: susţinerea unui proces de pace, instituirea unui dialog politic, observarea unor alegeri, sprijinirea instituţiilor democratice dintr-o ţară, trimiterea observatorilor civili sau militari pentru supravegherea drepturilor omului, aspecte privind securitatea şi sursele de risc, ajutorul umanitar, cooperarea pentru dezvoltare şi asistenţa tehnică, negocieri de acorduri comerciale sau

economice.

Caracterul interguvernamental al PESC este probat de faptul că instituţiile Uniunii au atribuţiile realizării unei cooperări interguvernamentale chiar dacă în ultima vreme se fac eforturi de susţinere a unui cadru instituţional unic al UE care să asigure coerenţa şi continuitatea politicilor sale. În acest sens rol hotărâtor în PESC îl au Consiliul european şi Consiliul pe când Comisia, conform art. J9 din TUE, este doar asociată la lucrările în materie. De asemenea se poate constata că în materie Curtea Europeană de justiţie nu are competenţe, iar Parlamentul are prevăzută o dată pe an o dezbatere asupra progreselor în domeniul PESC. Nici instrumentele PESC nu sunt prea puternic ancorate în măsuri de ordin practic. Ele constau în declaraţii, luări de poziţie, cereri de informaţii, avertismente, poziţii comune şi acţiuni comune

Europa de vest a avut, în paralel cu demersul politic, un efort politico-militar de promovare a propriei securităţi. În acest sens Consiliul de la Lisabona a adoptat planul Balladur de elaborare a unei convenţii-cadru care să definească un cod de bună conduită între ţările europene şi să pună în lucru un cadru european mai bine structurat decât OSCE sau Consiliul Europei, o diplomaţie preventivă prin care problemele bunei vecinătăţi să fie soluţionate prin acorduri bilaterale.

Pe baza Pactului s-au desfăşurat importante iniţiative diplomatice. Burghardt exemplifică prin semnarea a numeroase tratate diplomatice între care cel dintre România şi Ungaria care ar fi introdus o acalmie în raporturile „furtunoase" dintre cele două ţări, ignorând faptul că Tratatul româno-ungar din 1996 a fost expresia voinţei celor două ţări de a da o altă dimensiune relaţiilor lor bilaterale şi nu un rezultat al „acţiunii comune" a Uniunii.

După criza iugoslavă pentru UE a devenit evident faptul că, cu sau fără NATO, o uniune a popoarelor şi naţiunilor Europei tot mai strânsă trebuie să-şi asume o PESC cu obiective şi instrumente politico-militare. Încă în 1991 ţările europene au considerat că UEO poate fi utilizat în realizarea unor obiective ale europenilor:

— Misiuni umanitare sau de evacuare.
— Misiuni de menţinere a păcii.
— Misiuni ale forţelor de luptă pentru gestionarea crizelor.

— Operaţiuni de menţinere a păcii.

Mai apoi la Maastricht s-a stabilit că introducerea PESC va solicita rolul UEO ca o componentă a apărării UE dar şi ca mijloc de a întări relaţiile cu Alianţa Atlantică. În consecinţă, miniştrii de externe UEO stabilesc în 1992 la Petersberg (lângă Bonn) faptul că pentru prevenirea conflictelor şi gestionarea crizelor va strânge legăturile între OSCE, NATO, ONU şi UE. În urma reuniunii de la Petersberg România devine partener asociat al UEO.

Între timp UEO şi-a consolidat rolul operaţional printr-o mai bună definirea a misiunilor, structurilor şi mijloacelor necesare. Numeroase organisme care ţineau de Eurogrup (grupul informal al miniştrilor ţărilor europene membre NATO) au fost transferate UEO: eurolog (probleme logistice), GDM (grupul delegaţilor militari). Conceptul de forţe militare ale UEO (FRUEO) a fost definit şi s-a pus în lucru corpul european – EUROCORP, forţele amfibii britano-olandeze, EUROFOR, EUROMARFOR (forţe maritime europene), grupul armament al UEO.

În acest fel s-a putut dezvolta noul concept de identitate de apărare şi securitate europeană.

Un rol important în acest sens l-a avut Consiliul European de la Köln din 1999, care a adoptat o declaraţie în care, după ce manifesta determinarea sa de a vedea UE jucând rolul său pe scena internaţională îşi exprima intenţia de a dota UE cu mijloacele şi capacităţile necesare pentru a-şi asuma responsabilităţile privitoare la PESC, trecând în acest sens la o etapă decisivă de înfăptuire a obiectivelor PESC de prevenire a conflictelor, de gestiune a crizelor dispunând de o capacitate de acţiune autonomă susţinută de forţe militare credibile, având mijloacele de decizie pentru a recurge la ele, fiind gata să o facă pentru a reacţiona la crizele internaţionale, fără a prejudicia acţiunile întreprinse de NATO.

Acestea impuneau ameliorarea eficienţei mijloacelor militare europene (naţionale, binaţionale, multinaţionale) întărirea capacităţilor în materie de informare, proiectare, comandament, de control, prin adoptarea, antrenarea şi asigurarea coerenţei forţelor europene, prin întărirea bazei industriale şi tehnologice a apărării care trebuie să fie competitivă şi dinamică printr-o restructurare şi o

colaborare mai strânsă la scara UE.

Pentru a aduce UE la o nouă fază a construcţiei Consiliul European a cerut Consiliului să definească modalităţile de includere a acelor funcţii ale UEO care vor fi necesare UE pentru a-şi asuma responsabilităţile în domeniul misiunilor de tip Petersberg.

Secretarul general al Consiliului a fost desemnat înalt Reprezentant pentru PESC fiind ales în acelaşi timp secretar general al UEO

În cadrul lor s-au formulat obiectivele PESC în raport cu celelalte politici ale UE, rolul sistemului instituţional al Uniunii în elaborarea şi materializarea ei şi al instrumentelor specifice.

Cum s-a ajuns în evoluţia Europei la ideea PESC?

În alt mod exprimat actuala UE rămâne cantonată în acea zonă a vestului european, afirmată ca purtătoare a unor idealuri democratice, a unei uniuni de state bazate pe valori comune de cultură şi civilizaţie sau se deschide spre tot spaţiul european, într-o nouă viziune geopolitică şi strategică în care se găsesc ţări cu o incontestabilă vocaţie europeană, dar care au fost obligate de istorie să trăiască câteva decenii o viaţă impusă din afara coordonatelor firești a evoluţiei lor?

Europa şi-a păstrat identitatea depăşind mereu praguri şi sfidări, de multe ori puse de ea însăşi. După P. Gerbet construcţia europeană se naşte din nevoia unei organizări a spaţiului european pe fondul unei istorii lungi şi frământate, de diversificare a limbilor, a religiei, a culturilor, a structurilor politice şi economice care au generat competiţii şi rivalităţi crescânde.

Prima idee care se desprinde din construcţia europeană este câştigarea şi păstrarea păcii. În acest sens H. Brugmans scrie „pacea europeană este cheia de boltă a păcii în lume" fiind necesară o „uniune federală" între popoarele europene care:

— Să asigure participarea poporului german la viaţa europeană;

— Să permită soluţionarea problemei frontierelor în zonele cu populaţie mixtă;

— Să permită salvarea instituţiilor democratice şi să împiedice ţările care nu au suficientă maturitate politică să pună în pericol ordinea generală;

— Să permită reconstrucţia economică a continentului;

— Să permită soluţionarea logică şi naturală a problemei accesului la mare a ţărilor din interiorul continentului.

La 24 octombrie 1950 în Adunarea Naţională a Franţei, primul ministru R. Pleven prezenta un plan care era elaborat de Jean Monnet care propunea, pentru o apărare comună, crearea unei armate europene legate de instituţiile politice ale Europei unite condusă de un ministru al apărării, sub controlul unei adunări europene, cu buget militar comun. Planul este discutat în Adunarea Naţională a Franţei apoi în Bundestag şi în celelalte ţări; la 26 mai 1952 la Bonn se semnează acordul care pune capăt regimului de ocupaţie şi lasă suveranitate Germaniei federale în elaborarea politicii interne şi externe a ei.

A urmat o perioadă de acumulări de proiecte care să instituie Comunitatea Politică Europeană (CPE), care urma să înglobeze CECA şi CED şi să-şi asume coordonarea politicii externe, apărarea europeană, politicile monetare şi financiare, care să ducă la o piaţă comună. Anul 1953 este marcat de o serie de evenimente între care moartea lui Stalin, ceea ce a dus la schimbarea raportului de forţe politice într-o serie de state Europene. Franţa în aceste condiţii respinge tratatul CED pe care ea însăşi l-a propus.

Se recunoaşte faptul că securitatea exprimă absenţa unor ameninţări obiective sau subiective în raport cu anumite valori câştigate, ceea ce generează o serie de întrebări:

— Securitatea este ataşată sistemului politic existent al unei ţări sau comunităţi pe care el îşi propune să o structureze identitar?

— Securitatea vizează doar aspectele militare sau are în vedere şi alte dimensiuni ale vieţii societăţii (ex. economia sau mediul)?

L. Goetschel subliniază că prezenţa valorilor fundamentale comune ar trebui să semnifice existenţa sau cel puţin constituirea unei culturi de securitate comună.

Securitatea colectivă susţine M. Flory depinde de două tipuri de acţiuni:

— Una folosind toate mijloacele, inclusiv cele constrângătoare, pentru împiedicarea agresiunii şi violenţei;

— Cealaltă prevenind tulburarea stării de securitate prin

susţinerea dezarmării. Autorul arată că în Carta ONU nu este afirmat un criteriu pe baza căruia să se precizeze ce deosebiri există între ameninţare, ruptură şi agresiune.

Evoluţia relaţiilor internaţionale a dus la preocupări teoretice care să contribuie la soluţionarea în dreptul internaţional a acestor probleme; o variantă s-a bucurat de o recunoaştere generală şi anume, legitima apărare. Din art.51 al Chartei, se desprinde ideea că se poate vorbi de consacrarea dreptului la legitimă apărare este atunci când un stat sau unele state sunt victime ale unei agresiuni armate. În practică, unele state, prevalându-se de acest drept natural, l-au interpretat extensiv, angajând operaţii militare pe teritoriul altor state pentru a preveni sau a se apăra de un eventual atac. (ex. Israelul contra unor tabere palestiniene din Liban). Consiliul de Securitate consideră că aceste acţiuni nu au caracter de legitimă apărare.

În ultimii ani ONU şi-a amplificat domeniile de teoretizare trecând de la conceptul de menţinere a păcii la cel al securităţii internaţionale, lărgindu-şi obiectivele în direcţia organizării păcii în domenii ca: poliţia civilă, supravegherea alegerilor, respectarea drepturilor omului, ajutor umanitar, consiliere politică în procesele democratice.

Experienţele din ultimii ani au dovedit că sursele de conflict sunt diversificate şi multiple; astfel ONU se loveşte de numeroase piedici. Secretariatul general s-a străduit să diversifice formulele de organizare a forţelor de care dispune ONU, dar există o serie de limite ale restaurării păcii şi normalităţii în zonele de conflict. După M. Flory aceste limite sunt legate de:

— Slăbiciunile vieţii politice din ţările atinse de conflict, refacerea structurilor economice, politice şi sociale aici fiind legate de opţiunile politice şi sistemul de valori care nu sunt întotdeauna împărtăşite;

— Dificultăţile forţelor militare legate de implementarea unor măsuri cu caracter economic, social, administrativ, politic;

— Problema drepturilor omului este abordată din prea multe unghiuri (filosofic, ideologic, religios, politic) încât îngreunează elaborarea unor precepte care să pună în lucru acţiuni practice.

Deşi Tratatul de Maastricht prevedea punerea în lucru a PESC, la

nivelul Europei occidentale existau divergenţe în materializarea ei; numai nucleul franco-german a răspuns favorabil.

La un an după TUE Simon Lunn, secretarul general adjunct al Adunării parlamentare a Atlanticului de Nord, a constatat că UE are o greutate politică şi economică, o identitate care nu va cere în mod natural o PESC, pentru nevoile ei de securitate şi nici pentru cazul în care SUA nu vor avea interese proprii în Europa; PESC nu poate ignora rolul SUA şi o structură de securitate proprie Europei nu trebuie să dubleze NATO. Lunn susţinea că UE rămâne în termenii politici un grup de state-naţiuni şi ca orice naţiune ele pun mereu interesele lor naţionale înaintea interesului comun.

Unitatea 2. Consolidarea şi lărgirea UE

Obiective:

— Înţelegerea faptului că U.E. este o construcţie instituţională deschisă tuturor ţărilor europene care împărtăşesc valorile fundamentale pe care este ea însăşi edificată;

— Aderarea a noi state la Uniune se face pe baza unor criterii care s-au elaborat pornind de la experienţele anterioare de lărgire şi au ca scop pregătirea candidaţilor cât mai temeinică, astfel ca integrarea să aibă costuri cât mai reduse.

Concepte cheie: adeziune, acquis comunitar, constituţie europeană

Gândul părinţilor construcţiei europene a fost acela de a lărgi Uniunea de la cele 6 membre fondatoare cu noi membri, care să împărtăşească valorile fundamentale ale conceptului de construcţie europeană, filosofia ei şi câştigurile pe care ea le-a realizat în promovarea valorilor. Astfel UE considera că lărgirea este consecinţa existenţei unor probleme şi a unor modalităţi de soluţionare comune.

În avizul Comisiei din 19 ianuarie 1972 elaborat cu ocazia cererilor de adeziune a Angliei, Danemarcei şi Irlandei, a fost precizat conceptul de acquis (câştig, achiziţie, valoare obţinută), concept reafirmat apoi şi în etapele ulterioare ale lărgirii, statele candidate acceptând fără rezerve tratatele, deciziile de orice fel intervenite după intrarea în vigoare a lor precum şi opţiunile luate în domeniul dezvoltării şi întăririi Comunităţilor.

Prin ordinea juridică stabilită de către Tratate se impune

primordialitatea dreptului comunitar asupra dispoziţiilor naţionale care ar fi contrare, precum şi existenţa unei proceduri care să permită asigurarea uniformităţii interpretării dreptului comunitar, adeziuni care implică recunoaştere caracterului constrângător al acestor reguli pentru a garanta eficienţa şi unitatea dreptului comunitar.

La aderarea Greciei, Spaniei şi Portugaliei, acquis-ul este completat cu o serie de exigenţe politice, principii şi reguli juridice privind calitatea democratică a vieţii politice, respectarea drepturilor omului, componentă comună a sistemului de valori al popoarelor Europei. Actele adoptate sunt prevăzute de Tratate şi de adeziuni.

De menţionat că noile state membre îşi asumă acordurile internaţionale ale Comunităţilor semnate în nume propriu ori împreună cu statele; astfel acestea devin obligatorii pentru noii membri.

Acquis-ul are o semnificaţie importantă fiind menţionată menţinerea şi consolidarea lui cu toate ajustările cerute de Consiliul din 4 – 5 decembrie 1978 de la Bruxelles, cu menţiunea de a studia căile progresului spre UE, reafirmat cu ocazia TUE. Astfel, art. B din Tratatul de la Maastricht stabileşte „menţinerea în întregime a acquis-ului comunitar şi dezvoltarea lui", iar art C, stabileşte că acţiunile Uniunii sunt de „respectare şi dezvoltare a acquis-ului comunitar".

Dezvoltarea UE pe cele trei direcţii (Comunităţi, PESC, JAI) a dus la extinderea acquis-ului şi în alte domenii (decât cel comunitar) care susţin Uniunea, ţările candidate fiind astfel chemate să facă efortul de a se ridica la exigenţele acquis-ului, pe de o parte şi de a contribui activ la consolidarea lui, pe de altă parte.

Articolul 98 al Tratatului CECA şi art. 237 din Tratatul CEE şi 205 din Tratatul Euratom stabilesc că orice stat european poate cere adeziunea, intrarea în UE. Dar art. O din Tratatul UE specifică faptul că „orice stat european poate cere să fie membru al Uniunii dar numai poziţia geografică nu este suficientă". Art. F preciza că „orice stat care doreşte aderarea la Uniune trebuie să dezvolte un sistem de guvernare bazat pe principiul democraţiei", lucru cerut şi în 1978 la Copenhaga. Dar simpla îndeplinirea a condiţiilor sus menţionate nu înseamnă automat cuprinderea în UE, potrivit art. N din Tratatul UE; statele

membre au dreptul nelimitat de a solicita modificarea tratatelor şi schimbarea condiţiilor de aderare.

Lărgirile de până acum au parcurs o procedură generală care a cuprins câteva etape:

1. – candidatul adresează Consiliului o cerere, declaraţie unilaterală de voinţă, care este tratată ca atare până la depunerea instrumentelor de ratificare de către ţara candidată;

2.

— Comisia elaborează în aviz adresat Consiliului, în care sunt analizate posibilităţile ţării candidate, cu dificultăţile şi consecinţele pe care eventuala aderare le poate avea asupra celor două părţi;

3. – începerea negocierilor de aderare în urma unei hotărâri luate de Consiliu cu majoritate simplă;

4. – negocierile le face ţara care deţine preşedinţia UE cu ajutorul Comisiei şi în numele ţărilor membre;

5.

— Comisia oferă Consiliului un aviz definitiv în urma negocierilor, acesta însă nu este obligat să ţină seama de acest aviz;

6. – pronunţarea în unanimitate a Consiliului asupra cererii de aderare;

7. – prin art. O statele candidate împreună cu statele membre stabilesc într-un Tratat modalităţile concrete de aderare, condiţiile, regimul tranzitoriu al statului candidat pentru un anumit timp;

8. – pe parcursul negocierii, Parlamentul este informat asupra mersului negocierii, el fiind cel care aprobă admiterea de noi membri prin majoritatea absolută a voturilor;

9. – abia apoi Consiliul se pronunţă asupra Tratatului de aderare;

10. – toate statele trebuie să ratifice acest Tratat, conform propriilor prevederi constituţionale;

11. – procedura este încheiată odată cu depunerea instrumentelor de aderare; astfel noul stat devine parte contractantă în dreptul internaţional la toate Tratatele Comunităţii, asumându-şi obligaţiile şi drepturile de membru; dreptul comunitar primar sau derivat se aplică noului membru.

Uniunea Europeană doreşte să evite unele dificultăţi în cazul

lărgirii, de aceea pe baza experienţei câştigate introduce noi reguli, proceduri complexe dar nu imposibil de realizat. Uneori se poate crede că Uniunea nu ar fi prea dornică de lărgire cu noi membri, dar nu este aşa, ea doreşte o lărgire care să nu creeze dificultăţi între statele ei. De exemplu, în urma aderării Marii Britanii, Irlandei şi Danemarcei, Uniunea a trebuit să facă unele compromisuri de interes vital pentru ţările membre, în domenii ca minerit, agricultură, pescuit.

C. Philip, vorbeşte despre al doilea val al extinderii care a adus în compensaţie cu „valul nordic" problemele „sudului", (în 1981 aderând Grecia, apoi Spania şi Portugalia). Al patrulea val cuprinde ţări cu o omogenitate mai mare a structurilor social-economice, culturale, Austria, Suedia, Finlanda (ţările AELS), ceea ce duce la ideea că Uniunea şi-a consolidat opţiunile în filosofia lărgirii.

Succesul integrării de noi membri, de această dată din ţările Europei centrale şi orientale, va fi determinat de o bună pregătire pentru aderare prin preluarea acquis-ului comunitar, atingerea unor parametri ai dezvoltării economico-sociale care să nu împovăreze ţările deja membre ale Uniunii şi care să evite transformarea statelor din centrul şi estul Europei, în semicolonii sau doar în pieţe de desfacere pentru vestul Europei, întărind convingerea tuturor că aderarea la UE a noi membri este o expresie a interesului reciproc, că unele state au ce oferi (exp. Marii Britanii), devenind o verigă importantă a cercului comunitar, iar altele (exp. Greciei, Spaniei, Portugaliei) conving că prin aderare consolidează ansamblul valorilor democraţiei şi prosperităţii.

C. Philip: viitorul unei ţări a Europei constă în a fi membră a Comunităţii europene, pentru că numai astfel poate influenţa evenimentele care apar şi poate să-şi apere interesele. Aşa se explică multitudinea de cereri de aderare şi depuneri de candidaturi: Turcia-aprilie 1987; Malta-iulie 1990; Elveţia şi Norvegia-noiembrie 1992; Ungaria-martie 1994; Polonia-aprilie 1994; România-22 iunie 1995; Slovacia-iunie 1995; Letonia-octombrie 1995; Estonia-noiembrie 1995; Lituania-decembrie 1995; Bulgaria-decembrie 1995; Cehia-ianuarie 1996; Slovenia – iunie 1996; Cipru-iulie 1999; Marocul – deşi nu este stat european.

După înregistrarea acestui număr mare de cereri UE devine

prudentă, încercând să-şi răspundă la o serie de probleme devenite vitale pentru ea:

— Care este reforma instituţională pentru o organizaţie care va însuma 25 – 26 de membri, apropierea nivelelor de dezvoltare economico-sociale a lor, care va fi progresul unei uniuni tot mai „greoaie"?;

— Ce arhitectură va avea Europa secolului al XXI-lea?

C. Philip aminteşte Uniunii că în timpul socialismului pentru aceste ţări din centrul şi estul Europei, Uniunea şi SUA au fost modele după care au tânjit, astfel, că acum este greu să nu răspunzi la dorinţele lor de integrare într-o Europă unită. Apoi acelaşi autor susţine că Uniunea nu poate avea interesul ca la marginile ei să domnească instabilitatea politică şi economică; ea trebuie să facă ţările candidate să înţeleagă că nu trebuie să adere prematur, pentru că nu este în interesul lor să slăbească elementele de coeziune realizate de ţările membre ale Uniunii. Se impune păstrarea unei Uniuni puternice, capabilă ea însăşi să progreseze şi astfel să ajute ţările din Est, mai ales financiar.

Concluzia desprinsă este că ţările care doresc aderarea „trebuie să ştie să aştepte acel timp care să aducă reuşita lărgirii şi să pregătească condiţiile etapelor succesive prealabile aderării". Altfel, Uniunea îşi va încetini ritmul aderării, se va bloca instituţional, iar uniunea monetară şi politică va fi amânată pentru o vreme. Se va lua în calcul Uniunea cu mai multe viteze, care va trebui" cu abilitate şi imaginaţie" să convingă pe unii candidaţi să accepte (pentru un timp) statutul de asociat, iar pe alţii să-i facă să accepte ideea că au în faţă o perioadă de tranziţie lungă şi complexă, pe care trebuie să o depăşească.

Mario Telo consideră că la nivelul anilor 1990 nu exista o strategie globală a ceea ce va trebui să fie Europa, datorită prăbuşirii comunismului în ţările Europei de Centru şi de Est, care priveau cu optimism intrarea lor în Uniune. Astfel, dezbaterile asupra identităţii europene erau confuze, deoarece ţările Uniunii dezvoltau probleme economice şi monetare ale cetăţenilor lor mult prea îndepărtate pentru ţările est-europene. Se puneau, pe de o parte, probleme legate de integrarea social-economico-politică, iar pe de altă parte probleme

de redescoperire a unor valori care au fundamentat Europa de altă dată, valori ce trebuie reaşezate la baza vieţii sociale, economice, politice şi spirituale a vechiului continent.

La începutul anilor ’90 apar unele dificultăţi ale funcţionării cuplului aprofundarelărgire, care proveneau fie:

— De la ţări care cereau aderarea dar solicitau numeroase excepţii de la acquis-ul comunitar aşa numitul „opting out”, aşa cum este cazul Danemarcei care la CC de la Edinburgh obţine neparticiparea la a treia fază a UEM, restricţii la cetăţenia europeană, nerecunoaşterea procedurilor comunitare pe probleme de securitate internă, deci rămânerea ei în planul cooperării şi nu al integrării aşa cum susţine TUE, caz asemănător Angliei;

— Fie din refuzul opiniei publice din unele ţări candidate de a ratifica Tratatul de adeziune; exemplul Norvegiei şi chiar şi al Elveţiei, care au recurs la referendum, refuzând astfel participarea la Sistemul Economic European, considerat, în general, anticamera primirii în Uniune;

— Criza iugoslavă care a dovedit eşecul europenilor în problema stabilirii ordinii europene în numele unei politici externe şi de securitate comună, lăsând impresia că fără SUA şi NATO Europa este incapabilă să stăpânească şi să soluţioneze sursele de conflict de pe continent.

Euroscepticii emit ideea de blocare a construcţiei europene într-un spaţiu economic fără orizont politic şi de securitate, unde au eficienţă doar practicile interguvernamentale. Totuşi la Lisabona în 1992, Consiliul European hotărăşte ca negocierile cu ţările candidate din zona AELS să înceapă după adoptarea Tratatului de la Maastricht. Uniunea a adoptat cu acest prilej, în problema lărgirii, ideea „liniarităţii”, conform căreia cei nou primiţi nu schimbă natura şi funcţiile comunităţii ci adaugă doar, proporţional noi votanţi.

2.1. Criteriile de la Copenhaga (iunie 1993), aduc evident anumite înăspriri ale criteriilor de aderare. Aici Consiliul European tabelizează baza de date şi propune operarea cu acestea într-o manieră distinctă pentru candidaţii din AELS şi pentru cei din PECO, asociaţi ai UE, care pot deveni membri atunci când vor îndeplini criterii politice, economice, juridice, etc. „prestabilite”.

1) Economice

2). Politice:

— Stabilitatea instituţiilor democratice;

— Primatul dreptului;

— Respectul drepturilor omului;

— Protecţia minorităţilor.

3). Asumarea obligaţiilor adeziunii (l'acquis communautaire), a obiectivelor:

— Uniunii politice;

— Uniuni economice;

— Uniuni monetare.

Criteriile economice

a) Existenţa unei economii de piaţă viabilă:

1) echilibrul dintre cerere şi ofertă se naşte din jocul liber al forţelor pieţei, preţurile ca şi schimburile sunt liberate;

2) nu există o barieră importantă la intrarea pe piaţă (constituirea noilor întreprinderi) nici la ieşirea de pe piaţă (faliment);

3) sistemul juridic, inclusiv reglementarea relativă la drepturile de proprietate este în lucru, legile pot fi aplicate iar contractele executate;

4) stabilitatea macroeconomică este realizată ceea ce implică o stabilizare corespunzătoare a preţurilor şi o însănătoşire durabilă a finanţelor publice şi a datoriei externe;

5) există un larg consens asupra fundamentelor politicii economice;

6) sectorul financiar este suficient de dezvoltat pentru a orienta economiile spre investiţiile productive.

b) Capacitatea de a face faţă presiunilor concurenţei:

1) existenţa unei economii de piaţă viabilă, prezentând un grad de stabilitate macroeconomică suficient pentru ca agenţii economici să poată lua decizii într-un mediu stabil şi previzibil;

2) un volum suficient de resurse umane şi materiale, inclusiv infrastructuri, învăţământ şi cercetare;

3) aptitudinea întreprinderilor de a adapta ceea ce implică accesul la capitalul-risc, la personalul calificat şi la mijloacele tehnologice necesare, care vor trebui să provină, în parte, din exterior.

Printre indicatorii de competitivitate trebuie amintiţi:

1) gradul de integrare comercială pe care o ţară îl atinge cu Uniunea înaintea lărgirii: cu cât integrarea este mai mare, cu atât restructurarea cerută de adeziuni va fi mai mică. Indicatorul cuprinde şi volumul şi natura bunurilor care sunt deja schimbate în ţările membre;

2) proporţia întreprinderilor mici, pe de o parte, pentru că ele obţin profit de pe un acces mai bun pe pieţe, pe de altă parte, pentru că întreprinderile mari sunt mai lente la ajustările necesare.

Este important ca ţările candidate să fie bine pregătite pentru intrarea în Uniune:

— Prin preluarea acquis-ului în perioada de preaderare, armonizându-şi regulile de funcţionare ale pieţei unice (TVA, pieţe publice, operaţiuni bancare, asigurări, norme tehnice europene) şi apoi ale uniunii economice şi monetare;

— Prin capacitatea sistemului instituţional de a gândi în perspectivă, care să funcţioneze după principiile celui din UE.

Apoi, prioritare pentru UE devin problemele consolidării economice dar fără să ignore pe cele legate de aderare. Consiliul extraordinar de la Bruxelles, din octombrie 1993, hotărăşte ca până la 1 martie 1995 negocierile cu ţările AELS să se încheie, în ciuda numeroaselor dificultăţi apărute.

Conceptul „linearităţii" lărgirii este susţinut şi la Consiliul European în decembrie 1993 la Bruxelles. Se cere convocarea unei Conferinţe interguvernamentale care să revizuiască TUE şi să ofere soluţii la preocupările legate de arhitectura Europei în cazul lărgirii cu ţările PECO. Conferinţa şi-a deschis lucrările la Torino în 1996; s-au încheiat abia în 1997 prin semnarea unui nou Tratat privind UE (Amsterdam).

2.2". *Agenda 2000"* document lansat în 16 – 17 iunie 1997 de către Comisia europeană, propunând, în avizele sale, începerea negocierilor numai cu unele state. Abia la Consiliul European de la Luxembourg apare o concepţie clară despre procesul de lărgire spre PECO plus Cipru şi Turcia. Din agenda 2000 reiese că în faţa Uniunii stau trei grupe mari de probleme:

I. Întărirea politicilor Uniunii. Structurile Uniunii să funcţioneze

în strânsă legătură cu cetăţeanul şi să răspundă sfidărilor secolului al XXI-lea, printre care amintim:

— Constrângerile demografice;

— Afirmarea noilor tehnologii;

— Construirea societăţii informaţiei;

— Restructurări în toate domeniile vieţii economice şi sociale;

— Creşterea interdependenţei dintre economii;

— Necesitatea de a da Europei o statură internaţională mai marcată.

Agenda 2000 prevede consolidarea ansamblului de politici interne pentru a se crea:

— Condiţiile unei creşteri durabile.

— Fondarea acestei creşteri pe cunoaştere.

— Modernizarea sistemelor de muncă.

— Promovarea unei societăţi solidare, sigure, preocupată de interesul general, responsabilă faţă de problemele mediului.

Prioritatea politică a Uniunii este exprimată în întărirea coeziunii economico-sociale a construcţiei europene, obiectiv tradus prin:

— Reducerea disparităţilor regionale.

— Susţinerea regiunilor în mutaţie economică.

— Dezvoltarea resurselor umane la scara întregii Uniuni. Drept urmare regiunile rămase în urmă vor primi 75% din PNB-ul comunitar, stimulând regiunile defavorizate. *Fondul de coeziune* va rămâne principalul instrument de ajutorare a ţărilor mai puţin dezvoltate pentru a li se asigura convergenţa cu gradul de dezvoltare a Uniunii.

Se acordă o anumită atenţie politicii agrare comune prin mărirea competitivităţii sectoarelor producţiei de cereale şi creşterii bovinelor. Asupra Uniunii se exercită două presiuni: una de către Organizaţia Mondială a Comerţului, unde SUA doreşte preţuri scăzute pe o piaţă total liberalizată;

— Alta exercitată de preţurile deja mici din ţările candidate care vor fi nevoite să le ridice la nivelul celor comunitare.

UE consideră că în PAC este importantă susţinerea modelului european de agricultură care înseamnă:

— Continuarea dezvoltării rurale.

— A tehnologiilor care apropie agricultura de om şi mediul său de viaţă.

— Care are în vedere calitatea producţiei.

— Şi susţinerea echilibrului social.

2.2.2. Problematica lărgirii UE. Se invocă criteriile politice şi economice de la Copenhaga, Comisia propunând deschiderea negocierilor de aderare cu Ungaria, Polonia, Estonia, Cehia, Slovenia şi Cipru. Pentru a preîntâmpina suspiciunea celorlalte ţări candidate Agenda 2000 sublinia că „în vederea unei posibile aderări pe termen mediu, importante eforturi sunt necesare chiar şi ţărilor din primul val".

J. Santer afirma că toţi candidaţii sunt chemaţi să devină membri cu drepturi depline, numai că nu toţi prezintă caracteristici economice şi sociale care să-i plaseze în situaţia de a negocia această adeziune. Astfel parteneriatul pentru aderare impune ţărilor candidate:

— Adoptarea progresivă a acquis-ului comunitar.

— Familiarizarea cu programele şi metodele de lucru comunitare.

— Începând cu anul 2000 ajutoare financiare de preaderare. Ajutoarele de prea derare şi de integrare a noilor state membre în politicile comunitare vor fi de 75 miliarde ECU pentru 2000 – 2006.

Comisia va prezenta în fiecare an un raport către Consiliul European privind progresele realizate de fiecare ţară candidată. Ţările care nu au început negocierile vor fi invitate la discuţiile de aderare, când le va veni momentul

2.2.3. Elaborarea unui cadru financiar. La început, pe perioada 2000 – 2006 ca să permită acoperirea coerentă şi în limitele bugetare rezonabile a evoluţiei politicilor comunitare şi a incidenţelor lărgirii UE cu noi state membre.

2.3. România şi UE

La 1 februarie 1993 a fost semnat „Acordul European de asociere a României la UE" în vederea pregătirii aderării ei. Acordul a fost semnat de ambasadorul Philippe de Schouteete de Tervarent, din partea Comunităţii, personaj cunoscut prin lucrarea sa „Une Europe

pour tous". Acordul ţinea cont de câteva considerente:

— Legăturile tradiţionale ale României cu Comunitatea şi statele membre şi valorile comune împărtăşite;

— Voinţa părţilor de a întări aceste legături şi de a stabili relaţii reciproce durabile, întărind şi amplificând raporturile stabilite în trecut prin acorduri de comerţ, cooperare comercială şi economică, acord semnat la 22 octombrie 1990;

— Posibilitatea României de a lua parte la integrarea europeană;

— Relaţii calitative noi, oferire de apariţia unei noi democraţii în România şi de voinţa acesteia de a întări libertăţile politice şi economice, principiul de bază a asocierii;

— Realizarea în România a tranziţiei spre un nou sistem politic şi economic, cu ajutorul Comunităţii, care să respecte statul de drept, drepturile omului, ale minorităţilor, să practice un sistem pluripartidic bazat pe alegeri libere şi democratice, să construiască o economie de piaţă;

Obiectivele asocierii dintre România, Comunitate şi statele sale membre sunt:

— Asigurarea unui cadru pentru dialog politic şi pentru dezvoltarea relaţiilor politice strânse;

— Dezvoltarea comerţului şi a unor relaţii economice armonioase care să sprijine dezvoltarea economică a României;

— Formarea unei baze pentru cooperarea economică, socială, financiară şi culturală;

— Crearea unor instituţii adecvate care să facă asocierea efectivă;

— Crearea cadrului pentru integrarea graduală a României, care-şi asumă acţiunile pentru a îndeplini condiţiile necesare.

Se va institui un dialog politic, dialog care se va desfăşura în cadrul Consiliului de asociere responsabil pentru toate problemele ridicate de părţi, în cadrul Comitetului Parlamentar de Asociere sau în orice cadru.

Prevederea de asociere din art.7, acordă o perioadă de maximum 10 ani, perioadă împărţită în două etape succesive, articolul făcând următoarea menţiune:

Consiliul de Asociere va proceda cu regularitate la examinarea aplicării acordului şi la realizarea de către România a reformelor economice pe baza principiilor stabilite în preambul. Acest lucru s-a realizat prin sesiunile Consiliului de asociere.

Din art. 110 desprindem ideea că în realizarea sarcinilor sale la nivel ministerial Consiliul de asociere va fi asistat de un Comitet de asociere, alcătuit din funcţionari ai Guvernului României, ai Consiliului şi Comisiei comunităţilor. În această perioadă de tranziţie România şi Comunitatea „vor stabili o zonă de liber schimb, cu obligaţii reciproce în concordanţă cu prevederile prezentului acord şi în conformitate cu cele ale acordului general pentru tarife vamale şi comerţ".

Încă la Consiliul de la Copenhaga (iunie 1993) se conturează limpede unele exigenţe faţă de ţările candidate, cu caracter de subiectivitate, de incapacitate de cuantificare, pe baza cărora să se judece nivelul de dezvoltare a unei ţări; se poate spune că era o teamă justificată privind dificultăţile pe care le vor învinge ţările candidate pentru că aceste exigenţe vor fi reluate mai târziu în Agenda 2000, când în ceea ce priveau România aprecierile nu aveau nicio legătură cu ceea ce se întâmpla în ţară; remarcându-se gândirea tehnocratică şi birocratică des întâlnită la instituţiile comunitare.

La 3 mai 1995 Comisia publica o „Carte Albă", care cuprindea observaţiile ei privind pregătirea statelor asociate ale Europei Centrale şi de Est pentru integrarea lor în „piaţa internă a Uniunii". Publicaţia prezenta strategia de preaderare adoptată de Consiliului European de la Essen din decembrie 1994, în scopul de a ajuta aceste ţări asociate. Ajutorul consta în „pregătirea economiei lor pentru a funcţiona după regulile pieţei interne a UE", dar făcându-se *distincţie între „alinierea la piaţa internă a Uniunii şi aderarea în sine la Uniune, care implică acceptarea acquis-ului comunitar în totalitatea lui*". Conform prevederilor de la Essen preaderarea se sprijinea pe două elemente:

— Acorduri europene, care creau asociaţii între ţările candidate şi Uniune, pentru a ajuta PECO să atingă obiectivele aderării în domeniul pieţei interne, având în vedere apropierea legislaţiei;

— Relaţii între PECO şi instituţiile Uniunii care completează acordurile de asociere bilaterale furnizând un cadru propice întăririi dialogului şi consultărilor, dezvoltând cooperarea, pregătind PECO

pentru integrarea în UE.

„Cartea Albă" insista asupra promovării măsurilor legislative şi de punere în lucru a măsurilor practice de restructurare a diverselor sectoare, încât apropierea de UE să nu fie numai formală. Astfel, Consiliul de la Essen menţiona necesitatea implementării unor structuri care să pună în lucru prevederile legislative. Comisia europeană propunea o competiţie a fiecărei ţări cu ea însăşi în scopul atingerii unor standarde ale UE. Uniunea nu-şi aroga rolul de judecător, ea se voia un partener dornic să-şi ofere ajutorul, considerând că succesul strategiei de preaderare este dat de capacitatea fiecărei ţări candidate de a se organiza şi conduce, de a-şi mobiliza resursele pentru a se apropia de standardele Uniunii.

Cheia succesului efortului de aderare este reforma macroeconomică, consolidarea stabilităţii economice şi crearea instituţiilor economiei de piaţă, realizabile printr-un:

— Sistem de reguli juridice şi comerciale;
— Codul comerţului.
— Legea proprietăţii.
— Legea falimentului.
— Dreptul contractelor.
— Protecţia consumatorului;
— Proces de privatizare;
— Ansamblul de măsuri privind formarea profesională;
— Mecanisme de descentralizare economico-financiară.

Pentru că PECO se angajează la aceste schimbări se impune reexaminarea de către U.E. periodică a rezultatelor obţinute de către fiecare ţară candidată (procedura de suivi sau screening).

Piaţa internă a ţărilor europene va dispune de un instrument comun pentru realizarea unor obiective cum ar fi:

— Creşterea economică durabilă, echilibrată care să respecte mediul;
— Nivel ridicat al utilizării forţei de muncă şi al protecţiei sociale;
— Nivel şi calitate superioară a vieţii;
— O mai mare coeziune economică şi socială;
— Ameliorarea performanţelor economice;

— Alocarea mai eficientă a factorilor de producţie

Parlamentul european priveşte problematica lărgirii UE spre Europa Centrală şi de Est dintr-o perspectivă largă, urmărind modul ei de organizare nu numai sub aspectul creierii pieţei unice ci şi al elaborării identităţii europene de apărare şi securitate în cadrul unei PESC, astfel ca Europa unită să fie la înălţimea politică a responsabilităţii pe care trebuie să şi-o asume. Ţările membre actuale şi viitoare trebuie să împărtăşească aceleaşi idei în concepţia despre Europa. Iar procesul lărgirii nu trebuie să uite obiectivele şi valorile care au generat construcţia europeană, legate de pace, securitate, prosperitatea popoarelor continentului. De aici şi ideea că lărgirea trebuie realizată cu fiecare ţară în parte, funcţie de eforturile şi de meritele proprii.

Uniunea trebuie să sprijine lărgirea, mobilizând resursele materiale, umane, organizatorice de care dispune. Valorificând experienţa ţărilor de la Vişegrad, Uniunea trebuie să încurajeze cooperarea regională prin programe Interreg şi Phare, ţările candidate neavând experienţă în cooperarea comunitară; Uniunea va sprijinii zonele de liber-schimb din Europa Centrală.

Adeziunea este un proces complex, de durată care solicită ţările candidate la alor continuu, la mobilizarea resurselor proprii dar mai ales la soliditatea şi temeinicia opţiunilor lor europene.

În zilele de 12 – 13 decembrie 1997 au avut loc lucrările Consiliului European de la Luxembourg, desprinzându-se ideea că „lansarea procesului de lărgire inaugurează o eră nouă punând capăt în mod definitiv diviziunilor trecutului", consiliul declanşând o viziune de ansamblu asupra dezvoltării Uniunii şi a politicilor sale pentru a căuta răspunsuri adaptate sfidărilor care se conturează dincolo de anul 2000.

Cele trei componente ale strategiei de aderare:

— Parteneriatul de preaderare;

— Întărirea ajutoarelor de preaderare;

— Avizele Comisiei prezintă o importanţă primordială.

Ţinând cont de aceste trei componente, Consiliul de la Luxembourg face recomandarea pentru statele candidate şi subliniază importanţa începerii cât mai repede a negocierilor de aderare.

La 30 martie 1998 în urma Consiliului de la Luxembourg s-a lansat procesul de adeziune cu toate statele candidate, dar s-au început discuţiile doar cu ţările menţionate în Aviz, pentru cele nemenţionate cum era şi cazul României se prevedea un parteneriat de aderare consolidat. Raportul prevedea să urmărească progresele realizate de România, pe termen scurt (criteriile politice) cât şi în perspectiva obţinerii unor performanţe economice pe termen lung. Astfel în martie 1998 ţara noastră a prezentat prima versiune a programului naţional de adoptare a acquis-ului (PNAA). În încheiere Raportul menţiona faptul că procedura de screening (suivi) va fi continuată, că PNAA va fi adoptat evoluţiei lucrurilor astfel încât în toamna anului 1999 să poată fi adoptată o nouă apreciere a Comisiei Europene.

Instituţiile europene îşi propuneau să ajute România în modernizarea infrastructurii, în protecţia mediului, în dezvoltarea întreprinderilor mici şi mijlocii, în reforma administraţiei publice şi a statisticilor.

Fiecare Consiliu European considera că în procesul de lărgire se înregistrează progrese permanente, dar pentru ţara noastră aceste progrese nu au fost marcate de judecăţi corespunzătoare ale Comisiei, în ciuda eforturilor reale depuse în direcţia avansului reformei economice şi a preluării acquis-ului comunitar. Totuşi la Consiliul de la Viena (11 – 12 decembre 1998) a fost invitată Comisia să elaboreze un Raport asupra progreselor ţărilor candidate pentru Consiliul European de la Helsinki, care a avut loc în decembrie 1999, element stimulator pentru România.

Aşa se explică faptul că la Consiliul European de la Köln, s-au făcut aprecieri privind procesul de lărgire, arătându-se că negocierile cu primul val se află pe calea cea bună, înregistrând un dinamism şi rezultate pozitive.

Comisia condusă de italianul Romano Prodi s-a dovedit mult mai receptivă la problemele Europei Centrale şi de Est, lansând la 13 octombrie 1999 o strategie ambiţioasă de deschidere a negocierilor de aderare, cu ţările candidate din cel de al doilea val. Cu acest prilej comisarul european pentru lărgire Gunter Verheugen declara că Uniunea doreşte să renunţe la vechea strategie a negocierii în valuri de

state, propunând o alta mai ambiţioasă, prin care să fie considerate cu adevărat performante fiecare ţară candidată, echilibrând două obiective potenţial conflictuale: rapiditatea şi calitatea.

României i se cere să îndeplinească două condiţii pentru începerea negocierilor:

— Mobilizarea resurselor bugetare adecvate;

— Implementarea unei reforme structurale a instituţiilor de îngrijire a copiilor, iar până la sfârşitul anului 1999 măsuri pentru îmbunătăţirea situaţiei macroeconomice.

G. Verheugen afirma că odată cu o nouă strategie toată lumea va avea şansa sa, dar nicio ţară nu va trebui să aştepte nicio zi pentru că celelalte ar fi rămas în urmă.

Parlamentul european cere Uniunii să acorde a atenţie specială progresului social din ţările candidate, protecţiei mediului, siguranţei şi securităţii energetice, protecţiei minorităţilor, discriminării între sexe, politicii de azil şi imigrare. Apoi mai cere ca resursele financiare existente să fie astfel orientate încât să permită realizarea unor proiecte de infrastructură adaptate nevoilor comunităţilor locale şi regionale.

Momentul istoric pentru România în ceea ce priveşte aderarea ei la UE este Consiliul European de la Helsinki (10 – 11 decembrie 1999), care, hotărât să aducă o contribuţie pozitivă la securitatea şi stabilitatea continentului european, a decis organizarea în februarie 2000 a conferinţei interguvernamentale bilaterale, în vederea antamării negocierilor cu România, Slovacia, Letonia, Lituania, Bulgaria şi Malta, pe baza cererii lor de adeziune la Uniune şi a adoptărilor care trebuie aduse tratatelor.

România şi-a exprimat hotărârea de a parcurge cât mai rapid toate fazele procesului de negociere, în urma Programului stabilit şi aprobat de Parlamentul României la 21 decembrie 1999, considerând aderarea ca o prioritate strategică, o opţiune constantă de viitor. Astfel România pregăteşte 12 – 16 capitole de negociere cu UE şi o strategie economico-socială pe termen mediu care cuprinde:

— Planul Naţional de adoptare a Acquis-ului.

— Planul Naţional de dezvoltare rurală, Parlamentul adoptând un cadru juridico-administrativ de bună gestionare a resurselor uriaşe

pe care UE este gata să le pună la dispoziţia ţării noastre. Deci un tip nou de relaţii se constituie între UE şi România, care dacă vor fi gestionate cu responsabilitate şi bună credinţă se vor răsfrânge pozitiv asupra vieţii tuturor românilor.

La 20 decembrie 2002 România:

a închis negocierile cu UE la următoarele capitole: 1. Dreptul întreprinderilor; 2. Pescuit; 3. UEM; 4. Statistică; 5. Politica socială; 6. Industrie; 7. Ştiinţă cercetare; 8. Educaţie; 9. Telecomunicaţii; 10. Cultură şi audiovizual; 11. Sănătate şi protecţia consumatorilor; 12. Uniune vamală; 13. Relaţii externe: 14. PESC;

15. Instituţii; 16. SMFS. România are *în continuare de negociat* următoarele capitole: 1. Libera circulaţie a bunurilor; 2. Libera circulaţie a persoanelor; 3. Libera circulaţie a capitalurilor; 4. Libera circulaţie a serviciilor; 5. Competiţie, ajutoare de stat; 6. Agricultura; 7. Transporturile; 8. Taxe; 9. Energie; 10. Politici regionale; 11. Mediu; 12. JAI; 13. Control financiar; 14. Previziune financiară şi bugetară.

În decembrie 2004 au fost închise toate cele 31 capitole ale negocierii urmând ca Tratatul de aderare a României la UE să fie semnat în aprilie – mai 2005.

Consiliul European de la Laeken a hotărât în decembrie 2001 să creeze Convenţia asupra viitorului Europei care să propună un cadru constituţional şi structuri adaptate evoluţiilor lumii, nevoilor cetăţenilor europeni şi dezvoltării UE. Convenţia reuneşte 15 reprezentanţi ai şefilor de state sau de guverne din UE, 13 reprezentanţi ai şefilor de state şi guverne ai ţărilor candidate, câte doi reprezentanţi pentru fiecare Parlament din statele membre ale UE şi candidate, 16 reprezentanţi ai Parlamentului European, doi reprezentanţi ai Comisiei.

La 28 octombrie 2002 preşedintele Convenţiei Valéry Giscard d'Estaing a prezentat o schiţă a proiectului de constituţie pentru Europa în care se sugerează abandonarea termenului de UE pentru cel de State Unite ale Europei sau Europa Unită, crearea unui Congres european care să reunească aleşii Parlamentului European şi a Parlamentelor Naţionale, înfiinţarea Instituţiei Preşedintelui european. Textul prevede, de asemenea, o procedură de ieşire din UE pentru orice stat membru, care nu există în tratatele anterioare.

— Art.1 Prevede crearea Europei unite ca Uniune de State care conservă, păstrează identitatea lor naţională, coordonează strâns politicile lor la nivel european şi girează, într-un mod federal, anumite competenţe comune; Uniunea este deschisă în mod pluralist tuturor statelor europene care împărtăşesc aceleaşi valori şi se angajează să le promoveze în comun.

— Art.2. Enumeră valorile Uniunii: demnitate umană, drepturi fundamentale, democraţie, stat de drept, toleranţă, respectul obligaţiilor şi a dreptului internaţional.

— Art.3. Defineşte obiectivele Uniunii: salvgardarea valorilor comune, promovarea coeziunii economice şi sociale, întărirea pieţei interne a UEM, promovarea muncii şi a unui grad ridicat de protecţie socială, protecţia mediului, crearea unui spaţiu de libertate, securitate şi justiţie, dezvoltarea PESC precum şi a apărării comune.

— Art.4. Recunoaşte personalitatea juridică a Uniunii.

— Art.5. Acordă oricărui cetăţean dubla cetăţenie naţională şi europeană şi enumeră drepturile care îi sunt proprii (circulaţie, stabilire, vot şi eligibilitate), nediscriminarea cetăţenilor în funcţie de naţionalitate.

Alte articole prevăd:

— Consolidarea acquis-ului comunitar.

— Acţiunea principiilor subsidiarităţii şi proporţionalităţii.

— Categoriile de competenţe exclusive ale Uniunii şi a celor partajate.

— Stabilirea instituţiilor Uniunii, a acţiunilor şi modului lor de manifestare.

— Procedurile în cadrul celor trei piliere.

— Suspendarea drepturilor de apartenenţă la Uniunea Europeană în cazul constatării unei violări a principiilor şi valorilor ei de către un stat membru.

— Posibilitatea de a stabili procedura de retragere voluntară din Uniune a unui stat membru.

Constituţia europeană, adoptată în timpul preşedinţiei Greciei este în prezent supusă procesului de ratificare de către ţările membre UE.

Uniunea Europeană se află la un punct istoric al evoluţiei sale;

prin realizările de până acum a reuşit să dea un răspuns consistent aşteptărilor popoarelor continentului privind securitatea, prosperitatea şi pacea; ea a salvgardat valorile fundamentale ale culturii şi civilizaţiei proprii, în bună măsură aşezate de către tot mai multe comunităţi umane la baza propriilor demersuri constructive; deci, în mod firesc, acestea pot fi considerate sursa unui optimism privitor la perspectivele Uniunii.

Bibliografie:

1. Mihai Berinde, Piaţa unică europeană şi negocierile de aderare, Ed. C.T.E.A., Bucureşti, 2003

2. G. Bossuat, Les fondateurs de l'Europe, Ed. Belin, Paris, 1994

3. Vasile Ciocan, Emil Nuna, Instituţii europene, Ed. Graf Net, Oradea, 2004

4. P. Gerbet, La construction de l'Europe, Ed. Imprimerie Naţionale, Paris, 1994

5. F. Guizot, Istoria civilizaţiei în Europa, Ed. Humanitas, 2000

6. D. Hamon, I.S. Keller, Fondements et etapes de la construction européenne, P.U.F., Paris, 1997

7. F. Hayes-Renshaw, H. Wallace, The Council of Ministers, Ed. MacMillan, 1997

8. Ioan Horga, Construcţie europeană, Ed. Univ. Oradea, 1998

9.H. Mendras, L'Europe des Européens, Ed. Gallimard, Paris, 1997

10.N. Nugent, The european Commission, Ed. Palgrave, N.Y., 2001

11. Bino Olivi, L'Europe dificile, Ed. Gallimard, Paris, 1998

12.A. Profiroiu, M. Profiroiu, Introducere în realităţile europene, Ed. Economică, 1999

13, Carmen Slavu, La dimension européenne de la Roumanie, Ed. Risoprint, Cluj, 2003

14. Em. Todd, L'invention de l'Europe, Ed. Du Seuil, Paris, 1996

15. Union européenne, Recueil des Traites, Tome I, Vol. I, Eur. op, 1999

16.V. Verse, A. Ivan, Tratatul de la Nisa, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001

17.W. Weidenfeld, W. Wessels, L'Europe de A a Z, Eur. op, 1997

18.L.-P. Zăpârţan, Construcţia europeană, Ed. Imprimeriei de Vest, Oradea, 2000

Fronton unic
Principii şi obiective de constituire în art. A la F
(TITLUL I din TUE

Schema nr. 1
Structurarea preocupărilor Uniunii Europene
(forma unui templu antic)

Consultare Consultare
Control Buget
Consultare
Aviz Dă orientări şi impulsuri
Iniţiativă

Hotărâre
Guverne
Recursuri
Recurs Hotărâri Particulari
Schema II
Organizarea şi funcţionarea instituţiilor

Schema III

Procedura de decizie şi codecizie (Art. 189 B TUE)